

CALENDARI CATALÀ

DEL ANY

1872,

ESCRIT PELS MES CONEGUTS ESCRITORS Y POETAS
CATALANS, MALLOQUINS Y VALENCIANS,

COMPLECCIONAT Y PUBLICAT

PER

FRANCESCH PELAY BRIZ.

Any vuita de sa publicació.

BARCELONA:

ESTAMPA DE LO PORVENIR,

à càrrec de J. Montaa, Tallers R.

1872.

TAULA.

JOSEPH DE DON
QUINTANA

	Pag.	Titul.	Pag.
Sabios.	5	En septiembre.	85
Revolución.	9	De las antiguas represen-	
Amor.	11	taciones.	86
Amor.	13	Epístola.	86
Amor.	14	El fara de Noch.	88
Amor per llana y.	15	Lo dallayre.	69
La nina del valles.	16	Decepció.	71
Distingo.	17	La cansó del catalá.	72
La festa major.	18	Lo curandero.	79
Una historia de del.	19	Lo cant de la cegoneta.	79
A mon amic S. C. C.	26	Lo pont del diable.	81
Resposta a temps.	29	Aucll de pas.	85
Amor.	29	Lo palan de Lucifer.	87
Origen de las curiati-		Pensaments polítics.	91
das.	32	La batalla de Muret.	94
Melada.	33	Lloc amantit.	96
Lo segret.	34	A ma germana Calinise.	98
Dolara.	35	La guerra fratricida.	100
La castanyada.	36	Lo rector de Vallfogona.	104
Mahorca cristiana.	42	Fonament.	105
Mosra per mesura.	47	A la fraternitat literaria	
Perqué cant?	48	deix pobles.	109
Lo prior y lo frare.	51	La cansó del rossinyol.	110
Cas veritable.	52	Erratas notables.	112

FIRAS, MERCATS Y FESTAS MAJORS.

FIRAS.

Juny. 1 Arlés. Pont y La Nivola. 6 Amor. Manlen y Moncler. 7 Izegola. 14 San Elnart. 17 Borjas d' Urcell. Malera. Novata. Palomós. San Gubert. San Quirze de Besora y Santa Pau. 18 Besola. 20 Artinetas. San Feliu de Bualerola y San Pere de Totelló. 21 Castelloneta. 22 Espinga de Francolí y Tardell. 23 Cervera. 24 Sort y Cervera. 25 Torrellas y San Pol de Mar. Huesles. Segon diumenge. Tarrasa. Quart diumenge. Pla

Febrer. 1 Claranet. Cristias. Natari. Molins de Rey. Calonge. San Llorenç dels Pineds y Poble de Claranet. 3 Irens. 10 Fozornas y Terolisk. 11 Crepó. 13 Corrota y Santa Coloma de Farnet. *Goodies.* Primer diumenge. Bataroby y diumenge avans de Capostollas. Balaguer y Balaguer. Diumenge de Capostollas. Viladon. Primer diumenge de Quaresma. Salona y San Martí Saranyola. Primer diumenge. Alfons y diumenge de Quaresma. San de Urcell. Diques egua de Claranet. Berra. Segon diumenge de Quaresma. Cardona. Segon diumenge de Quaresma. Balas y Capellades.

Mars. 1 Cardona y Santa Coloma de Farnet. 25 Alpina. Huesles. Ri-

San Clemente, Naboca. Tercer día de Noche, Calaf. Domingo de Pascua, Ripoll. Fiesta de M. Neptunio. Dilemas sant. Güesca.

Abril. 1 Bayala. 3 Calaf. 15 Lleida. Gerd. Peña de Segre y Prades. 16, 17 y 18 Agramunt. 23 Castelló, Martorell, Selva y Verdú. 27 Bellat. 28 San Salvador de Noya. 29, 30 y 31 Puera. Moisés. Según día de Pascua de Noche, Ripoll. Pascua. Tercer día de idem. Perelló y Nira. San del Miracle. Domingo de Noche de Pascua. Arroyo de Noya y Turiella. Domingo según, Calaf. Tercer día de Pascua de Pascua, Tarragona. Tercer día de Pascua y según dilemas, Sabadell. Primer día de Pascua, Vilanova.

Mayo. 1 Bostadich, Gerd. Tarragona, Tarragona, Perelló, San Feliu Sabert y Villafraza del Panadé. 3 Vilator, Agramunt, Torredembarra, Figueras y Vilà. 4 y 5 Vilator. 8 Galdes. 9, 10 y 11, Alcarraz. 11 y 12, Badalona. 13 San Clemente de Piles. 14 Tramp. 15 Arbucias. Balaguer. Cardener, Palamós y Tortosa. 16 y 17 Molins de Rey y Tortosa. 18 Onda de Batarella. Batarella y Llobet. 19 Pala de Torbén y Granollers. 20 San Antonio de Vilator y Santa Coloma de Queralt. 21 Arroyo del Vall de Arén. 22 Molins de Rey, Capens y Arbucias. Noches. Domingo de Noche de Santa Cruz. Tarragona y Torredembarra. Día de la Ascensión. Cardener, Lleida, Molins, San Clemente del Vall y Tortosa. Domingo de Noche de la Ascensión. Arroyo, Dilemas, Dilemas y según día de Pascua de Pascua. Tarragona. Domingo de Pascua. Pascua. Batarella y San Juan de Vilator. Según día de Pascua, Molins de Rey, La Bisbal y Güesca. Tercer día, Granollers y Mora de Ebro. Domingo y según día de Pascua. Pascua, Palamós y Arroyo del Vall de Arén. Domingo de Noche. Capens. Domingo de Noche de Corpus. Arbucias. Día de Corpus, Vilator. 21 día de Pascua.

Juny. 1 Bort. 11 Sabadell. 12 Castelló, Santa Pau y San Clemente. 13 Calonge. 14 Lleida y Tramp. 20 La Bisbal, Tramp y Pons.

Julio. 3 Arroyo de Mar. 10 Santa Coloma de Queralt. 11 Cardener. 17 Martorell. 18 Vilator. 19 Martorell de la Selva. 20 Almogosa. Bort. Tercer día de Noche y San Salvador de Olla. Moisés. Según día de Pascua de Pascua. Tercer día de Pascua. Vilator. Vilator.

Agost. 1 Cardener y Peña de Rey. 2 Cardener, Mora de Ebro, Solent y Noya. 3 Cardener, Martorell de la Selva y Pala. 4 Tramp. 5 Gerd. 6 Agramunt, Arroyo, Castelló, Espoja de Príncipi, San Clemente Sabell, Noya y Noya. 7 Barna. 10 Lleida y Galdes de Batarella. 11 Noya. 12 Bellat y Bort de Ebro. 13 Figueras, Prades, Ripoll, Sabadell y Tortosa de Bostadich. 14 Onda de Montserrat. 15 Molins y Bostadich. 16 Granollers, Lleida, Tercer día de Segre y Lleida. 17 y 18 Alcarraz. Noches. Primer día de Noche, Pala de Rey y San Martí Sagayola. Primer día de Noche, Solent y Martorell. Según día, La Bisbal. Quart día de Noche, Martorell.

Septiembre. 1 Alcarraz y La Bisbal. 2 Granollers. 3 Montserrat de Montserrat. 4 Balaguer, Calaf, San Clemente del Vall, Vella y Vilator. 11 Jona. 12 Almogosa, Cardener, La Granadella, Tortosa de Bostadich, Tortosa, San Clemente, Sabadell, Perelló y Santa Coloma. 15 Vella. 16 Bort. 21 Bort. 22 Cardener de la Selva. 23 Martorell. 24 San Clemente de Piles. 25 Lleida, Bostadich, Bostadich, Gerd y Vilà. Noches. Primer día de Noche, San Clemente Sabell. Primer día de Noche y según día. Badalona. Según día de Noche, Cardener, Tercer día, Galdes, Gerd, Tortosa.

Octubre. 8 Vella. 10 Galdes de Bort. 12 Arbucias. 13 Estori de Arén. 14 Bort y Ripoll. 15 Camp de Canal, San Juan de las Abadesas, Verdú, Ripoll y Verdú. 17 Bostadich. 18 Figueras, Olla, Tramp y Villafraza. 19 Tarragona y Alcarraz. 20 Mora de Noya. 21 Cardener, Perelló, Pons y

JANER.	FEBRER.	MARÇ.
Igual ran 4 31 dia. Los días s' allargan 1 h. 30 ms.	Igual ran 4 29 dia. Los días s' allargan 1 hora 35 ms.	Igual ran 4 31 dia. Los días s' allargan 1 hora 43 ms.
1 diu. Cap de ANY. 2 diu. s. Marçal. 3 diu. sta. Genoveva. ☉ a las 10 y 8 m. de la n. pla. van. 4 diu. s. Ylde bisbe. 5 diu. s. Teodor. 6 dia. s. Los Rius. 7 diu. s. Ramon de P. 8 diu. s. Elna m. 9 diu. s. Julia m. 10 diu. s. Nizambet m. ☉ a las 11 y 7 m. de la 1. Vis. frets.	1 diu. s. Ignas bisbe. 2 diu. s. La Gabes- era. ☉ a las 10 y 18 m. del mati. Gelad. 3 dia. s. Blay. 4 diu. s. Bonobert. 5 diu. sta. Agata. 6 diu. sta. Dorada. 7 diu. s. Ricart. 8 diu. s. Joan de Bata. 9 diu. sta. Apolonia. ☉ a las 2 y 1 m. del m. Plaj. u m.	1 diu. s. Rosendo. 2 diu. s. Simplic. ☉ a las 7 33 m. de la nit. F.erio. 3 diu. s. Colom. 4 diu. s. Casimiro. 5 diu. s. Gerardo. 6 diu. s. Magaz h. 7 diu. s. Tomas de A. 8 diu. s. Joan de Deu. 9 diu. s. Paro h. ☉ a las 1 y 2 m. de la id. Plajia.
11 diu. sta. Honrada. 12 diu. s. Arcadi m. 13 dia. s. Geronimo. 14 diu. s. Hilari hih. 15 diu. s. Pau her. 16 diu. s. Marcelo. 17 diu. s. Antoni abal. ☉ a las 12 y 11 m. del dia. Nies. 18 diu. sta. Prisca. 19 diu. s. Canut rey. 20 dia. s. Escolta. 21 diu. sta. Agnes m. 22 diu. s. Vicens espa- qui s. Anís. 23 diu. s. Timoteo. 24 diu. s. San de s. Pau. ☉ a las 5 y 23 m. de la tarde. Gels.	10 diu. sta. Euclesiastica. 11 diu. Los 7 s. de Maria. 12 diu. sta. Eudora m. 13 diu. s. Benigno. 14 diu. s. Valent. cda. 15 diu. s. Faceli. 16 diu. s. Bonas. ☉ a las 6 y 13 m. del mati. Frets. 17 diu. s. Ramon. 18 diu. s. Ramon. 19 diu. s. Ramon. 20 diu. s. Ramon. 21 diu. s. Ramon. 22 diu. s. Ramon. 23 diu. s. Ramon. 24 diu. s. Ramon. ☉ a las 11 y 5 m. del mati. Gels.	10 diu. s. Melion. 11 diu. s. Constan. 12 diu. s. Gregori. 13 diu. s. Ramon. 14 diu. sta. Marthe. 15 diu. sta. Marthe. 16 diu. s. Marthe. 17 diu. s. Marthe. ☉ a las 2 y 14 m. del mati. Serra. 18 diu. s. Marthe. 19 diu. s. Marthe. 20 diu. s. Marthe. 21 diu. s. Marthe. 22 diu. s. Marthe. 23 diu. s. Marthe. 24 diu. s. Marthe. ☉ a las 1 y 52 m. del mati. R. L.
25 diu. sta. Penta. 26 diu. s. Joan Cris. 27 diu. s. P. de Sales. 28 diu. sta. Martina. 29 diu. s. Pere Nolasch. 30 diu. s. Pere Nolasch.	25 diu. s. Joan Cris. 26 diu. sta. Penta. 27 diu. s. P. de Sales. 28 diu. sta. Martina. 29 diu. s. Pere Nolasch. 30 diu. s. Pere Nolasch.	25 diu. s. Marthe. 26 diu. s. Marthe. 27 diu. s. Marthe. 28 diu. s. Marthe. 29 diu. s. Marthe. 30 diu. s. Marthe.

ABRIL.	MAYO.	JUNY.
¡quei mes h 30 dia. Los dias e' allargan 1 hora 10 ms.	¡quei mes h 31 dia. Los dias e' allargan 1 hora 14 ms.	¡quei mes h 30 dia. Los dias e' allargan Ces al 21, 27 ms.
1 diñ. sta. Teodora. ☉ a las 2 y 40 m del matí. Triana. 2 diñ. s. Bruno. de P. 3 diñ. s. Bruno de P. 4 diñ. s. Isidoro. 5 diñ. s. Vicente Ferrer. 6 diñ. s. Celestí. 7 diñ. s. Epifani. ☉ a las 12 y 40 m. de la nit. Varío. 8 diñ. s. Albert. 9 diñ. sta. Casilda. 10 diñ. s. Ezequiel. 11 diñ. s. Lloa. 12 diñ. s. Victor. 13 diñ. s. Hermenegilda. 14 diñ. s. Yeta. 15 diñ. sta. Anastasia. ☉ a las 10 y 10 m. de la n. B. F. 16 diñ. sta. Eustracia. 17 diñ. La B. M. de J. 18 diñ. s. Eustacio. 19 diñ. s. Hermenegido. 20 diñ. sta. Agnes de M. P. 21 diñ. Pa. des. Joseph. 22 diñ. s. Polce. 23 diñ. s. Jacó. p. de t. ☉ a la 1 y 40 m. de la t. Plaja. 24 diñ. s. Fidel. 25 diñ. s. Marcevang. 26 diñ. s. Chelo. 27 diñ. s. Pere Armand. 28 diñ. s. Vidal m. 29 diñ. s. Pere m. 30 diñ. s. Peirre conf. ☉ a las 2 y 30 m. de la n. Burr.	1 diñ. s. Felip y s. J. 2 diñ. s. Atabasi. 3 diñ. sta. Creu. 4 diñ. sta. Mónica. 5 diñ. s. Pio V. 6 diñ. s. J. A. p. lat. 7 diñ. s. Eulogio. ☉ a la 1 y 27 m. de la t. Varío. 8 diñ. La A. des. N. 9 diñ. La Asunción. 10 diñ. s. Esteban. 11 diñ. s. Eudalt. 12 diñ. s. Pancras. 13 diñ. s. Pere Gregori. 14 diñ. s. Eusebio. 15 diñ. s. Isidro Lloar. ☉ a las 1 y 45 m. de la t. Varío. 16 diñ. s. Joan Nep. 17 diñ. s. Pauget Ball. 18 diñ. sta. Clascia. 19 diñ. Pauget de P. 20 diñ. s. Eudori. 21 diñ. s. Secundí. 22 diñ. sta. Julia. ☉ a las 11 y 17 m. de la n. N. y t. 23 diñ. s. Basilio. 24 diñ. sta. Afra. 25 diñ. s. Gregori VII. 26 diñ. La Trinitat. 27 diñ. La V. Beda. 28 diñ. s. Jucí. 29 diñ. sta. Teodora. ☉ a las 2 y 21 m. de la t. Varío. 30 diñ. s. Cometa. 31 diñ. sta. Petronilla.	1 diñ. s. Fortunat. 2 diñ. s. Eusebio. 3 diñ. sta. Clotilde. 4 diñ. s. Francisco Cortezuela. 5 diñ. s. Sansa. 6 diñ. sta. Candela. ☉ a las 7 y 35 m. del m. B. F. 7 diñ. La Señal. Cer. de Josa. 8 diñ. s. Antón. 9 diñ. s. Poma. 10 diñ. sta. Margarita. 11 diñ. s. Bernabé. 12 diñ. s. Ovide. 13 diñ. s. Antoni. 14 diñ. s. Basili. ☉ a las 7 y 25 m. de la m. Llor. 15 diñ. s. Modest. 16 diñ. s. Feu. de Berle. 17 diñ. s. Martí. 18 diñ. s. Marcellá. 19 diñ. s. Gervasi. 20 diñ. s. Hilari. 21 diñ. Santa Caterina. ☉ a las 7 y 6 m. del matí. Barrax. 22 diñ. s. Paulí. 23 diñ. sta. Asunción. 24 diñ. s. Joan. 25 diñ. s. Guillem. 26 diñ. s. Pau m. 27 diñ. s. Ladislau. ☉ a las 5 y 36 m. de la n. Varío. 28 diñ. s. Lloa papa. 29 diñ. s. Pere y s. P. 30 diñ. s. Marçal.

JULIO.	AGOST.	SEPTEMBRE.
<i>Inicio del mes 31 días.</i> Los días 8os ocurren 1 hora.	<i>Inicio del mes 31 días.</i> Los días 9os ocurren 1 hora 26 min.	<i>Inicio del mes 30 días.</i> Los días 9os ocurren 1 hora 10 min.
1. día. sta. Leonor. 2. día. La Visitación. 3. día. s. Trifón. 4. día. s. Laureano. 5. día. s. Hilg. del s.	1. día. s. Pere atragat. 2. día. N. S. de la An. 3. día. La 1^a de s. Este. 4. día. s. Inocencio.	1. día. s. Llop. 2. día. s. Antón. 3. día. s. Nontón.
☞ a las 6 y 14 m. de la t. Calor.	☞ a las 5 y 55 m. del mat. N.	☞ a las 1 y 2 m del m. Pedregu.
6. día. s. Isidro. 7. día. s. Fermín. 8. día. sta. Isabel R. 9. día. s. Zeno. 10. día. s. Cristóbal. 11. día. s. Anselm Ph. 12. día. s. Félix. 13. día. s. Anacleto.	5. día. N. S. de las N. 6. día. s. Just y Pastor. 7. día. s. Gayolá. 8. día. s. Cirilo. 9. día. s. Bonaz soldad. 10. día. s. Florens. 11. día. sta. Filomena. 12. día. sta. Clara.	4. día. sta. Rosalín. 5. día. sta. Odaña. 6. día. s. Pabl. m. 7. día. sta. Regina. 8. día. s. Lázaro m. 9. día. s. Gregori. 10. día. sta. Palqueria.
☞ a las 7 y 57 m. f. Tremadas.	☞ a las 6 y 1 m. del mat. Bon t.	☞ a las 2 y 12 m. de la t. Puerto.
14. día. s. Bonaventura. 15. día. s. Eusebio. 16. día. N. S. del Car. 17. día. s. Alejo. 18. día. s. Fréderich. 19. día. s. Vlorus de P. 20. día. s. Elias.	13. día. s. Rigolá. 14. día. s. Eusebi. 15. día. s. La Asunción. 16. día. s. Boch. 17. día. s. Eliseo. 18. día. s. Zoraim.	11. día. s. Pascual. 12. día. s. Luchá. 13. día. s. Balag. 14. día. s. General. 15. día. L. a. de Maria. 16. día. s. Cornet. 17. día. s. Pere Arbues.
☞ a las 3 y 2 m. m. de la t. Vents.	☞ a las 5 y 2 m. de la nit. Calor.	☞ a las 5 y 13 m. del m. P. o e.
21. día. s. Práxedes. 22. día. sta. María Mar. 23. día. s. Eusebi. 24. día. sta. Cristina. 25. día. s. Jaime. 26. día. sta. Ana. 27. día. s. Paudalé.	19. día. s. Mariano. 20. día. s. Bernat. 21. día. sta. Joana F. 22. día. s. Eusebi. 23. día. s. Felip Benito. 24. día. s. Carlemon. 25. día. s. Gende.	18. día. s. Faerol. 19. día. s. Genaro. 20. día. s. Esteban. 21. día. s. Eusebi. 22. día. s. Montón. 23. día. sta. Tecla. 24. día. N. S. de M.
☞ a las 7 y 27 m. del m. Calor.	☞ a las 8 y 54 m. de la nit. Furió.	☞ a las 1 y 30 m. de la t. Playas.
28. día. s. Agustín. 29. día. sta. María. 30. día. s. N. y N. 31. día. s. Ignaci de L.	26. día. s. Gertrud. 27. día. s. Joseph det. 28. día. s. Agustí. 29. día. sta. Sabina. 30. día. sta. Rosa de L. 31. día. s. Ramon N.	25. día. N. S. del S. 26. día. sta. Justina. 27. día. s. Cosme y D. 28. día. s. Ventresau. 29. día. La N. S. M. Ar. 30. día. s. Geróni.

OCTUBRE.

Aguil mas 6 31 dia.
Los dias s' cuentan
1 hora 18 ms.

1. dim. s. Remi.
2. dim. L. Andrei.
3. ☉ a las 3 y 40 m. de la 1. h. T.
4. dij. s. Geraci.
5. div. s. Francesch.
6. dim. s. Pucil.
7. dim. M. D. del Roser.
8. dim. s. August.
9. dim. sta. Brigida.
10. dim. s. Beata.
11. ☉ a las 5 y 11 m. de la n. P. y tro.
12. dij. s. Fr.^o de Roja.
13. div. s. Nican.
14. dim. M. D. del Pilar.
15. dim. s. Eduard.
16. dim. s. Calixt.
17. dim. sta. Teresa.
18. dim. s. Gale.
19. ☉ a las 3 y 11 m. de la t. Varin.
20. dij. sta. Edwige.
21. div. s. Iluch ev.
22. dim. s. Pere de Alca.
23. dim. sta. Irene.
24. dim. sta. Ursula.
25. dim. sta. Maria. R.
26. dim. s. Pere Pascual.
27. dij. s. Rafel.
28. ☉ a las 9 y 2 m. del m. t. ent y fr.
29. div. s. Griso.
30. dim. s. Evarist.
31. dim. sta. Cristina.
32. dim. s. Simo y Judas.
33. dim. s. Narda.
34. dim. s. Claudi.
35. dij. s. Quici.

NOVIEMBRE.

Aguil mas 16 30 dia.
Los dias s' cuentan
1 hora 18 ms.

1. div. ☉ Torc capen.
2. ☉ a las 5 y 47 m. del m. Berr.
3. dim. Los moris.
4. dim. s. Armand.
5. dim. s. Carlos Barr.
6. dim. s. Sabastias.
7. dim. s. Nover bibe.
8. dij. s. Florenti.
9. div. Los 4 m. c. c. c.
10. ☉ a las 1 del m. h. Varin.
11. div. s. Tander.
12. dim. Lo P. de M. D.
13. dim. s. Mena.
14. dim. s. Marti.
15. dim. s. Estaniden.
16. dij. s. Jacap.
17. div. s. Eugent.
18. ☉ a las 5 y 17 m. del m. Venta.
19. dim. s. Elpid.
20. dim. sta. Gertrudis.
21. dim. s. Naxim.
22. dim. sta. Isidre R.
23. dim. s. Felix de V.
24. dij. La Presentaci.
25. dim. sta. Cecilia.
26. dim. s. Climent.
27. ☉ a las 5 y 34 m. del m. Pl. y fr.
28. dim. sta. Flora.
29. dim. sta. Catarina.
30. dim. s. Conzel.
31. dim. s. Primitiu.
32. dij. s. Gregori III.
33. div. s. Satural.
34. dim. s. Andreu.
35. ☉ a las 6 y 43 m. de la nit. Bost.

DECEMBRE.

Aguil mas 16 24 dia.
Los dias s' cuentan 19 m. fins al dia 22.

1. dim. s. Eloy.
2. dim. sta. Inocencia.
3. dim. s. F.^o Xavier.
4. dim. sta. Barbara.
5. dij. s. Salas.
6. div. s. Nicolas de B.
7. dim. s. Ambros.
8. ☉ a las 11 y 15 m. del m. Frode.
9. dim. ☉ La Purissima.
10. dim. sta. Leocadia.
11. dim. M. D. Lando.
12. dim. s. Damas.
13. dij. s. Albesi.
14. div. sta. Lucija.
15. dim. s. Pompey.
16. ☉ a las 3 y 53 de la nit. Vent.
17. dim. s. Eusebi.
18. dim. sta. Adriana.
19. dim. s. Liatier.
20. dim. M. D. de la O.
21. dij. s. Nemesi.
22. div. s. D.^o de Sim.
23. div. s. Tomas.
24. dim. s. Simon.
25. dim. sta. Victoria.
26. ☉ a las 2 y 30 m. del m. t. ario.
27. dim. s. Beth.
28. dim. ☉ Nival.
29. dij. s. Esteve.
30. div. s. Joan evang.
31. dim. sta. Inocencia.
32. dim. s. Tomas C.
33. dim. La T. de s. Jan.
34. ☉ a las 6 y 45 m. del m. Playat.
35. dim. s. Silvestre y sta. Coloma.

BONS RECORTS.

I.

Ab vera joia comensem avuy la nostra anyal revista; pus se ha fet molt, y quicòm de hó. Sols nos ocupará lo mes notable de qu' hem hagut essent, pus, si vèllam parlar de tot lo que s' es publicat en català, feyna fudriam.

Uns quants joves ja coneguts, publican un periòdic de literatura, ciencias y arts, titolat *La Renaissance*, en lo quín han aurtit documents antíchs de molta válua, travalls en prosa y vers molt apreciabls y fins algunas pessas de música ab lo intent de dar una empenta á la escola lirica catalana; per lo que 't creyem molt digne de la bona acollida que ha tingut.

Un estudiant de teologia també ha publicat á Vich un *Nou Fra Anselm*.

A Barcelona han nixit *La Rondallayre*, d' En F. Maspons; lo terç volum de las *Cansons de la terra y lo llibre dels noys*, de En F. P. Brís; *Un Pomet de margaridoyas*, del malaguanyat En Miquel Pujol; 'l volum de las *Jochs florals*; *Barcelona á vista de corp*. St. Mugi de la Brufagunya, melodrama religiós per R. Grifell; *Sant Llorenç del munt: son passat, son present y vèinder*, per lo R. Dr. D. Anton Vergés y Mirassó, Prebore; *La Vejança del martre*, drama religiós en tres actes y *Las Milidias del mes de Maig*, per en Francesch Bulinyá, Prebore, catedràtic de teologia en lo seminari de Salamanca.

Tamé sabem qu' En Fraderich Soler vol publicar sos *liris d' agny*; y fins á la Habana sortirá un volum de poesias catalanas.

Del teatre no 'n parlem, pus forç un may acabar, si parlar volguéssim de tot lo que s' es fet; mes se faria encara, sino fos l' exclusivisme d' alguns que han tingut l' habilitat de ficar-se en los teatros, convertintse en mercaders del temple del art.

Encar que nosaltres, grat sia á Déu, estem ben allunyats de las miserias de la política que corre avuy dia, no podem menys d' alegrarnos de tot lo que 's faça ó diga en be de nostra dolsa Catalunya; aixís donem grans mercès al diputat senyor Sicars per lo que digué en favor de nostras Constitucions y de nostra llenga en las Corts de Madrid.

Y aixó 'ns recorda qu' en un periodich de dita vila havem vist algunas traduccions d' un poeta catalá. Molts nos plau que allà conegau lo bo que tenim á casa; mes nos dol que no 's pose mes esment en lo que 's fa, pus la mala interpretació del traductor pot fer no gaire be al poeta. Ademés lo traduhir sempre d' un mateix, podia fer creure que aquell es lo que mes val y que no n' hi ha d' altres, quan per seri son molts los que figuren en primera ratlla á Catalunya, Mallorca y Valencia.

II.

Los *Juchs florals* d' enguany, lluits com sempre y cada dia mes, en termes de no cubrenh tota la concurrencia ab tot y ser prou grau la sala de la Llotja y sas galeries.

Comensa la festa ab lo discurs del Sr. President N' Estanislau Reynals, que fou ben aplaudit, al quín va seguir la memoria del segretari En Joan Montserrat, que tambe va mereixre plicaments de mans. Overt lo plach que donya 'l nom del que merescut havia la flor natural, va saborse qu' era En Francesch Pelay Briz, qui va aixecarse y aná á ferne present á la Sra. N' Antonia Sacanelles, esposa del mestre N' Adolph Blanch. Ara veusaqüi los titols de totas las composicions premiadas:

Flor natural: «*La Canço de nostre Jax*» de F. P. Briz.—*Primer accésit*: «*Sojors*» d' En B. Picó.—*Segon accésit*: «*La Rondalla dels tres hostes*» d' En B. Vorrá.—*Euglantins* d' or: «*La Somnolent*» d' En J. Collell.—*Primer accésit*: «*Al temps vell*» d' En A. Camps.—*Segon accésit*: «*La mort del Laleü*» d' En F. Soler.—*Viola* d' or y d' argení: «*La llegenda de St. Sagimon*» d' En T. Forteza.—*Primer accésit*: «*De la terra al Cels*» d' En J. Martí.—*Segon accésit*: «*Immortalitat y grandesa*» d' En A. de Pagés.—*Premi de la Deputació de Mallorca*: «*Lo Compte d' Anpu-*

rias» d' En T. Forteza.—Primer accésit: «*N' Ali de la Palomera*» d' En P. d' A. Penya.—Segon accésit: «*Romanc de la conquesta de Maylores*» d' En M. Obradors.—Premi dels agnadors de la llenga: «*La Coca d' Artàs*» d' En J. Martí.—Primer accésit: «*A Soler*» d' En J. Tarongí.—Segon accésit: «*A la Llotja de Palma*» del mateix.

Haventse donat las joyas, fou nomenat mestre en Gay saber En Jaume Collet, per haver guanyat los tres premis ordinaris.

Nos oblidavam de dir que, avans de comensar la festa, lo Sr. Gobernador civil de Barcelona rebé un telégrama de Madrid fent gracia als poetas que haguessen guanyat premi ordinar en lo certamen, de la creu de Carles terc. A l' hora qu' escrivim aquestas ratllas, sabem que, dels quatre agraciats, los tres no l' han volguda.

MORTS.

L' any passat, quan ja era estampada la major part del *Coleudari*, varem saber la mort d' un altre conreador de nostra llenga. En Francisco Camprodon finá lluny de sa terra en l' illa de Cuba, deixant algunas comedias y poesias catalanas. Llástima que sos mes aplaudits trabalhs no sian fets en nostra llenga, pos n' haurian valgut mes son nom y sa terra. Ab tot, alguna cosa feu, y Déu li pach.

B' INDIOTERA.

Joveneta indiotera
de las faldillas moradas,
del jipouet de merino,
de la espadenyeta blanca;

Tu de la masega curta,
tu del devantal de sarja,
dels rossos cabells enrrera
y del monyo de castanya;

Tu que 'ls indioles pastoras
à l'ombra d' un pi sentada,
cullint los punts d' una mitja
mentres alegroya cantas.

De bon grat jo m' tornaria
l'ayret que besant la cara,
no 't dexa del riu à l'horta,
ni del màs fons à las baumas.

Jo 't diria bona pila
de cosas que no saps ara,
si de la font de la teula
no té las ha ditas l'alguà.

Farist veure las rosas
de tus morenetas gallas,
de tos uils blancs en las ninas
lo mirall de la teua ànima.

Faria que endevinesses
lo cel que ab sos brassos tanca
la creu que 'n ton coll sorolla
d' un prim cordonet passada.

Y si tú no 't defujesses
dugas voltas d' escoltarme,
si carinyosa com sempre
me sorriguesses encara,

Las sedas negres que portas
de las orellas penjadas,
de bon grat jo tornaria
en superbas arracadas.

Y per ferie indiotera,
la mastresseta de casa,

lo cor que ab los ulls ja 'm robas,
al temple vindria à darte.

F. CHACR I VINTETA.

POSTA.

Eran dos lladres.

Los dos varen fer una posta sobre qui rotaria ab mes trassa.
Izen fora l' bustal hont eran y se 'n van carretera amunt.

Vora del camí ral hi venien un arbret y en una de sas
brancas un niu d' aucells. La femella covava. Diu l' un à l' al-
tre:

—Veus aquell niu?

—Sí.

—La femella hi és, pus veuràs com li trech los ous de sota
sens que se n' adoní.

Lo dit fet; s' acostà y plam, plam li pren tots los ous un
derrera à l' altre. Mentres los anava trayent de un à un se 'ls
ficava à la butxaca. Quan no n' hi quedà cap tot content se
gira de cara al company y li diu:

—Ja ho veus, la femella encara covà y aquí tens los ous.

Y fica ma à la butxaca.

—¡Rehíral! esclama, ¿hont són? Jo 'ls hi havia ficat... ne so
ben segur.

Y comença à buscar.

L' altre tot rient y allargantli una de sas mans ab los ous
del aucell diu:

—No t' cansis cercantlos, li respon, aquí 'ls tens.

Y es que 'ls hi havia tret de la butxaca sense que l' altre se
n' adonés.

Lo primer 's donà per guanyat y perdé la posta.

MAL D' AMOR.

[BALADA.]

..... ¡AMOR !

Joya del cor que suspira !

(Juglar de Maytorcha.)

Consirosa està la nina,
Son mirar u' es trist y dols,
De sa cara abans riallera
N' es mustig ara l' color.

¿Serà l' mal de la nineta

Mal d' amor ?

Ja no juga ab sas amigas,
Pé l' jardí ab ellas no corr',
De las flors puras com ella
Sols li plau lo grat olor.

¿Serà l' mal de la nineta

Mal d' amor ?

Ella paria tota sola,
Far que tenga ocult dolor,
Y suspira, y deia lluna
Plaui la blanca claror.

¿Serà l' mal de la nineta

Mal d' amor ?

Y diu:— ¡ Mon be, vina y torna,
Alegria ma tristor,
Del dia que t' en anares
Ab ansia 'sper ton retorn !—

¿Serà l' mal de la nineta

Mal d' amor ?

Y de fit en fit se mira
Lo cèl blau que u' es hermós;

Y allavors la veu d' un àngel.

Dolça y pura, par qu' escolt.

¿Serà l' mal de la nineta ?

Mal d' amor ?

Ay ! que d' aquesta manera

Dias ne passen ben molts,

Y á la pobreta malalta

No la curan metjes, no.

¿Serà l' mal de la nineta

Mal d' amor ?

Mes, una veu coneguda

Respon á n' el sèn clamor;

Ella riu... sen còr batega,

Li batega d' emociò.

¿Serà l' mal de la nineta

Mal d' amor ?

Baix de la seua finesira

N' han cantada una cansó...

¡Ah aquín goix que l' escolta!

¡Bé coneix al cantador!

La nina ja no 's malalta,

Que l' seu maln' era de amor.

Novembre—1870

MATEU ORRADOR BENNASSAR.

ANAR PER LLANA Y...

Anant un comissionista y un bisbe de viatge en un mateix cotxo y volentse 'l comissionista burlarse del bisbe, li va preguntar:

—Me diria V. S. en que se sembla un burro á un bisbe?

Lo bisbe li va respondre:

—No 'u se.

—Jo li diré donchs, va dir lo comissionista: se semblan en que 'l bisbe de nos creu al davant y 'l burro la de al darrera.

Lo bisbe llavors callà; mes un xich despres preguntà al comissionista:

—Me sabria ara dir vosió, en qué 's diferencia un comissionista de un burro?

Lo comissionista despres de molt rumiar, diu:

—No hi veig diferencia.

—Pus jo tampoch.

LA MINA DEL VALLÉS.

Prop d' una font deserta
Cercada de xiprés,
¡Tot lo sant jorn plorava,
La Nina del Vallés!

¿Què foren del jorn de dirxar?
¿Cóm lo vent se 'ls ha n' endut!
¿Cóm les meues esperances,
Ah tu jo les he perdut!

Mes trenes negres crespades
S' ablanan del coll avall;
Veix ¡oh font! mes galtes rojes,
Ben grogues, dins ton mirall.

Qui vejes mor gila y droso,
¡Tant serena com los tenia!
¡Qui 'm vejes folla al matí
Folla a la nit... ¡tot lo dia!

Y tot per l' amor que 't tuch,
¡Per portarte voluntall!
¡Ay Déu! sino puch se fena,
¡Per qué m' ets enemorall!—

Aixís, trista, parlava,
La Nina del Vallès,
Prop de la font deserta,
A l'ombra dels aixrés.

—
En jorn ¡ay! la trobaren,
Los ulls guaytant al cel,
Morats los seus bells llavis,
Los seus llavis de mel.

—
Enredarits los membres,
Les mans demunt del cor,
En cada gaita groga,
Una rosa d'olor.

—
La mantellina blanca,
Estesa a son entorn,
Sa cabellera negra,
Garnahla n' es d' aïorn,

—
¡Ay si l' haguessen vista,
Feya molta trister....!
La font mormola sempre
Que va morir d' amor!

Barcelona 1.ª de septiembre de 1867.

JOSEPH DE PALAU Y HUGUET.

DISTINGO.

Veuse aquí que en un Seminari hi havia exàmens y entre
“ls jutges s’ hi trobava lo senyor Bisbe que acabava d’ arribar
feya poch, pera presidirlos.

Lo senyor Bisbe aixís que va veure entrar al primer esco-
lar, digué al del seu costat.

—Que tal, es xicot de pro?

—Ho es, S. I.; sols te un defecte.

—Quin?

—Lo de posar *distingos* per tot arreu. Ja pot preguntar-li lo que vulga.

—Pus dèixhulo per mi, va respondre lo senyor Bisbe, à veure si n' hi podrà posar cap à la pregunta que li faré.

I preguntà lo senyor Bisbe al escolar:

—Senyor escolar, se pot batejar ab brou de l' olla?

—*Distingo*, respon l' escolar.

—*Distingo*, repeteix lo Bisbe, y que es lo que ha de distingir?

L' escolar sèriament respon:

—Ab lo brou de l' olla de S. I. no s' pot batejar; mes ab lo de la olla que 'ns donan al seminari, si s' pot batejar.

LA FESTA MAJOR.

Fadrinets d' aqueix meu poble
de San Pere ja ve 'i jorn,
preparéu la escopeta
per galejà al Sun patró,
no n' hi planyeu la polvora
qu' aixó à l' any no es mes que un cop

y aquest corall ne tessou
de las tinax d'ins del cor,
Danzellets del meu poble
guarniue los vostres flochs,
preparéu vostres galas
que 'n va la festa major;
repleguén bon munt de llenya
pera fer lo foc més gros,
feu que he 'n amunt s' enlayrhi
porque 's vegi de per tot.
; Ay ninetas, jo com valtres
antany valg lluir mos flochs,
valg fe un foc que fins als núvols

al·xecava sos flams roigs,
à saltar·le no gosava
cap minyó dels alentorns,
de foguera com aquella
no n' hi ha hagut de milló enlloch.
Mon amor va aparieria
en lo peu de mon balcó
va cremarí farigola,
romansins y bervelló
perquè ne serves ma cambra
un perfum ben agradós,
vam ballar·hi la sardana
sentint de prop s' escalfor,
ell duya la jupa nova,
jo valg estrenar jipo,
de cireras qu' ell va dar·me
arrecadas duya jo,
y al cap l' hermosa flor blava
que 'm va dur de Valldetors;
mes enguany tot me fa pena,
mes enguany no 'n sento goig,
lo repich de toch de festa
á mi 'm sembla toch de mort,
las sardanas m' enristelaen
y 'm fan apuntar lo plor.
L' altre anyada se hi trobava
mon aymat encisador,
ara 'l pòbre es á la guerra
y s' anyora 'l meu trist cor.

MANIA DE BELL-LLOCH.

UNA HISTORIA DE DOL.

La historia es larga y l' espay de que puch disponer en aquest Calendari es molt curt perquè hi còpiga tota sancera; ab tot, vos la diré ab pocas paraulas.

Molts serán los que havent anat á S. Miguel del Fay, no se

haurán aconat de un poblet que hi ha mitjhora avans de arribar-hi: vuy parlatvos del poblet de Sant Vicenç de Riells. Lo poble es molt escampat; empero al voltant del campanar octavat de l'església, si hi apilotes onze ó dotze cases totes veritables cases de possebre: ellas son las que constitueixen la plassa y l'verdader poble hont un pou ab torn dona l'abast d'aiga a tots los que hi viuen. Los singles l'abrigon de la tramontana, la riera de S. Miquel y el torrent de Valdecras li amaran los horts y la boschs de pins y plantadas d'oliveras li verdejan tots los voltants, feistlo un ludret dels mes sols y al ensemps del mes agradulos. S. Vella blanquesa amunt a sa ma esquerra y la obaga de 'u Camps pontejant a l'enfront del pich de cal Vileu clouhen son terme, deitant sols lo pas just al pedregós jas de la riera de S. Miquel que, quàn plena baixa, tanca lo se'n comunicació que junta lo pla de Bugar ab las hortes de Riells. En sos boschs hi trobaren tota sort d'aucells des del tayarot, al duch, y de flore demanen que jo 'us poch assegurar que no n'hi ha de mes bellas en cap part del mon. Doncha be, aqui y a l'any quaranta succehi lo qu'ara 'us diré.

En un dels molins de vora de la riera, lo que te al damunt lo single del Parer, s'hi estava un jove molinayre que de tota sa familia deu no li'n havia deixat mes que un germà que feya de guarda bosch. Lo moliner se deya Angel, l'altre seomenava Mateu. L'Angel tenia vint anys, lo Mateu no hi arribava. Feynejant, feynejant lo moliner s'era fet un bon nom en la vila, sent estimat de tots tant com n'era aburrit son germà Matheu per lo seu mal viure.

Algo deya que l'Angel s'entendia ab la Sciuta filla de un haurat pagès vehi de la plassa y germana de 'n Fidel, un beneyt del qual son pare res ne podia fer y al qual sovint solian esdevenir raulxas que donavan que parlar als vehins. Lo que's lo del festeix era cert y l'pare de la Sciuta, nomenat Roch, molt alegrat n'estava; Sciuta era pobilla y cal dirvos que 'n Mateu també l'estimava coralment. Mes cum que res n'havia dit a ningú sino a la Sciuta, y com aquesta tot donantli carbassa s'era guardat lo secret, ningú ni l'mateix Angel ne saviu gots. D'un dia al altre devian prometre's ab aquest darrer y ja la noya comensava a cusir roba blanca, sent ab això enraonar a sas companyas.

Aixís estavan las cosas quan arriba al poble la nova de la quinta, avansantia d'un any. L'Angel hi entrava de ple. Sorteja't que fou, calgue soldat. No tenint per desfilarsen y no volent qu'en Roch tragués la cara per ell, cosa que volian fer, resolgué pendre ab resignació la mala sort y se'n aconsolá.

Que 'n traure de dirvos que a casa la Sciuta tot eran plors? Ja 'us ho podén figurar. Cada cop qu'ell hi anava se sentia las mateixas exclamacions; cada cop que 'n sortia portava als ulls la marca d'una emoció viva.

¿Y son germà Mateu que hi deya?

Son germà Mateu guardava 'ls hanches, fumava, bevia y fins reya sovint quan se parlava de la quinta. Es que en Mateu estava gèls de son germà.

Alguns vehins tractaren de millorar sa sort, y vultas que no li feren consentir en fer una capta per ell en tot lo poble. Seguien la Vall-blanca, Vall-de-Ros, cal Vileu, Regassot, Margarit, tot, y quan tornavan los dos que la feyan, al ser al rieral trobarentse sopats per un home enmascarat que 'ls robà quan duyan. Malaguanyat treball de replegarho. ¡Oh y que prou hi eran dos centas lliuras! Dos centas lliuras y las que hi volia afegir en Roch d' amagat y las qu' ell tenia haurian fet las siscentas rodones! No hi hagué remey.

Una tarda vingué la corresponenta partida de lropa y 'l pobre Angel, després de dir « Adieu » á la seua Scinta, avall, avall cap á Illgas feu lo seu trist camí.

May havia gastat en Mateu tan bon humor com aquell dia. Tant, que quan l' Angel borejava las barbotas, va trebarlo y des de un marge ahont s' hi estava plantat, tot rient li digué:

—Vaja, vaja, esprimetxat, vuyt anys passan de corregoda.

L' Angel en li va respondre.

—No 'm vols dir res? Millor per mi que no t' hauré de plorar! Y gica l' espallia tot rient y murmurant:

—Potser al que s' pensava ser un rellotge de sol que may se toca.

L' Angel se gira al outre la riallada, y per resposta aquestas solas paraulas va dirli.

—Deu, fassi que aquesta rialla no la sentis tu avans de la hora de la mort.

Mateu girá lo cap, y després de mirarse un bon xich, arrossá l' espallia y cap á Biells falta gent.

Veu-se aquí que quinze dias després, una nit, feya una fosca! pam, pam, traca á la porta de cal Roch. Lo pobre qu' estava tot atribulat de resultas de una forta multa que lo goberu li havia posat per amagador de carlinas; ell tan liberal! baixa á obrir la porta.

—Qui ha?

—Obriu.

—Valgam la Verge!

Obra la porta, una ventada li apaga 'l llum de cuys, mes á las foscas hi tot va acabar de regoneixe al qui per la veu ja havia conegut.

—Scinta! Scinta! cridá de cap en Roch.

—Per Deu, no criden tant; lo qui acabava d' arribar li va dir.

Mes lo pobre Roch, de re 'l sentia y novament á Scinta y á Fidel cridava. Scinta baixa de las cambras ab un llum á la mà.

—Que hi ha pare!

—Ja 'l tenim! Ja no plorars més!

Los últims englobats se pot dir que la Scinta 'ls va saltar per donar una forta abraçada al hoste. Era 'l seu Angel. L' Angel del seu cor!

Mes ay! que l' Angel era desertor y llavors lo desertar se pagava ab la sang de las venas.

—Com ningú 'n té de fer res, fugirem lluny, ben lluny, lo reglor 'na casarà d' amagat. Al Roselló prop de Prats de Molló finch un germà que s' hi es fet home, aniras allí. Lo vendre lo que tuch aquí y 'us hi vindre a trobar. Tinch un amagatall que mon pare havia fet pels francesos y ningú es capaç de trobarle. Vaja, no ploreu que tot se compendrà! Aquestas y altres rahons deya 'l bo de 'n Roch.

Y ho pòdeu creure las deya de cor y de bona fe. Fidel lo seu fill s' ho escoltava tot, rient y mamantse 'l dit. Al sent endemà a cal Roch ningú haguera dit que fossen un mes.

Teniu de saber ara, que Fidel era molt amigot de 'n Mateu, y aixís es com ab poca feyna y treball va saber tot lo que passava a la casa. Sapiguertu ed y als quatre o cinch dies arribar una companyia de tropa, enrotllar lo poble y trancar lo capità a la porta de cal Roch, tot fon ho. A la casa no hi havia ningú, la Scinta era a tendar al peu de can. Viaplana, en Roch feya formiguers al bosc de Regassol.

Poch tingueren d' esperar-se, lo capdill de la trupa y sos segons. En Roch avisat per un vechi arribà ab un felx sobre l' esquena.

—¿Que vol senyor capità? digue quan va veure al que s' esperava.

—Qu' obría.

—Y perque, si 's pot saber?

—Obría, va tornar a dir asprament lo capità.

En Roch obrí.

Y l' oficial de dret a dret se n' anà al amagatall, qu' era al celler, y fen alçar dugas llambordas de terra quedant en descobert una trampa de fusta.

—Ja savia qu' era aquí.

En Roch estava groch com una cera. La porta de l' entrada tota plena de hadocha.

—Aléu, va dir lo capità a un sargento.

Lo sargent alsa la trampa.

—Porteu una escala.

La de la figuera va servir per lo cas. Dos sargentos varen engolarse dins del cau. Quan varen sortir eran tres. L' Angel pujava entre mig d' ells. En aquell punt entrava la Scinta que res savia.

Freda com un glas y sens moviment se va quedar al portal, mentres se 'n enduyun a l' Angel cap a Bigas hont s' hi estava.

lo comandant. Al endemà va eumalaltir y llegué de coltre la malaltia.

Llavors va correr pel poble la paraula « espià » y digues qui la digués sempre la juntava ab lo nom « Mateu ».

Quinze dias després, un mati, l' arralde del poble que ho era un de las casas mes ricas, nomenada per cal Cuyós, va robar nova de que aquella tarda pujarien una partida de tropa ab un condemnat à ser fusellat y que disposés una cambra per capella.

Quina nova per la pobre Scinta que tot just aquell dia començava à llevarse!

A só de finalula arribà la partida y lo pres foren tancat dins de cala villa, xica caseta davantera de la rectoria.

Al demà de bon mati, tot just llustrejava, posavau riure avall cap à Rigas, dos homes menant una burra hont hi colcava una noya tota desmellorada. L' un era En Boch y l' altre son fill: la noya gual dirvos qu' era la Scinta?

Arribats à Rigas parlaren ab lo comandant, y foren tant ver-taderas sos llàgrimes y tant de justícia sos raonaments, que lo comandant esmugut los va dir.

— Anen, bona gent: avuy mateix enviare una ordenansa à Barcelona. Digneu al comandant que jaindra noves si per cas avuns de fusellarlo, si es que 'l general vulla perdonarli la vida. Que si per cas lo temps vingues massa just, des de la serra de cal Vilén li fare fer la senya. Si sent un tiro, no li ha perdo. Que 'l fuselli. Si es un toç de trompeta lo que senti, perdonat sia. »

Al cap d' una hora lo pres ja ho savia tot y 's mig aconor-tava de sa desgracia; també aquella tarda ho savia en Mathen tot dels llavis de 'n Fidel.

Lo terç dia va arribar sense cap contrariet. Lo quadro ja era fet y 'l pobre pres agenuolat, quant dalt de la serra va sen-tirse un cop de fusell que ressona per tota los singles del Fay y Vall-de-rus. Una descàrrega va respondre al tir aquell, y un jayt de mort eixit dels llavis de la Scinta, va glassar la sanch a tots los qui en la plassa de Rivis se trobaban. L' Angel ja no era d' aquest món.

Encara era calent lo cos de l' Angel quan de prop, prop, 'obi lo toç de una corneta y atrafegat, pis de pois y suor al cap de un quart d' hora entrava al poble un cornet ab la nova de que 'l pres havia sigut perdonat. Ja era tardi.

— Qui havia fet la senya primera ?

Ningú ho podia dir; mes al Mathen de la vigília que no se 'l veyia pel poble. Lo arralde tingus 'n sospitas y foulo cercar. En lloch li trobaren.

Aquella nit a las dotze sortia de la cova dels moros sobre

Vall-de-rós un bultu negreís. Vist d' a prop semblava un home, y mes d' a prop era en Mathieu. Ab la carrabina á l' esquena passava pel estret y perillosissim caminet que borejot per un gorch d' un costat y de l' abim del altre conduxeix al vall al fons del qual la font de la cascata dona herbey y fresca á n' aquellas encendrosidas penyas. Feya una nit clara, los núvols de tant en tant cobrian la lluna embruntat los voltants y fonda-ladas de lleils. Aixó barrejat ab lo remor dels torrents, lo brujit de las capsaladas dels pins que 'l vent breejava y 'ls espingots dels duchs, donava tanta feresa al tot, que homes de pit vos puch assegurar s' hi haurian espantat.

¿Que feya en Mathieu a n' aquella hora per aquells farestos indrets?

Fugia, tot lo jorn lo passá amagat dins de la cova, loch segur hont ningu vol arriescar-hi, y ura á la nit tractava de guanyar lo pla del Fay per fugir cap á Vich y amunt, amunt, Ripoll, Campdon y Franca.

Perque fugia?

Si 'l cor dels homes pogués ser llegit, prompte 's trobaria la resposta de moltas preguntas que no la tenen ni la tindran may.

Era á la Vall-blanca, va saber que 's cercava al etjegador del Ur y desde llavors anava fugidor y esgarhit. A mes sentia un rosech al cor que no 'l deixava sossegar y cercava corre perque las camas semblava que li demanessen.

En lo mateix punt en que deixant lo gorch comensava á saltar via avall cap al torrent se detingué, ajoje 'l cap y escoltà. Li acabava de semblar sentir soroll.

Primer ramor confusa, après mes clara, li glassà la sanch de las venas. Glapir de gossos, trepig de cavalls y de tant en tant lo toch d' un áspre corn arribava á sas orellas, y tot aixó barrejat ab los xiulets del vent y 'l saltejat crich crach de fortes gotas que comensavan á caure de un gros y negrench cap de núvol que per damunt de son cap travessava.

Després d' ostarne un bon ratet escoltant, despassà la carrabina de sa espalla dreta, alçá 'l gallet, mirá 'l misto y ventenho tot en ordre seguí saltant cap avall.

Pochs passos mes havia donat quan altre cop va aturarse. Lo soroll era mes clar... los glapits los sentia ja al peu del camí y montavan depressa, depressa, tan que esglayantse y sense saber com, girá qua y corre que correrás altre cop á dalt del singl va enfilar-se. Son primer pensament havia sigut tornar-se á la cova; mes après no s' hi va veure segur, y llavors á traves de penyas, brochs, fenollars y pinedas amunt, amunt sens reposar corria.

Los glapits aumentavan, los cavalls mes vehins ja ab sos renills las penyas esbalotavan y de tant en tant lo corn acom-passat retronya. Es que aquella nit cada any passava per

aquells camins lo mal cassador. Maten que gran ho savia, es-
tacionada tractava de fugirne. Ab las mans sanguantades, las es-
pardenyas á trossos; lo joch esboruncat, sense gorra, esbafegant,
perdut, qualsevol l'hauria pres per un ànimia del altre
mon. Així, atravessà horts que may lo planta d'home. 'ls
havia penjat, així arrilat y apat miracle, al peu del pi de las
onze horas. M'immens, gegant que plantat per mà de la ca-
sualitat en la esbelta de una enlayrachadissima roca, se ven de
moltes horas lluny. Un cop allí, ja no podia pujar mes amunt:
à sobre son cap la penya anava alsintse espadada y erma; so-
la sos peus, l'altu seus fons aclarit sovintet per la vernello
dels llampechs.

Allí tornà á escoltar y job rabia! los glapits l'ajordaren,
los caps dels gossos gubi ludala, asgratinyant ja 'le tenia á
pechs nassos, y las pedras esgurrucjavan sota 'la peus dels ca-
valls. No hi havia remey, era perdut!

Com allops los cans l'abordavan y ell allí arcambat á la
penya n' sisquera tenia esma per defendressen.

Senti sov alens, senti com li esquixavan las carnes... y sols
lo deixaren quan, havent passat com una setjeta etjegada lo
mal cassador quasi fregauillo, seguien á son amo timbus
amunt, cap á la port de Berti.

Llavors á va semblar com s'ificaguessen gotas calentes sobre
las mans. La lluna en aquell moment clarejava per entremig
dels nuvols. Esguarda y 's veje tot cil clapejèt de rois. Las gotas
calentes anavan cayentli damunt. Alsá la testa y... dalt de la
penya, sobre 'l seu cap, hi veje al seu germá dret, tot ole de fe-
ritas que li sanguejavan. Aquellas gotas eran la sanch del seu
germá.

Va sentir per tot lo seu cos unas corredillas frotas; los ma-
bells se li erissaren, los ulls se li obrían á malgrat y ses mans
s'arrapavan á la penya com si ab las ungias frates de asfer-
rurshi per nó caure boca terrosa. Així va sostindres mig
quatre després las camas li flaquejaren, los ulls li perderen lo
veure y liscant, liscant al peu de la penya, va caure.

Havia mort de por.

Quan acabava de fer l'ultim hadatí una gran riallada (pot-
ser encara la va sentir) sen ressonar las penyas. La rialla sor-
tia de un bosch ansotat des d' hont se veya lo pi de las onze
horas. Al mateix temps un llamet va apareixe. Lo llamet era
d' en Fidel que havia anat á cercar cargols y que trobant de
pura penya la gorra de "a Maleu se la contemplava tot rient.

Ningú de molt temps va sentir parlar d' en Maten.

Quan á la primavera següent, los cassadors de duchs ana-
ren á la penya del pi á buidar los nius de duchs que hi erían,
lo qui lligat pel cos va devallar, veje á sos peus fondo, molt
fondo, un muniyoch de roba, barrejada ab ossos y podrimenta.
Al costat d' aquell pilot, hi havia una carrabina. Allargant

mes la corda y de callant mes, poguem veure mes d' aprop lo qu' era. Al muntar va dir als companys, qu' allí sota hi havia la calavera d' en Mateu.

La Scinta 's va fer monja a Vich.

Lo pobre Roch lo trobaren enterrat al fossar de Riells al costat de l' Àngel y al peu de la porta major de l' església, en qual entran hi ha un sant Vicens de pedra y un rellotge de sol.

La Fidel fa de recader.

Ara 'm dirén perquè 'ns has parlat de Bertí, Vall-de-ròs, Singlè del Parer y tantas altres coses sense explicarnos per penses menudas lo qu' es tot això?

No 'ns ne sò parlat ara, perquè tot no hi hauria capigut aquí; mes això no vol dir que no 'n tracti may mes. Si Deu ho vol, so prou jove encara per podervosne parlar mes endavant. Llavors sabreu lo que son aquests indrets nomenats mes amunt y 'ns asseguro que 'ns ne vindran gana de veurels.

A MON ESTIMAT AMICH S. C. Y C.

EN LO DIA DE SA MISSA NOVA.

E la povera que perdé,
E faga extrema unció,
E sia el curs de Deu,
E benchecha tot hom sen...
R. Lluís.—Hé, de N. + D. + S. Maria.

Hermosa es la diada,
Altu clareja 'l sol,
L' esplga de la xera
N' es rossa mes que l' or,
Beifa entre 'ls boscalges
Sus cants el rossinyol
Y s' obren las ponsellas
Engayardant los horts:
Del temple las campanas
Llansadas s' han al vol,
Y per sas naus llargueras

S'escampau sagrats tons;
L'altar cent flurs cubreixen,
Sembrau n'és de flors;
Ofert ha sobre l' ara
Un sacrifici nou
Aquell que rûs mans besun
Los cristians devota,
Diada n' es de festa,
Diada n' es de goig
¡Ben' baja 'l nou Ministre
La joye Sacerdot!

Qui, las divinas gracies
De que tu sas mans dispon,
Podrà contar? Besaulas,
Besaulashit sa sort
Sa dignitat es molta,
Sa potestat ama nom
Ell quant l' hom re rebél la
Cegat d' argull y folt,
De Deu ah sas pregurias
Deient lo just açot;
Y quant ja sas ofensas
Trist plora ah humil cor,
De part de Deu li dona
Perdó, pau y consol.
Ell es lo nostre guà
En aquell val de plors;
Ell porque nos nodresca
Y l' ànima confort,
Lo sagrat Pa nos donà
Pala guarda un son redors
Al Rey de las alturas,
Al qui l' univèra man,
A l' infinita Essència
Quant baixa en aquest sol;
Xi com es l' hom del poble
De Deu també n' es l' hom.

¡Be-n' haja 'l nou Ministre
Lo mistich Sacerdot!

Benchescan los seus pares
Al Deu de Sabahot
Que ab aquest fill los dona
Lo mes plausent tresor;
Las vostras esperanças
Cumplidas a' han d' un cop.
¿No es ver que en aquest dia
Sentia lo mes pur goig?
Que dur llargas anyadas
Al cel jo n' hi fés vol.
Est fill que tant d' afecte
Vos roba, dels suport
Sera en vostras vellesas
Que os minvera los dols.
Y quant avanci l' hora
De prendre etèrn repòs
Vos mostrerà las portas
De la sagrada Sion,
Y plena de santa calma
De fè y dols confort
Pensant ab aquest dia
Esclamareu llavors;
¡ Ben-n' haja lo fill nostro,
De Deu lo Sacerdot...!

De m' arpa no puch traure
Millors, amich, los sons;
Ma ven es trista sempre,
Mes, vul, no m' fés esfors,
Que al veure la ventura
Alegre m' bat lo cor;
Jolias recordansas
Lo m' omplen de consol,
Mes entre tolas ellas
Sagellaré ab moll joy

La d' esta mateixa hora
D' est sacrifici nou,
De tas virtuts l' exemple
Me servirà de port.
Sé que en ton pit na guardas
No mereixcut un flor,
Y que, en tant romau vau
D' aquest mon per los rosts,
Si l' esperit me manque
Tu li daràs confort;
Oh! y jo agraït com ara
Repetiré llavors:
/Be-n' haja 'l bon Ministre
Lo digne Sacerdot!

Palma 14 de Juny de 1868.

BARTOMEU FERRÀ Y PERELLÓ.

RESPOSTA A TEMPS.

Cremada certa comedianta ab un crítich perquè no la alabava may, va esperar lo dia del sant d' aquell y li vâ fer do de una ploma d' avestrua.

L' escriptor va endevinar lo que allò volia dir, y va donar per resposta aquet recado al criat.

—Digas á la mestressa que li agraïesch la ofensa; mes que me dol en grau manera 'l que per mi plomi á sos admiradors.

AMOR.

(VESPRADA.)

N' hi ha una doncellista—que 'm té ligat lo cor,
Lligat me 'l té ab cadenas—ab cadenas d' or.

—CANÇÓ POPULAR.—

Dintre del bosch, dessota l' vert fullatje,
quan del estiu s' hi bressa l' fresch oratje

Que bé s' hi està, que bé!
Vina, Daldeta, que ja fulg lo dia
y aquí, lluny d' envejosa companyia
molt més te estimaré.

Lo sol que ab focs de flama
lo firmament volteja,
fugi tras la montanya
enviantnos sa rialleta
envolta ab un volcís de grana y ori,
y sos vius raigs allunya,
que ja nosa me feyan
per dirte ab llibertat lo gran que es mon amor.

Lo rossinyol se ajoca
ab sa parella,
y en tot lo bosc resonan
sas amoretes;
atén com cantan
y aprén de amar, Daldeta,
com ells dos s' aman.

La platejada lluna
que eixint del mar nos guayta,
s' enfosca protectora
sota una nuvolada
per amagar al men lo que ella veu;
focchs no vol que racansa
ne senti la rosada
d' eixa hora delitosa que passo al costat teu.

En brins de plata s' llansa
la fent vehina
en lo riu, que de escuma
en glops la abriga;
dols remor n' alzan;
aprén de amar, Daldeta,
com ells dos s' aman.

Dintre del bosch, desota l' vert fullatje,
quan del estiu s' hi bressa l' fresch oratje,
[Que be s' hi està, que bel
Ja que avansa la fosca y els poruga,
perque l' vent no te espanti que es l' erm juga,
ben fort te abraçaré,

Las boyras rosegants de la planura
cobreixen la montanya ab son mantell,
com jó, Daldeta, abraço la cintura
flexible com la brànica del clavell.

Lo sùtil ventjol de la vesprada
s' adorm entre l' brancatje encisador,
com se adorm mon aïe, Daldeta aymada,
en ta abundosa cabellera d' or.

Lassa xafigor sento;
mon cor se abraça
y en brussants, fatigosos
suspira se exhala;
mes ensà feste,
y sentirás com creman
en tas galletas.

Per la cascata de onas espumosas
cobreria n' es l' herba que vincla l' vent,
com de ta cara ho son las frescas rosas,
de mes tendres suspira per lo torrent.

Al tremol parpelleig de las estrel·las
d' amor agita la blavenca mar,
com se agita mon cor quan baix tas cellas
veig los dos ulls de suau y dolc mirar.

De tant be que ah tu m' trobo
me ve tristesa
perque dins del pit salta
mon cor depressa;
y 'i pit me esquella

es que ab la vol vernírens
y volateja.

Dintre del bosch, desanta l' vert follatje,
quant del estiu s' hi bressa l' fresch oratje,
¡Que bé s' hi està, que bé!
Ià que de amor, Daldota, l' veig tendida,
pren lo meu cor, que sols per tu te vida,
que may te oblidaré.

Girona.

JOAN B. FERRA.

ORÍGEN DE LAS CARIÁTIDAS.

Es comú, en los palans y casus de vera valua artistica véurehi estátuas de marbre, figurant donas ab vestits llargs (stolatas) (1) aguantant damunt del seu cap cistella, paneras y altres objectes; á las quals se dona'l nom de cariátidas. Los grechs van ser los que inventaren eix ornaament en arquitectura, eternisant, al ferho, un cas de la seua historia. Ves lo cas següent.

Quan Xerxes, rey dels persas, acapdillant un nombrós exèrcit va joradir la Grècia, Cària (ciutat del Peloponeso); va fer lliga ab l' cavallídar. Botuts pels grechs los enemics la dita ciutat fou arrasada, morts tots los homes d' ella y las donas de mes representació, portant cada una un farcell de lo mes bo que tenian se veren condemnadas á ser dutas entre las despallas triumpfals, obligantse las després als travalls mes cruels y á la mes brutal esclavitud. Com si ab aixó no n' hi hagues prou, los arquitectes grechs van voler deixar gravada en marbre tan terrible venjança, y així introduhiren en sas obras aquellat imatge que coneixem ab lo nom que serveix de Díol á las presents raillas.

(1) Stola. Era una túnica de púrpura ab mangues, quasi sempre guarnida en la part de baix d' una franja, guiló á altre ornament d' or.

MELADA. (1)

Porta la daurada bresca
que varem brescar tots dos:
per tastar sa mel xamosa,
amor meua, esticb fríida.

¡Quina mel tan regalada!
¡Visca 'l buch de part-de-dalt!...
Mes ¿qué miro? ¡'T vermelleja
la fiblonada!... ¿'T fa mal?

«Per primer cop los meus llabís
mai remey foren ahir?...
Esta segona besada
de segü l' ha de guarir.

¡Quina mel, xicota meua!
¡Ex de lley, de bona lley!
Si al rey li deixau menjarne,
no la menja milló 'l Rey.

Va arranjà 'l buch l' aví Pere;
tot just ne servo recort;
era home de moltes trassas;
tot Doequers plorà sa mort.

Té 'n records?... A sa falda
nos tenia a tots dosets:
eram argen-viu y 'ns feya:
«—¿Estaréu, pallandassets?»

No, no beguis aygua: 'l cantil
dexa en bon repós, com cal...

(1) Del llibre Max y Feti, pròxim a publicar-se.

axís, axís: porró en l' ayre!
Vi xarricat no fa mal.

Pobr' avi! La pobresalla
que, ab follas, á tothom
va bescantá; á l' avi Pere
no li tragué cap mai nom (1).

Tant sols, recordant la pipa
que solia estar xuclant,
digué qu' en tenirla plena
tòthora estava pensant (2).

A son recort l' onzé frago:
¡Jesus, Maria y Joseph!...
De mel prou ne resta encara,
pró 'l porró axuí com un cep.

Ves, xícota: torna á omplir-lo...
Mes, ¿qué veig?... Ra fora ja!...
Te rahó; los bons m' esperan:
encara podré llaurá.

J. Riera.

LO SEGRET.

Era 'l dijous sant. L' esglesia feta una lluminaria, la gent
trista y ab las llàgrimas als ulls, tot feya un dol! Y ab tot En
Pere, plantat al mig, dret ab la gorra á la ma, semblava que

(1) M' tragué per tota aquella contrada, dita «la Garrotxa», la una
colla d' anys, una gran miseria; y com los pobres fossen molts y 'ls richs no
poguessen donar lo que valien, los primers tragueren als segons rondant
á follas més ó menys verinosas ó intencionadas, segons eran una y altres.

(2)

En Riera de Bosquera
a' es un llibre de mema
que sempre está pensant
quan haurá la pipa plena.

allò no li entrés, à jutjar per la seva cara, tant la havia tranquil·la. Això ho reparà en Roch que s' estava agenollat plorant al seu costat.

De cop en Roch s' alça y entre ell y en Pere s' entaula aquest diàlech:

—Vaja que teniu un cor de pedra.

—Perquè?

—No 'us condol veure tot això? No 'us entristeix lo pensar que Nostre Senyor es morí?

—No.

—Com! no?

—Jo 'us diré, no m' entristeixo perquè jo estic en lo segret.

—Segret? quin?

—Jo 'us lo confiaré, si fossen ben segur de boca.

—Reflexiona de mi, ningú sabrà res.

—Pues be, si 'm prometen no dir res....

—Promés des d' ara.

—Donchs, no estich trist, perquè jo se de segur que damà passaré resucitat.

DOLORA.

Com la poncella qu' esclata,
obrires, nina, ton cor
al amor.

Com la flor à qui l' sol mata
ab son ardent bes de foc
poch à poch,
à tu t' mata, malhaurada!
de ton ingrati aymador
lo rigor.

Y com la flor desfullada
pel vent, rebassada s' vèn,
¡ay, Déu me!
ton ànima enamorada

«n a' endura 'l dolor cruel
d' así al cell

St. Hilari de Sacalm, agost 1866.

FELIP PAROZZINI Y MARÍ.

LA CASTANYADA.

A la vora de Tots Sants ja n' es ben curta la diada, las bromas iapan lo sol y tantost s' es amagat darrera del Coll-haix ja es fosc tot de seguit: poch dura gens ni mica la claror, tantost es illa tan tost es nit.

Montserrat n' es tapat d' un cap al altre per espessa broma y no s' en ven pas cap de sas punxegudas simeras: aixó sol ser senyal de pluja, mes no 'ns ne fico pas massa din 'l Padri, porque la montanya pelada es alta, veu lo mar molt be y la marinada hi arremolina la broma y no sempre vol dir pluja certa y segura: si la broma ve de per amunt y al Montserrat s' atura, ploa, si, no hi ha pas cap dubte; mes si ve de per avall que la marinada la portí, encara que en lo Montserrat s' atori y tota la montanya tapi, la broma s' infla, s' astarrufa y moltes vegadas se 'n vé com ha vingut. Quan n' es senyal certa y que may falla, es quan una brometa blanquinoso y esponjosa s' ajeu á la vehina costa de Coll-haix, quan s' hi posa aqueix capell que sembla un turban de moro, llavors si, contem ab pluja segura y abundosa.

Aqueixas il·lusions d' observació individual dava lo Padri de las Torres á tota la mainada, denas y mossos qu' estavan fora del portal de la masia esperant quelcom. Estava núvol, era cap al tart, la brometa blanca coronava lo front del Coll-haix, y com las paraulas del Padri eran per tots com cosa de fé, perque l' experiéncia de sos anys li havia ensenyat moltes cosas, estranyavan que habenthi totes las senyals, ço es, la broma que venia de per amunt, lo Montserrat tapat, la brometa al cim del Coll-haix y ab tot y aixó encara no ploqués: tan qu' algun dels mossos de Sampedor, que sempre es estat terra de gent divertida, casi millj moñantes li digue:

—¿Y sembla que no vol ploure Padri?

—Encara no està sere, Cristòfol.

—Si lo capell ó turban del Coll-haix fos de llana, no lo podria la pluja.

—Que sabs tu ximplet: ¿qué tira lo sere per ventura? ¿Que vens que fassi ull enloco? No vens la bruma junta y espessa y tot lo cel mes llis y ras que pedra marmol?

—Y si no plugues?... perquè quan Deu vol, de cap vent plon.

—¡Ah! mira ab això no m'hi fics.

—Donchs avay no plourà; vaja: que ja fa mes de dugas horas qu' està aixís y encara no ha caigut una gota.

—Donchs jo 't dich que si l' Anton no culta, ell y las castanyas arribarán ben mulladas.

—Ja s' hi podan xafuyar las bromas á pensar aygua, porque me sembla que l' Anton y la mula ja passen sota 'ls noguers y encara que plugui, l' Anton, la mula y castanyas casi be no estan temps de mullarse.

—Prou t' ho pensas Tofol que ja puja l' Anton, mes com es entre dos lladres y jo no hi veig gaire, no ho puch assegurar pero me sembla per lo bullo y l' audatje que no son pas la mula y l' Anton. ¿Que 't sembla Joanet, tu que tens mes bona vista?

—Ca, si es lo rebadà y lo Colom, que veyen com blanqueja lo pel del mastí?

En efecte, lo Joanet no s' coganyava, ben aviat se reuni al apllech de la casa, lo rebadà y lo Colom, que s' havian adelantat un xich al remat per arreglar lo corral y preparar los anyella que ja balavan. Tots esperavan al Anton que devia portar las castanyas, quan los feu observar lo Joanet que ja quoyan gotas: lo rebadà tambe digué que las ovelles no volian entrefenirse á la pastura, coeixent ab son instint la pluja que anava á caure: aviat comensà á plujisquejà molt menudel, y veyent que en va esperavan al Anton, se ficaren tots á la cuina y tancaren la porta del harri, moments despres d' haver entrat las ovelles á mes corre, cap á trovar vos fillets que ja las cridavan.

La pluja de mica en mica anava més abundosa, y dins de la cuina tot eran bromes y chanas contra el Sampedrench, que se burlava de lo que deya 'l Padri y havia assegurat que no plouria.

Las canals ja espategavan dalló mes, y qui li deya,—si la haguessis de portar l'aygua que cau.

—Si te l'haguessis de beure tota, Tófol.

—Vamós que beus bon aïll.

—Si es més saló que lo rocó, li deya l'altre.

—Si endevins los anys que tens.

—Si, mirante las dents, respongués en To fol, ja enfadat per tanta pulla. Això es tractarme de burro, ho puch ser peto no vull que té m'hi tractis. Y qui sab ahont hauria arribat la disputa si lo mateix Padri no li hagués posat la pau.

Ab tot això passava lo temps y l'Anton no arribava: las donas ja creyan certa alguna desgracia y verament feya temensa aquella hora de nit, la fosca y la pluja.

Ja lo Padri comensava lo detrer Pare nostre per las ánimas del purgatori, quan ressonaren per tota la casa dos cops molt forts denant per la grossa anella de la porta.

Xicho y grans y sens acubar de resar l'ase Marut, deixaren sol al Padri y correueren cap al harri. En Tófol fou lo que primer arribá al portal y conseguent la veu de l'Anton, tragué lo berast y obri la porta.

Com era fosch, no pogueren distingir l'estranya figura de l'Anton que era lo conco de la casa y sols se li veyá blanquejar sa cara com al portés una careta: menava la mula pel rosal y semblava que estava de mal humor, paig deya molt pocas paraulas.

Quan fou dins de la cuina, ab lo llum de la llar y la tellera pogueren veure sa cara plena de draps y venas, que sols deixavan descuberta los ulls y la boca; també algun dels pedassos se veyá enrojít per alguna gota de sanch, y la goera y tota la roba enfangada y bruta; era l'Anton un home alt y escardalench, y passat com un San Llàze, feya la mes estranya figura que poguen pensar. En Tófol y també en Joanet tot mirantse'l comensaren per dissimular las ganas de

flors, mes prou no pogueren y l' Anton advertítho, sens dir paraula, donà al Joanet tan forta catxeta, que lo feu caure damunt del braçol, sentíu volcar y llessant à quatre passos la criatura de mamas que tranquil·lament hi dormia.

Llavors la Francisca, sa mare, crida com bolja, se las ben contra en Joanet, la criatura plora, los gossos badran, l' Anton dret al mitj de tots treya fech peis ells y va passar bona estona avans no s' ha assegurat aquell burgil y escàndol.

Veyent lo negre humor de l' Anton ja ningú tingué ganas de riure, y llavors lo Padri li preguntà lo motiu de sa tardansa y com succehi que prengues mal.

La Francisca li feu beure un trago y l' Anton ja un xiquet mes de bon temple, contà son feachs de la manera següent:

—Anani per la plassa del mercat, d' una pila à l' altre pila de castanyas, per triar las mes grosses y si pogues ser barato, m' ha passat lo temps sens adonarment; al fi, no prouch tres quartans à pesseta y sis, y marxo à cercar la mula: deixava las derreretas casas de la vila que ja casi bé era fesch, quan comensà à ploure; obro lo paraygua vermell, se m' espanta la bestia y ab nos brinco y casso: m' ha fet saltar per las orelles y he caigut al mitj d' un bassal: sort qu' he topat ab una pila de terra, que si no polser no ho contava.

—Valgam Deu, digueren las donas, y 'us habeu fet molt mal?

—Vejam, digué lo Padri, treute 'l vendatje.

—Teniu, digué l' Anton tot fust y dient; los de la taberna de can Toni que m' han vist saltar, m' han portat à la casa y alli m' han rentat la cara: ah ri y m' han ensenat com habeu vist.

La part mes mal tractada, era lo nas: tot xafat y morat y un petit treuch en lo front. Li agafà lo nas lo Padri després de mirarli bé, assegura que tot allò no seria res si à Deu plau. Trague una figueta verda d' un armari y ah una ploma de gallina que mullaxà ab lo bálcam qu' ell se feya, li untà lo nas y tota la cara, y l' hi encamenà que durmis qu' à l' endema ja no s' en recordaria.

—Y las castanyas? preguntà en Joanet.

—A las alforjas las trobareu, hoy que prou s' haurán ben mollut. Ficalas al forn que comensaran a torrar-se.

—Pensen a convidar al rector, recomenà lo Padri.

—No 'n buscaseu, ja mateix hi aniré.

—Vames, bona nit y bona hora.

—Bona nit Padri.

Tota la nit ha plogut y encara no s' pot dir que lo temps ja s' hagi aliat: es la diada de Tots Sants y no cal dir qu' es festa y festa grossa: ja no quedan jampas als seps, ja lo blat ha nascut y la gent de las Torras mira cap al camí de Juncadella esperant à Mossen Janme qu' ha promès al Joanet que no faltarà.

Encara qu' es cap al lari, aviat entre los pins se va veure al rector que caminava a bon pas; portava per companyia un moy de Rasora y un gosset perdiguier: ab la tenla, la sotana atremangada y com cenyida à la cintura, las calças de tela crua, las sabatas de vellut negra ab sola d' espartenya y un gros parayguà de cotó, arriba Mossen Janme à las Torras, about son molt ben rebut de tota la gent que l' esperava.

Tots li beuren la mà, l' aburaren una mica al portal, la canalla li agafaren la sotana, festixant alguna estampa; homes y donas lo voltavan, los cans l' afalagavan y aixis tots junts l' acompanyaren à la cuina about prengué assiento al costat del Padri.

Allí contà lo miracle de Santa Eulalia de Barcelona que sen tornà cega à una reina que volgué veure lo cos sant, y com li sen tornà la vista quan liu lo rich present à la custodia, y altres passos y historias qu' ell savia d' allò mes y tots l' escoltavan embadallits: ell mateix menà lo cosurí, no tan llarch com altres dies perquè no li afajia tants pare-nostres com lo Padri: las donas anavan y venian parant la taula, la canalla saltant y brincant y lo Joanet no deixava lo mànecb de la paella foradada about se torrayan las castanyas. En Tofol guardava las torradas ab una senalla, y de tant en tant ne probava alguna.

Quan lo rector, lo Padri, lo Mariano y l' Anton, hagueren sopat ells sols à la taula. —Vaja, donas y minyons, digué lo Padri, la *castanyada*.

La Francisca havia posat unes estoballes de bri, un xich gruixudetas, pero mes blanques que la neu: una llumanera de quatre brochs que sols servia certas diadax, dos estalvis de llautó, bunas llescas de pá de xeixa y quatre porrons de vi blanch.

Al sentir lo crit del Padri, mossos y xicots, no l'esperaren per segona vegada; cap a la taula á mes corre, y prest ocuparen los lanchs del entorn.

Las donas dretas també prenlan part en la conversa, anavan portant castanyas y omplint porrons de vi blanch. Lo rector seya al cap de la taula y tot anava molt bé sens que cap dels xicots fes cap entremalladura.

La Francisca dona un passich al Joanet, porque está lleig xumar.

—Los noys no xuman.

—Si no raija.

—No ha de raijar, desgrias voler una cunal?

—Es tan dels y fá una cosa aquí á las barras que sembla que, hehent mes, le de passar.

—No begueu tant, no l'ho faria.

—Pitjor fa en Tofol qu' esbroca lo porró ab las dents.

—Es engany.

—Be, tant si es engany com si no ho es: quietat y que duri, digué lo Padri.—Tinguén respecte al cap de taula.

—Oh! per aixó, be se pot fer una mica de broma.

—Aixó no es broma, sino mals modes.

—A lo menos que toqui lo fluviol en Climent.

—Si vol tocar que toqui.

—Prou tocaré.

Y en Climent ab lo fluviol y bufant tant com podia, aixordava á tothom ab una tonada que volia ser la marxa reyal.

Al senyor rector no li agradava galre, porque tan forta xisclets li feyan arrugar lo front, mes ningú hi reparava y com lo pastor tenia fama de bon tocador que fins lo llogavan per balladas, ningú somlava que pogués desagradar. Lo rector, donchs, prenia paciència; las donas miravan al Climent ab complacència y los homes de la taula, picant de mans seguien

lo compás de la música. Fins lo Padri ho prenia tot en bò y li feya mitja rialleta.

De tant en tant en Tofol y lo Joannet que no podian estar quiets, tiravan alguna peloya, y alguna castanya de las que havian quedat per repelotas y alguna també quoya prop del senyor rector.

En Climent seguia entusiasmat ab sa música, y veient l'acompanyament que li feyan, mes s'entusiasrava, picava á terra ab los peus: li havia tocat l'estrem d'un hanch, s'hi hèn escàs per sa persona, y ab lo moviment y entusiasmo anà perdent l'assienta sens adonarsen, fins que li faltà del tot. Caigué á terra ab gran estrépit, mes volguent salvar la caiguda, s'agafá ab las estoballas, y feu seguir la llumatera, estalvia, porrons y tot va anar al aire.

Tots á las foscas: d'acclamacions y crits may n'hen sentit mes; los porrons se feren mil micas, y ab una toya qu' en Tofol portá de la cuina, se pogué voure las estoballas trencades d'alt y de vi; en Climent un bon susto y per mes desgracia lo burvil esquarterat.

Las donas encara ho costan, lo Padri diu qu' en Tofol te de tot la culpa, l'Anton recorda lo del seu nas de la vullia y s'acomoda ab la companyia d' en Climent. Lo senyor rector te per tots bonas paraulas, logra calmar á las donas, que no es poch, y dona la bona nit á tots.

Vens aquí la castanyada en lo mas de las Torras. Aixís festejau en lo camp del Pla de Bajes, l'entrada de l'hivern.

Barcelona 13 setembre de 1871.

JOSEPH DE ARGULLOL.

MALLORCA CRISTIANA.

Poema épich en dotze cants.

FRAGMENT DEL CANT PRIMER.

Fou un temps, Catalunya, en que l'aurora
d' un venturós esdevenir brillava;
en que del mar fins l'ona bramadora
à la pitrada de las naus callava:
la llitada senyera vencedora
en allunyadas torres flamejava;
y s' oscavan en mallas llemosinas
alfacchs y cimittarras damasquinas.

Oh! si pogués de l' armoniosa lira
del cantor de Bullon fer la treballar!
ó del terrible Aquiles en sa ira
acompanyar lo curro à la batalla,
y à la gran Reyna, que d' amor sospira,
evocar de Cartago en la muralla...
las venerandas ombres cridaria
gloria d' eix siggle de la patria mia.

Jo 'us portaria à las batallas feras
de que Mallorca 'i testimoni guarda:
surar veuriau las tallants galeras
qu' ab rubia 'i fill dels arenals esguarda;
almogàvers de túnics lleugeras
y bras de ferro que 'l combat li tardar:
d' En Jaume allí la colossal figura
ab seny de Rey y de soldat bravera.

Lo sentiment, qu' en tota l' host bullia,
de viure en terra dels afronts rentada;

y en mostra de la fé que 'ls cors omplia
la Creu en las dalmàtiques pintada,
Per defensar la Creu deixa x' aynia
lo enamorad gulu; y conbortada
las armas al marit la esposa entrega,
y sola en lo castell sospira y prega.

Per son imperi estendre tots volavan
nostre penó á clavar en eixas llas;
com á creuats morian y lluitavan,
mentres per els mullers, mares y fillas
cada jorn fervorosas imploravan
de ton mantell la egida, ab que desbrillas
l'astre d' Islam, Madona de Victorias,
com jo l' imploro per cantar llurs glorias.

Mirallantes en la mar, qu' en l' era antiga
las naus de Tiró y de Sidon llauraren,
s' s'en Tarragona, dela Romans amiga,
que 'ls del Nort á las flamas entregaren.
La ciuitarra, d' idols enemiga,
enderrocá sos temples, més restaren
dels sigles al través per recordansa
las ruinas del passat, clamant venjansa.

Com vá sofrintec la surora alzina
las llevas de sa escorxa amossadora,
la Reyna de la Iberia llevantina
veya caure sos murs per má invasora.
La muralla pelàsgia a la Halba
servi de fonament; esta á la mora,
y en l' arena, de lluitas espectacle,
s' aixecá Nostra Dona del Miracle.

Alli, en recort de sa passada historia,
están en pen del Hipodróom las gradas,
y de Fuscus y Eutiques, per memoria
de llur destresa, lápidas sagradas.

Allí d' Augustus aixecà á la gloria
aras l' adolació; y ab las potjadas
del Pretor, qu' á Jesús martiri dona,
encara sembla que 'l palau ressona.

Mudas planas, no més de sa grandesa
sublimes cixas ruinas s' aixecavan,
entre eurs y molsas amagant la noesa
dels banchs; hont las romanas s' assentavan:
puig, seguint d' Olaguer la santa empresa,
los novells habitants edificavan
al peu del temple, que la fe bastia
al maternal amparo de Maria.

Y allí tot era festa! Se desfeyan
pera guarnir de vert las portaladas;
plens los carrers de gom á gom se veyan,
y las gents caminavan enlayradas:
lo moviment que al empemylse feyan
de la mar imitavan las onadas....
¡Lo Rey! ¡Lo Rey! cridant la devantera....
y ¡En Jaume! repetian enderrera.

En gòtics finestrals las gentils noyas
lo cap ne treyan, querubins sens alas,
ostentant las trenzas bonicoyas,
que lligams de galans dñen per galas.
Y entre 'ls plèchs mostrejats de ricas toyas,
que formavan llurs faldas orientalas,
lo clusuró beodal de pedreria
los pitjers de llurs cussos oprimia.

L' una donava d' amagat ullada
al que Reyna en las justas la corona:
l' altra al galan somriu enamorada,
y un bés lira al espós noble matrona.
Llú lo doocell la gorra envellotada;
l' heralt l' escut que son casal abona....

y en front la castellana 'l l'ós agita
lo guarnit alassan y a' encabrita.

En son cavall un jove gallardeja
sa dalmática d' or y rica estola;
cada hermosura sa mirada enveja;
y si un somris desde 'ls seus llavis vola,
boquetes mil, que lo marfil blanqueja
li tornan al moment. Son cim tremola
plomas de 'l India, y lo mantell de grana
fá sa noble figura mes galana.

De llana d' or ne té la cabellera,
barba poblada, y vermellencua cura;
en l' ull plorada s' anima guerrera;
elevada estatuta; po té encara
completis los vint y un anys, y sa senyera,
qué ab los esqualros son valor declara,
sens del seu realm traspasar la raila
una victòria ha viat cada batalla.

Puig amparat en ellas sots las alas
del angel, quo l' escat li deturava
quan volcá son braso!, (féntas las salas
del palau reirunyir) perills cercava
y lullas desiguals, que per guanya las
prós foras té 'l seu bras, y ab veia suya
se vá espigar sa llansa en las rouredas
de las versants de sos montanyas frodas.

Es jovenet y sos vassalls l' adoran,
qué en ell troba lo poble qui l' ampara;
tots los de Tarragona de goig ploran
com á bons fills en vista d' ament pare,
d' ell totes las donzellas s' enamoran,
y una no n' hi ha qu' á Ra Jaume no compare
als héroes que las fulas corquiren,
ó als que grecas falanges conduhiren.

Més ell, si hà galant ab las hermosas,
com á monarca, cavaller y jove,
dur-tè la cor á fletxas amorosas,
que tal passió no vol alire li 'n robe
que li promet empreses més grandiosas:
y li apar impossible que 'un Rey trobe
en la melosa véu d' amor més gloria
que en los salvatges crits de la victòria.

Missaigera no adelanta á sa virguda
per plassas y carrers cubrir d' arena:
festa no vol, que aduladors escuda,
triumfals arcuadas, música, qu' omplena
ab compradas tocatas l' aura moda,
ni los crits que á la boca 'l cor no mena,
ni tedéums, ni talams, ni pregarías
ni balcons festonats de luminarias.

DAMAS CALVET.

MEHURA PER MEHURA.

Blay propietari de S. Coloni crida al criat y li demana las
galotxas pus se 'n tenia d' anar á fira á dalt de cavall.

Ve aqueix y las hi du, mes encara totes brutas de fanch del
últim dia que havian servit.

—Perque no las has netejadas? li pregunta Blay.

—Ja 'us diré, respon un Roch, com qu' encara tot los ca-
mins son plens de fanch, he pensat «qué 'n traurás de nete-
juras, si te las tornarà á embrutar tot seguit?»

Blay no diu res y paga á cavall.

Així que se n' anava, Roch li diu:

—Eh, mon amo, avans d' anarvosne, al'm deixessen la clau
del rebost...

—¿Perqué la vols?

—Per esmorzar, donchs t'hech gana.

—Mira, responlli May tot anantseu, com que d' aquí dos
horas tornarás a lindre gana, tan se val que ara no esmorzis.

¿PERQUE CANT?

Hé desgolat lo còlle d' amargura.
Ple t'hech lo cor de dol y desventura.
Mes allà vessan lo plaut.
La falç d' acer de l' aspre malanansa
Vá seguint de ma vida l' esperança.
¡Mou Deu! ¿Y encare cant?

Som com la cadenera que tancaren
Filats traidors. Sas alas li fermaren
Valant demunt l' embat.
Y ara en la gàbia salla, y vol salvarse;
Mes té allí que morir, ó consolarse
Cantant sa esletat.

Som com la flor qu' entre cabells ligada
Móstiga's mor, faltantli la robaie,
Del sol la clara llum:
Mes al morir, á sa manera canta
Y á la Saviesa omnipotent y santa
Transmet son dolsa perfum.

Som praeoner ligat á fortes taules;
De ma cadena las ferrenças bàules
Socant, las vaita minvant.
Sia poca la pena ó sia multa
Que 'm guarda Deu, que mos cantars escolta,
La vida pas cantant.

Donchs sé que l' hom ses ales d' Ignocencia
Va perdre un jorn d' ergull y d' imprudencia,
Menjant lo fruit vedat;
Y sé que Deu, de sa superbia en càstich,
Li vá donar lo dol, la mort, lo fàstich
Y lo treball forçat.

Y sé qu' al treure'l dels vergers hermosos
Del Paradís, mirantlo ab ulls piadosos,
Deltá que recullis
Dins lo jardí de vida una flor pura
Qu' esperança y penyor fós segura
D' un altre Paradís.

Veïra flor es lo cant, qu' al hom conforta
En lo trehall, que á l' ànima aconhorta
Dementre està sufrint.
¡Ab! si el trehall al home el cos ag'assa,
Cantant, cantant l' ag'assament li passa
Y el cel vá conquerint.

Cantant, cantant, veurá com tornen néixer
Noves ates; cantant las veurá créixer,
Y un jorn podrà volar,
Y el bell ideal que guarda sa memoria
D' una era de coshort, de pler, de gloria
Podrá revejellar.

Jo vull cantar de Deu les alabances:
Vull revivar les mortes esperances,
Somnis de l' esperit.
Vull demostrar á Deu mon homenatge;
Dirli que l' agraiment sa santa imatge
Grabada l' ha en mon pit.

Ay! per parlar ab Deu, la llengua hermosa,
La mes sonora n' es y melodiosa
La llengua del cantar.

La llengua que en lo cor té l'harmonia,
Que 's diu; l'inspiració, l'art, la poesia,
La ciencia del trobar.

Aquell llenguatge general, sublime,
Que la naturalesa tota anima
De llum, color y veu;
Llengua que parla el mar ab ses onades,
Les aus, les riu, les cels, les estolades,
Los firmaments arreu.

Lo rossinyol ab eixa llengua rica
Parla á la Providencia y li suplica
Lo jornalier menja;
Jo també parl' com ell, y la mateixa
Providencia de Déu, per viure 'm deixa
De cada jorn lo pa.

Cantant, cantant, veig viva l'alegria
De més tendres fillets, la esposa mia,
Que son mon col tresor.
¡Ay també cantan ell! L'ur veu sonora
D' eixa llengua qu' als àngels enamora
Lox nans aprén de cor.

¿Que fora del mortal si no aprenia
La melodiosa música ab qu' un dia
A Déu té que llohar?
¿Si no ensajás lo cant de la victòria
Per quan, la mort retude, de la glòria
Lo jorn etern venrà?

¡Senyor! si me secas las roses fines
De la vida, deixantme llurs espines;
No me privau lo cant.
Y ma veu, dalse melodiosa sin
Com la veu de las aus, y la armanin
Dels rius qu' van saltant.

Com lo marraix de tórtes y colomes,
Lo dolç flayre dels heris y de las comes,
La llum del sol ixent;
Com lo remor dels pins, de los ullastres,
Que mou l' embat, lo moviment dels astres
Rodant p' el firmament.

Y quan mon cor no tinga pués essència,
Muyre cantant, bon Deu, ta providència
Amor y caritat;
Ta gran Misericòrdia, ta saviesa,
Ta omnipotència, ta eternal grandesa,
Ta gloria y majestat.

Muyre cantant; y neixquen de mas cendras
Hermoses flors, poncellas, botons tendres
De fins aromas plens,
Y noves flors manlugin lo rich flayre;
Y nous embats té 'l pujol sempre en el ayre
Com núvol sant d' encens.

Palma de Mallorca. Any 1871.

Pere D' ALCANTARA PANTA.

LO PRIOR Y LO FRARE.

Un prior dels caputxins de Vich envià una vegada un frare als Hostalets. Ixqué aquest colcant una mala; pero encara no havia fet la meytat del camí, veuse aquí que se li mor la mala.

No sabent quin camí pendre y dolentli fer lo seu fet à peu, al últim determinà escriure al prior y així li envià la següent lletra:

Gracias à Deu! La mala s' es morta.
Gracias à Deu! No tinc cap diuè.

Gracias á Deu! Si vol que jo vingi.

Gracias á Deu! No sé jo que fer.

Y lo prior li va respondre.

Gracias á Deu! La mula s' es morta.

Gracias á Deu! No tens cap dinó.

Gracias á Deu! Carregat l' aubarda,

y á Vich torna prompte, qu' á pen s' hi va be.

CAS VERITADER.

I.

«Vina, vina, Fellaseta,

A fora vila á jugar»

—«Avuy no, que la Coloma

Lo sen neu m' ha encomenat.»

—«No hi fa res: mira, no pesa;

Ens el portarém al bras.»

—«Jo 'l vulla—«Jo 'l vulla; y entre totes

No l' aguantan més d' un quart.

El deixan adalt d' un marge

Mentres ellas van saltant,

Cullint amplas bufanagas

Y petits botons daurats.

«Jo no 'n tinc; allí s' en venhen:

Cuyta, ajuda 'm á muntar»

Totes corren y s' allunyan

El pobre noy oblidant.

S' ha fet fosch; tornan á vila,

Els camins no 'ls saben pas.

A las casas que blanquejan

Ab pena y dolor fan cap.

II.

Escabellada la mare
Cerca per camins y camps;
Després als carrers se fica
Y á tothom va preguntant.
Malehir voldria l' hora,
Sa soldada y son treball
Y 'l llech y la Felisseta,
Mes de malehir no 'n sap.

Una criatura que trova
Li pareix el seu infant;
Se l' acosta y la contempla
Y plora del desengany.

Mira lluny y als cantons mira
Com si hagués d' éixir d' allà,
Diu: «fill meu no sens la mare?»
Y calla com si escoltás.

Ja no pot mes; cau á terra;
Ara prega.... acota 'l cap;
Ara sembla que 's conforma;
Ara n' arrenca un gran ay.

III.

Tres haylets s' en van á estudi
Mitj corrent y mitj badant,
Y s' en pujen per la villa
Quant els cansa 'l camí pla.

«Qu' es aquesta veu tan prima?
«Un ocell» — «Un bet» — «Qui sup?»
Alsan pàmpols y redoltes
Y trovan un nen colgat.

«Debs llavis riu, dels ulls plora,

Te un gollmet à la ma.
¿Qu' es boiich! mireulo, sembra
El bon Jesús dins d' un maig.»
Al cap d' una bona estona
Molta gent s'hi ha arreplegat
Dels homens que al tros treballan,
De pobres y caminants.
El darrer que s' hi barreja
Crida: «Deu sia llohat!
Jo conecch sa pobre mare!»
L' agafa y fuig com un llamp.

IV.

«Foraster, que vens de plassa,
¿Qu' es aquest borgil tan brau?»
—«Una dona que apar boja,
Y un xicotet va mostrant.»
—«Ah! ja 'la veig; per allí venen; d' allà
De canalla prau n' hi ha.
La Coloma! ca, no es boja,
Sino una dona com cal.»
Ella arrilha tota encesa
Alta 'i noy y dit: «Mirau»
Molts surten à las finestras,
Molts s' en hi van al obstat.
Ah gracias à Deu y vivas
L' esgargamellan cridant,
Y 'ls ferrers plau l' enclusa,
Y 'ls fusters portas y lancha.
Pels terrats n' hi ha que guaytan;
Un s' enfila al campanar
Y s' posa à tocà' alsluya,
Com si fos discapte sant.

Junyol de 1871.

M. Mita.

Deya un bibe a un noy:

—Si 'm dius Don hent es, te donaré dos taronjas.

Y 'l noy li responia:

—Si 'm diheu allí hent no es, jo 'us ne donaré quatre.

Des donas de un poblet se van barallar dihentse mil impropria,
y això que havian algut amigas.

Un del poble ho va contar al alcalde.

—S' han dit lletjas? va preguntar aquest.

—No.

—Donchs no tingas por, ja tornarán á fer las paus.

EN SEPTEMBRE.

A***

Assí, estimada meva, assí sentats á l' ombra
Del arbre que grogueja y se despulla ya,
Servint á nostres plantes de perfumada alfombra
Las flors de primavera que 'l sol d'Estiu acó;,
Assí, vent com goteja entre estra y espadanya
Lo manantial qu' anuncia la ombriva tardor,
Assí abont tan sols s' escolta lo vent de la montanya,

Yo 't parlaré d' amor.

Es la estació boirosa qu' á la tristor convida,
Y en estos llocs nos guarda recorta d' un altre temps,
Quant verda Primavera crehnavem de la vida,...
; Hoy la Tardor s' acosta del any y vida ensemps!
Les fulles qu' ara cabuen, son fulles passegeres
Que resistir no poden los contrastes d' un any:
; Voler que fort traspassa les il·lusions primers,

No es passager alany!

Per ço para tel·lure, de nostre amor l'atje.
Garianda de promesa, corona verginal,

Falles y flors no cregues nos negue lo boscatje...
 Que 'l temps m' amor no tronja, ni 'l bosch mata el mestral.
 Si roses y assucenes de Maig, que l' auba aviva
 Y sols un matí duren, no troba 'l sol d' Hivern,
 No 'l mancará 'l fort roure, la eterna sempre viva,
 Y lo lloter etern.

R. FERRER Y BERNÉ.

Altura (regno de Valencia) y Setembre de 1871.

DE LAS ANTIGAS REPRESENTACIONES DRAMÁTICAS Y EN ESPECIAL DELS ENTREMESOS CATALANS.

Si bé los molt erudits y científics senyors en Manuel Milá, de qui reberem, en la sua cátedra, bona y profitosa llum pera agradarnos l' estudi de las letras patrias, y En Joseph Peigueri y Llobet, qual bon afecte nos fa depositaris d' una inmensa rescuda d' distinció, publicaren temps enrera (1) los abundosos fruits de llurs investigacions en biblioteas y arxius pera conxtarnos qualque cosa de lo que foren aquellas farsas, misteris y entremesos nascuts y vivents en mig lo ardorós callu de la fe heroica, qual venturós ángel agombolava ab las suus purísimas alas tots los pensamientos, actes y vida dels nostres bonavis de la etat mitjana; no obstant, ocupats nosaltres en lo atractivo estudi d' aquella época de la historia patria, que molts menys aprean perque no la coneixen, ni esmentan que fou la mare d' ardis heroes, dolcissims poetas y maravillosos artistas, havem enconrat en l' arxiu de l' Ajuntament d' aquesta Ciutat, algunas curiosas noves y documents inédits que poden, a nostre pobre juhi, il·lustrar un xich, per poch que sia, l' origen del teatre catalá. Perço los donarem a conèixer en lo que valgoian, dibent avans de lo linatge y ascendencia d' aquell, quatre breus paraulas, conegudas ja, mes pera que servescan d' ullada retrospectiva a lo principal intent d' estas ratillas (2).
 Corrompui lo món, en l' auba redentora del Cristianisme,

(1) Lo primer en la «Revista de Catalunya» tom. II (1867), págs. 19, 68, 113 y 283 y lo segon en la «Museu Universal», tom. I, (1857) p. 82 y 266.

(2) Pera qui vulguia esbrinar noves sobre l' origen del teatre en Europa y especialment en Catalunya pot véncer, entre altres autors a Fournel, Lucas, Bümerli, Le Bas, Lacretz, Moratin, Von Schack, Lamarca, Flores, Villanueva, Tiesner, etc. A fi d' abbreviar la cursa espay de que disposen, antirem las nombrusas citas que podriem fer d' aquests y altres autors.

per lo pestilent bat de las aljectives passions que l'oprimian, y embrullán la dignitat humana ab lo fanàtic culte d'aquella idola, imatge d'uns il·lusionis d'ous, sedents d'esanch innocentia y de luxuriosos excessos, presi a' espargi per totes las regions sotmesas al veil y bambolejant imperi dels Cèsars, l'alcuada ofegadora, nascuda en lo fons del còr de la disoluta Roma, jaquint tumba baix son despoñch jón las nadivas y patriarcales usansas dels fills de nostra marca: en los estadi, en los circha, en los teatres, en tota festa, arreu dominava lo febre sench de-firi de la bàquica dissipacio y fàngos erim. Llavors fou quan la llum brillant de la fe divina, mare de la pau y la virtut, nunciá als homes la vinguda de la nova era. Dos y tres segles havian ja passat d'olla, quan los Pares de la Iglesia tingueren de combatrer la pública lascivia, mostrant ab tota sa nuesa l'espantosa decadencia y liviana perversitat del teatre gentilich, convertit, no ja en las immorales mimes y mims *peró mims*, herens de la comedia y tragedia dels pus memorables temps de Roma y Grecia, sino en las impudicas torpesas de las avols fembres, enlayradas fins a la dreia de la magestat imperial, que l'havian tornat en un popular bordell. Cert es que la lluya de efocuencia cristiana, unida ensemps ab l'heroisme dels mártres, recollit a molts qu'abjuraren d'aytals pompas y diabòlics artimanyas, seguint la llum de la vera doctrina, mes no hasta eucara pera minyar la corrent libidinosa de consembians jachs escénics (*ludi scenici*), per lo qual fou precis que 'ls Santa Concilis, cel·lebrats desde lo segle ix al xix, ab l'autoritat anprema de llurs cánons, los anatematissessen, a fin d'alcansar l'extirpacio de tan greu mal.

Per mas que las costums de las tribus invasoras de nostre territori foren en un principi guerreras y aspres com errant era llur vida en las selvas y montanyas septentrionals qu'habitaren, afecionat posteriorment lo poble hybrid que d'ellas nasqué, a totes las passions y goigs sensuais llegats per los hàbits orientals dels ultims romans, difícil l'hi era desfersé d'aquellas festes y recreacions públicas, arroladas en lo pays desde molts segles, y a las quals a' hi trohava fermat per lo natural instint de conservar uns espectacles tradicionalment reproduhils; emperó, com tots ella, mes ó manco, no eran sino unas falsejadas reminiscencias, en son millor aspecte, de las forsas atótanas y satiras fesceninas, y en lo pitjor, de las perillosas y múltiples festivitats paganas consagradas als nombrosos déus y deesas del mitològich Olímpe; volgué, perçó la religió de Jesuchrist, experta conoxedora de l'ànima humana, transformar ditas festes, desterrant llur polletisme, com ho feu, y sosthodrer, baix la sua fecunda protecció, la baixensa del gust artístich, ja donant al nadin teatre ample esbargiment ab las primitivas forsas que a' improvisavan, en las llargas peregrinacions als Llochs Sants y a altres Santuaris de

mes desuoió, ja obrint-li, mes endeyant, las portas del sagrat temple, pera pòndre part en las ceremonias dels divinals officis, ab dansas é himnes bellissims qu' enriquiren lo ritual catòlic, ensemps que lo tresor de las bonas creensas.

Vingueren aprés los segles II y I, en que 'ls llenguatges romans comensaren á parlar-se comunament, llurant l'ús del llatí al estil de la gent docta, qual potent impuls cambiá també aquellās representacions qu'eren jorn pas imitants á una obra dramática, encara qu' ab notoria imperfecció, de lo que, prompte ne mostrá un novell seny quan á la meytat de la crexena ciutadria nasqueren los misteris qu' emanyaban dalt lo catàfalc montat prop lo vestibul del ara en las basilicas cristianes, aquells passas de la sagrada historia, tant del Nou com del Vel·l Testament qu' impressionant los sentits ab sa trama, cant y fluída companya d' instruments musichs, podia penparar mes la coneixensa dels exemplars fets que'ns riata l' Evangelí.

Nat era ja alhora lo teatre litúrgich, ple de gran vida, n' obstant en los segles XII y XIII interrompé lo malfat la sua progressiva marxa, barrejant-se per disarret la clergia en los jochs indignes d' alguns histrions que contrafeyas y escoraien las honradas costums de las gentes, en tal extrem, que no sols diversos Concilis s' ocuparen en extinguir la dissolució que navel·lament s' iniciava per consuecar á aquell cora social de qui naix l' exemple de la virtut, si que també los legisladors se vegeren obligats á dictar tots los manaments qu' ab millor prestesa podian tornarlos per lo dret camí. A malgrat de tan racionari moviment, l' art y la poesia popular demostrá per fortuna en aquest segle, ab totes las festivitals civils, mogudas per las entradas de reys en las grans ciutats, y altres d' altra fayeó, lo desig vehement que cobejava, d' obrirse lliure pas en lo camí empera, emancipant-se de la tutela del temple, no pera abandonar hereticament sa autoritat, sino pera passar á la plaza pública ó als palaus dels nobles, abont, després d' alcanstar caria de secularisació, pogues dedicarse ensemps qu' á l' exposició dels fets bíblics á la de las costums é intrigas que totsemps han viscut en lo món aristocràtic.

Llueix feliçment l' aurora del segle XIV y ab ell se prepara la brillant renaixensa de las lletres y arts de nostra terra. Lo poble y la noblesa, s' ocupan sucesivament en dansas y torneigs, mimos, canyas y altres caballerisillas empresas, quan la sagrada institució de la festivitats y processó del Corpus Christi, ab la forta ajuda de las pladotas confrarias qu' augmentavan prodigiosament (2), traen de lo trespol santificant á la

(2) En los libros antiguos M. S. que contienen las ordenaciones y actos que rezaron las grandes y confrarias de este oficio de la ciudad, tienen enumerada y entre las de la creación, argenteres, tapicers y salaleros, con co-

via pública, las farsas litúrgicas, donant vida, mitjant sant
aytal transformació de la forma escènica, á los tan celebrats
y apes abundous estruendos, dels quals no 'n restan ara ab
vida, mes qu' alguns petits y originals records. Era avans
de 1211, segons apar de lo epitafi d' en Berenguer de Palaciolo,
l' época en que Girona cel lebrava ja dita festa, formant part
de la processó certias representacions sagradas, empero no por-
tan encara lo nom que mes avant las dislingi y singularisa.
Barcelona, arguial en 1319 la bul·la del papa Joan XXII, do-
nada en 1316, á compliment y satisfacció de lo disposat per
Clement V y lo Concili general de Viena en 1311, així com mes
anteriorment per lo insigne Urbano IV en 1164, segui tambe
lo luhiment y pompa qu' inicia en Catalunya la diócesis giro-
nesa, establint aqueixa processó, com consta en lo primer dels
llibres d' ordnacions d' aquesta municipalitat, qual collecció
no menciona se fos aquí representació alguna, fins molt mes tarí,
com veurem: continua Vich en 1330, Valencia en 1355 y Pal-
ma de Mallorca ans de 1371, imitant igualment dit ceremonial,
sens mancahi tampoch las suas corresponents representa-
cions, tardanas á naxer en certs llochs, pero primerencas en
altres, aixís es que las veyem en Girona com s' es parlat,
ans de 1314 y apes en 1356, á Palma en 1392 y 97, á Barcelo-
na en 1394 (4) y en Vich ab anterioritat á 1473. N' obstant,

pecialment los dels porayres y calalers, poguerem observar lo cel y devo-
ció de qu' estavan ruberts pera rodejar d' alegría la processó del Corpus,
ahant entusiasmant á ella, acompayada, per lo stató de trompas y júbils,
quan ab del estruend y misteri, portat per bastans, qual representació era
de son ritrech. Es de notar que de ditas trompas penjavan nras banderes á
penons de sental xarineti ó d' altre color, ab las senyals del ofici y lla-
dura d' un y de ceda.

(4) Durant ab molta diligéncia en los registres de l' Arxiu municipal
on dato que' na bulicipe l' existencia de las representacions litúrgicas en
la present ciutat, únicament en lo libre d' ordnacions ó loms, que 'e com-
pren de 1391 á 1389, en lo primer d' aquesta anys veurem los tres loms
inédits, dos dels quals á següentment trelidam, referents á la festividad del
Corp de Jesuchrist: «Die lune XV junii anno MCXXXI — Ara lojats per man-
ament del halle ordnaren los Escudiers 'e primers de la Ciutat que alguna
persona de qualesvol estatment ó condició sia ne gos lo dia de dijous primer
traint que sera la feria de corpora xpi fer ó fer fer algun bastiment ó rafa-
tal en los carrers per un passara la processó. En lo per tal com estabguem á
compañen la dita processó ne encara poren fer noch gresch ne scalfidors de
men gresch sóls han de XX sous per cascuna vegada. — Dels quals tant etc.
— Relaciones expens etc. » —

«Die mercitis XVII junii anno domini M. CCCXIII hui registrata te co-
ría Cajula harchonoe — Ara lojats per manament del halle ordnaren los
conceillers e gromens de la Ciutat que tots aqueils qui blan en los carrers
per un passara, demá lo precís curs de Jhs. xpi, dejen fets rocar al vespre
qui se lo palí ó carrera aytant com la sua processó, ó per honor e reve-
rencia del dil precís curs de Jhs. xpi, sóls han de V sous. I que duna per Joms.

cap d'elles se distingüix ab lo nom especial de *entranyes*, mot propi de la llengua parlada en lo mitjorn de Fransa, que vol dir *entre dos menjars*, ó sia l'espai de temps que va en los convits, del servey d'un plat ó vianda, a lo subsegüent fins y á tant qu' en lo comens de la vinenta centuria, naturalment se aqoi, á usansa d' altres terras y ab significació distincta de la que tenia en 1381 quan la coronació de D.ª Sibil·la, muller del Rey En Pere IV (curiosa descripció que per lleialtat zel del ardent catalanista En Francesch Maspons y Labrós, coneixen ja nostres llegidors;) puig a' aplicava á lo pago qu' en lo joch de la taula rodona; in-seguint una costum llegendaria del segle XIII, servia pera rebre las *primicias* anyals que feyan los cavallers. Aquesta y altres festivitats civils, donaren peu á la exhibició de las primitivas larsas religioses qu' á aquellas se apropiavan, encara que no hi escahiguessen gaire bé; emperó lo despertament del art dramàtic des-fexa ja son vol y ab ell adquirian las composicions un caràcter del tot diferent, produhint, al principi, obras com lo *Mascuron*, no ben aptes pera la escena, mes ab lo temps, ajudat de la viva llum que l'hi reflectí lo estudi dels primilins y antiehs teatres clasiehs, avansá camí en lo qu' havia de recórrer y ros mes nos ho prova que, tantost, N.^o Antoni Vilaregui, vivent en 1388, traduhí las tragedias de Senecha, En Domingo Mascó, veyá ja representar en lo palan royal de Valencia, l' any 1394, la sua «*tragedia ó reglas d' amor i parientat* (qu' apar eran una sola cosa) d' un home y una fembra fets... á requesta de la Carrasa Dama del Rey Don Joan I;» intitulada també «*L' home enamorat y la fembra salisfets*,» acontexement capital en l' historia de nostre teatre, del que per llástima no' ns resta sino la concisa mem-bransa que d' ell ne fan alguns entesos bibliografas.

Aytals esforços donaren profitosos resultats, generalisant as prop ditas representacions nomenadas *entranyes*, desde l' alborada del segle d' or de la literatura catalana, ensemps qu' engrandint la nombrosa cohurt de notables artistes qu' en ell

hi no gosén regar los dils carrers en alguns maners e aço per tal quels vestimients dels canonges, d'ergues e religiosos ne les representacions una farda nos guayen ni en ten plen embargale ni empatiale sols lo dill han. — Neis quals hant etc. — Retraen lo empero etc. — »

En altre de 1396 se disposa qu' en atenció á las obligacions y intrusos del Consell hassen reduhíte los guetos qu' ocasionava la processó del Corpus, en mes de 100 llitras anyals; axí com que se reconuecen las representacions (den soler dir arreus; que per aquella estavan custodidas en l' arxiu del comú).

Lo primer han nos manifesta clarament quan excessu eral' entusiasme dels barcelonets per aytal festiuitat, entusiasme vigorós desde 'ls primers anys en qu' era celebrada y que no ualter las induradas representacions, ja de molt aus del 1394, com se despres de lo precepuant en los hant argon y lers.

brillaren (5), ab la celebració anual d'aquells y realització d'altres plaudosos monuments inspirats per un poble que, vivint en la plena adolescència de son renaxement, se feu admirar per las precíaries virtuts qu' en tots indrets l'gojayavan. Inves-tiguem, donchs, l'origen dels entremesos catalans: las datas mes antigues se contrahen, es á saber: als anys 1414 y 15 en Va-lencia; avans del 1421 (potser ab anterioritat á las ja indicadas representacions del 1394) en Barcelona, com apur de las notas dels arxius que servian per las de la processó del Corpus y del orde seguit en la mateixa per la festa del 22 de Juny de 1421; en aquest any y altres successius en la pluralitat de las entradas y coronacions que passaren en la propia ciutat, per exemple la de N. Aulós V (1424) la de Joan II y la sua muller (1435) y demés del mateix segle, que 'ns esplan En Comes en lo *libre de Corts arregulades y lletres del Ceremonial de la Ciutat*; en 1481 la relació que 'ns queda del *entremés dels Turchs*; y en 1482 la nova del de Sant Francisco y d'els qu' eran ja de molt ans executats en Mallorca. Cópero totes aquestas descripcions mes ó menys detalladas no han satisfet tant nostra curiositat perá compèndrer la forma, no literaria, puig se des-pren seria mítica en un principi, y apres breument dialoga-da, sino la escénica ab qu' eran presentats *ayntes misterio o farsa*, com la que 's veu en lo curiós contracte inédit, obrant en la mencionat Arxiu de l'Ajuntament y qu' á seguíment po-blíquem:

«*Inc. M. — Die veneris XX aprilis anno á nativitate domini MCCCCLIII. Capitula infrascripta fuerunt firmata per dictas partes et subscriptores eorum.*

En nom de Deu.

Capítols fets ó firmats entre los honorables Consellers de la present Ciutat de Barcelona e los honorables oñers daquella en nom e per part de la dita Ciutat de una part E lo decret mossen Johan Calom prevere de la dita Ciutat de part altre sobre lo reñer ó retornar, dos entremesos y tornar aquells de non devan designats y o es lo entrames de la *Crució del mon*,

(5) Per el vó á hom, diem qu' en altre copuscion arxiu de quí clasifi-caré y arreglaré fa temps nos ocupem, descorrimos diferents cartons d'elos relatius á las obras d' alguns artistes catalans, entre 'ls quals son de venerar: del segle XIV, á Sallés, Roana, Berenguer, Berenguer, Sallés y Berenguer; del XV, á Valdebriga, Marfiori, Ruiz, Castellnou, Ortal, Coda, Yonéris, Haffey, als 4 Vergés, los 4 Alemanyas, y los 2 Radomskas, á En Rovira, Fust, Ferrer, Yalla, Rognet, Urut, Alvarca, Miraval, Lluquer ó Lusa y Baran; y del XVI á Santa y Ferrer; mes jolicant cum á null pe-tita nostra curiosament aristocrà las pòssem en nome d' un expert mitch, peçona d' intransigència en l' historia del art, qui los publicará proptia-ment, junt ab altres noves eruditas que compoñen una tènica monografia, que totada, qu' havem guanyat, nos juti per lo villosa seta á las arts patrias.

e Isidre de Bellem dit de la Nativitat, e una columna en lo entramés de la Anunciació. (6).

Primerament lo dit mossen Johan Calom farà lo entramés de la creació del món sobre lo buch (7) del qual haurà III pilars e en la summitat dels dits pilars haurà un cel de nuvols en los dos dels quals pilars haurà II angels ço es en cascun, e en lo mig del cel starà Deu lo pare Dient en la ma esquerra un pom rodó e la ma dreta alta a forma qui s'ajunxa assent en una bella cascira lavurada d'aurada o argentada. E entre lo buch e la cel haverà un gran mon rodó qui rodarà que per la meytat mostrarà haver forma de ayga, e sobre l'ayga per l'altre meytat la una part del ciellat e per l'altre part terra ab ciutat. E en la pla del dit buch haurà un colló en que starán III angles e altres III en los pilars ço es en cascun pilar hi qui tots cantarán. (8)

Item un altre entremés appellat Bellem alias la Nativitat de Jhesu xpi. sobre lo buch del qual entremés farà de nos dos porxos ab mitja del lu al altre en cascun dels quals porxos haurà quatre pilars qui lindran cascun son porxo. E sus cascun dels dits porxos ço es en la summitat de cascun dels dits pilars haurà un anzel dels quals los quatre lindran un cel rodó ab nuvols ciellat en mig del qual cel se mostrarà Deu lo Pare callm de mig amunt quant raigs de foc e de llum qui passaran per la diferencia d'espay dels dits dos porxos e hauran fins baixonera lo Jhesu nat. E haix en lo pla del buch del dit entremés ço es a la part sinistra haurà un presbiter en que seran lo Sen e l'asa, qui en aquella part starà Josep agnolal. E en l'altre porxo de part dreita starà la Maria agnolada, e en lo mig de la diferencia dels dits dos porxos starà lo infant Jhesu tot nuu l'usant raigs de si mateix vers lo qual infant los dits Maria e Josep segons dit es stants agnolals contemplarán. E los dits angles cantarán gloria in excelsis (9). E de continuent vinguen los III Reys qui mouen per

(6) Es evident truar a un prebete convertit en artista, lo que "se prova el bu era, l'abstracció contemporània de la clergia, y una, la preponderància que se l'hi concedia en semblants festes, quan corria de son carrech l'entresar llur construcció.

(7) Buch era l'espai limitat o basament que transportaven les repatives d'alguns bastiments, a fuyes dels darrerachs militars de Roma Santa, servia d'escenari a les pells llises.

(8) En aquest y l'altre entremés per observar que lo quatre dramalich que "se representava era casual ab un ritm de tendres veus qui cantava homes il·lustrats, acompanyats, sens dubte, d'alguns jugars, essent tot un bon record dels primers mites qu' havien vist se fer en les basilliques cristianes.

(9) A més de les referències a lo dit en la nota anterior, comentarem la malaría, de decorament, sins d'escena, qu' ara ve, ab l'atribució de nous personatges qu' entraven per la part devantera del entremés.

la porta del dit entrames, muntant per la escala que aquí fara lo dit mossen Calom e adoraran l' infant Jhesus.

Item es avergut e comprés que lo dit mossen Johan Calom hage a fer o ler fer una columna ab son exercici qui prachezca de la hoch de Deu lo pare en lo entremes de la Anunciacio qui dovall ab les ales ateses e diga a la Maria. E fasso certs raigs de llum o de soch qui no damullich res quant sera davant la dita Maria. E apres que sen torn girante ab les dites ales ateses vers Deu lo pare sabent exercici de les dites ales.

E les dites coses totes e sengles fara o fer fara lo dit mossen Johan Calom, segons forma de un patró o mostra queu ha durada la qual es vees en Johan Oliver scriu del officio de racional de la dita ciutat, axí de fusta e mans de fusters com de ferro e claus com de pintures o pintar aquelles e axí daur com dargent com de colors com de totes altres coses necessaries a perfectio de les cues o entremeses dessus dits (10). Entes es- pero que ell se pucha ajudar e pendra totes coses que servirli puseguen dels entremeses que de nou tornó.

Item es convengut entre les dites parts que los dits honorables Consellers o los dits honorables obrera per preu de la dita squerada o per tot go que costara lo dit sentremes e en fer a acabar aquells be e degudament a convença del dits honorables obrers e de dos pinturs elegidors per los dits honorables obrers sien donats al dit discret mossen Johan Calom LX florins dor diragó e no res pus avant pusat cars que los demanda remuneració, dels quals li sien donats XXX florins en lo principi de la obra, e laltre meylat feta la meylat de la obra, per los quals LX florins dona per fermances en P. Cortis cirurgia, Luis Dalman alias Delvin pintor (11) en Jacme Nogués sacre, menor de dias e en Bernat rubi barber ciutadane de Barcelona en couseu dels per lo tot.

Testes firmati dictorum honorabilium Consiliariorum et operatorum et Johannis Calom sunt honorabilis Bertrandus de Vaillo et Petrus Baurieh.

Testes firmati doctori P. Cortis sunt discretus Johannes Mitpans presbiter Vicarius Monasterii Sancti Crucis de Olinda et Johannes Oliveri notarii.

(10) En la marxa del original i concomitant ab aquest punt de l'criptura, existeix horraça una pedida, que després se ab ventis de les aquells a qui representarien en los dits entremeses o casera d' aquells, e de la qual se col·loca, ha tantse compra primerament en lo contracte, la factura de la vestuariu de tots los presencials intervinents.

(11) Per aquella fundació se ve en convença del apodo de «Delvin» ah qu' era conegut lo artista Dalman, de qui sem o tradit se parlaven, al triar del rebote de la Madona, pintat de 1442 a 1445 per la Capella municipal, en les «Novas históricas sobre l' arruadada capella de Sant Miquel», temps encara jahanuaz en lo «Bay Sabers».

Testes firmati domini Ludoyici Dalmasi Delvin sunt Johannes Laurenti, notarius et Bernardus Soleril scriptor.

Testes firmati domini Jacobi Noguier sunt proxime dicti.

Testes firmati domini Francisci Rubi sunt proxime dicti qui omnes fir. firmarunt dicto die.»

Una volta concebuda l'imatge ideal d'aquell teatre, deambulant y en miniatura, feliç nos sera comprendre que, si adquirir la sua vida una tan gran forsa propagadora, fon, inspirant per la producció de sas farses en l'esperit eminentment religiós del poble català; y en lo gust artístich que de molt ans ha tingut sempre, infantant capdals artistes conceletores d'admirables obras qu'immortalisan llurs noms (12). En corroboració del marcadíssim descarrilament qu'obtingueren los *entremesos* en Barcelona, es d'observar qu'als 29 d'abril de 1162, lo paveser y pintor En Gabriel Alemany altre membre de la cel·lebre família de son nom, venqué al Consell una casa pera al·lugar aquelles confrontants en quibns tenenit ven recundintur *lustrumesia* sive *los entremesos festivitatis corpori Christi* com resa l'escriptura, lo que suposa un notable augment en lo nombre dels que corrian a compte de la Ciutat, y per lo mateix, de llurs arreus. Així fon que poch temps apres en 1177 segons sembla del original del test haix transcrit lo que proposaren envers la conservació dels dits arreus y castells, lo que s'assequet:

«Del fet de la conservació dels entremesos remesos á l'ill persones ab missen Johan Alexandre.

Per quant lo present any la ciutat ha reperats los castells ó arreus de aquells novament fets e per conservació de aquells se ha fet armar en cascuna cambra dels pintos en los quals stan reservades les diles robes per lavar tota occasió, e avinentesa de prestar las diles robes es necessari que sia feta deliberació de consell que de diles robes qui servexen lo dia de corpore xpi no puguen esser prestades per via alguna, el donchs no precechira ordenació y deliberació dels honorables consellers e consell de xxx de la dita ciutat que les diles robes ne alguna de aquelles per via alguna, prestar nos paxan.

E encara es pensat que en cascuna cambra dels dits pintos stan fets dues llucadures cascuna ab un clau, la una tindrà lo pintor de la ciutat, el altre tindrà lo scrivá del racional. E así que lo un sens l'altre no paga obrir en ditas cambres, ó

(12) A més de lo que ja dextem dit en la nota 2.ª sobre alguns dels molts artistes que romanen molts, apuntarem com a notable, en primer de nostre assent, lo qu'á nos deservim del segle XIII fon donat un lloc en esta ciutat, prohibint l'embalar ab d'altres ni portar las parels de las cases, fet important que no demostra no sols l'excels de enginy e afició dels nostres propietaris en la creació d'unes mes e menys artísticas, si que també la puñtut de la bona política que regia ja en tant apartats temps.

axí lo dit scrirà com las pintos hagen à prestar jurament de tenir è servir la deliberació lehedora quant tocarà à ella.

E per gò com axí los castells com les robes è arreus dels dits castells vuy stan ab bona disposició è aquells ab poca despesa se poràn sostenir è serà occasió que tots anys per nobilitat de la ciutat se porà fer la festa del corpus es pensat que per la brevitat dels temps que vuy los honorables consellers tenen que sia feta elecció de persones qui ensemps ab los honorables consellers adevenidors menegen è apunten axí ab lo fuster com ab los pintos per quanta quantitat pendrán encurrech la conservació dels dits castells è robes dels dits entremesos, los quals apuntaments posarán en lo consell de xxxii adevenidor qui ensemps ab los honorables consellers ne farán conclusió.»

Quint aquí lo recurt de las variadas representacions que, servant encara son caracter distintiu de fillos de la fe, se celebraren ab motiu de las noves festes entremesades als prínceps y monarques, durant lo comens y seguiment de l'etat moderna (2.ª meitat del segle xv y en lo xvi), comentarem tan sols las veillas dimesa dialogadas, imitacions dels temps clàssics vestidas per las costums dels qu' eran eminentment caballeriscs, y en especial la traducció de la *de la Mori*, rimada en 1497 per En Pere Miquel Carbonell, arxiver royal. Aydal de consensiantis elements y transcurreguda ja una bona part del segle xvi, haçué, l'adolescent teatre de nostra terra, d'aturar la rapidesa ab que seguí l'avansada via del esdevenidor, per rahó de certs abusos y punibles scandels assats perillosos, que motivaren paulatinas prohibicions dels misteris y entremesos, ordenadas tant per las autoritats eclesiasticas, (1591 y 57), com posteriorment per las civils. Axí restà limitat y quasi esborrat lo primitiu aspecte d' aquell, qu' una reduhíntes à un gaudiement profe de proporcions no petites y dedicantse prest, à l' exposició d' assumptos imitats dels antics teatres, que tornà en veritables comedias. Per esser tal volta la primera d'aquest geure que viu la llum en una de las regions del vell regalmé es de nombré «la Nova Tragicomedia *Grazmarquis appellata* etc., el pendere de Mallorca En Jaume Romallá, representada en aquella illa als 2 de Maig de 1562.

Las companys de còmics è farsistas, qu' errants per burchs y vilatges, à fi de guanyarse un mós de pa, presentavan al poble, fidel esportador, aquells dramas alegorichs è autos, com lo del *corro de la auri*, immortalat per Cervantes en «lo Quixot», cresqueren y augmentaren fins à tal punt, qu' essentos ja petits los castells y carros encubridors de llurs tramoyas, llugueren de muntar, en las grans ciutats, espayosos cadafalschs, a manera de barracas que nomenaven *corraiz*. Barcelona també possehi son *corral*, fundat per royal gracia de 1578 y privilegi concedit en 1587 al hospital de Sta. Creu, qual lloch po-

dem considerar com a humil·l llavà dels luxosos coliseos moderns.

Decaliguts y morts, a las primerias del segle xvii, los senzills *emboceros*, que tanta popularitat gozaren entre las gentes, sofri malhauradament lo leatre l' influència avasalladora d'aquells inimichs que fermaren ab cadenas los pens de nostras avis, influència despòtica que 'ns exhibí lo haver d'expressar tots los sentiments mes purs, arma immaculada de las costums patrias, ab una llengua forana, paria enjorçada als llavis per la nissaga guanyadora de l' autonomia de la terra. Empero, pascats ja mes de 100 anys, una navella crohada de valenta y forta atleta, ha cantat venturosament ferma victoria, y ab una delit va extenent per tolas las encor-tradus d' aquest aventutjat pays, la fructuosa senensa, un bon tros arrellada, del jovauci teatre català. ¿Que i' Abisme i' bi concedesca, pera honra y gloria del renaixement literari d'esta marca, un tan bon pervindre, com afalegadoras son las esperansas que 'ns fa conèbre!

ANDRÉS BALAGUER.

Barcelona 22 Septembre de 1871.

EPÍSTOLA

DREÇADA AL DR. D. JOSEPH DE PALAU Y DE RUGERT,
ESTANT A SAN JOAN L'IS ARABITZEN.

Amich meo ben aymat, la vostra lletra
Quo 'n mitx del be de Deu m' havén escrita,
Jo 'ns l'estim de tot cor com a besula
Rebuda d'un germà que molt s' anyora.
Son tan contades en lo mon les hores
De germandat y amor, y sovinejan
Tant les de soledat, que la meua ànima
Tota s' omplí d' alegria quant e' adona
Que a la terra, fonsar de indifferència
Y d' egoisme, l' amistat no 's moria.

Oh, qui pogues ab vos dalt la montanyen
Environats de valls, serres y timbes,
Y axaplugats devall lo cel sens terme
Del Criador de l' univers, tot' hora
Veure 'l cuadro acabat de la bellesa!

Al tronch de l' auba qui pogués l'exida
Del sol, aq' l' alta serra, aq' a guaytarne,
Y ohir com resa a Deu tota criatura
L' oració matinal de cel y terra?

Oh, qui pogués, al pïch del sol, a l' ombra
Seure's del bosc, devora l' aygua viva
Queix de la roca, y beure 'a; y la febre
Allí dexar de tota set mundana!
Y qui pogués d' aquesta Babilonia
Fugir per sempre y com infant revoure
Las campe, les comellars y les garrigues,
Y respirar ab gran aïo aquell ayre
Que no ha apesiat la corrupció de l' home!

Aquí, tancats com en presó, lo temple
No 's veu de Deu, lo cel coïnt la terra;
Y tot cercant lo pa que Deu eos dona
Produint lo per tothom, quax desterrada
Tonim l' amor a qui devem la vida.
Tota ánima te 'l corch de la superbia,
Y de sencera no se 'n troba ni una
Devant Aquell qui los va rembre tutes
Pe 'l preu d' amor a Deu y a se 'l prohibisme.
Rague d' amor, estat de l' or de l' ánima,
Dioou centuries fa que al mon vingueres
L' orgull per desraygar del cor de l' home,
Y l' hom resta aferrat a sa miseria!

Benavirats aquells que boneua
Jesús en lo formó de la muntanya,
Benavirats aquells q' encara coleu
Lo nom de Deu y la justícia cerquen!
Benavirats los fills d' amor qui tingau
Lun maos netes de sanch, los q' a la terra
No han fet injustament caure una llàgrima;
Perque lo plant del desvalgut y el pobre
Aquí la malvestat pot aufigarla
Mes no devant de Deu ahon sempre poja.
Benavirats los qui la pau prediquen
Ab los sants noms de Deu, Amor y Patria!

Per ço, amich ben volgut, ple de tristesa
 Devant l' inquietat, del món senyora,
 Mon cor vos ha agraït la lletra vostra.
 L' amor de Deu, la Bar de la família,
 Les glories de la patria y de la llengua
 Exaltarán los fills de Catalunya
 Com bons germans dels altres fills de Espanya.
 Nodriam aquest consol, y ab vostra esposa,
 L' amich Collet y tots los qui 'l bé vulgan
 Tornem a Deu los cors qui d' Ell fogian,
 Yah suau odor refluïran per sempre
 La pau y la justícia de la terra.
 Barcelona a 13 de Agost de 1871.

NICOL VICTORIÀ ANZÀ.

PI PORA DE BLOCH.

Acabavan d' arribar dos viadors a un hostal reventats de tot lo dia de caminear y desitjosos mes de fuit que de viandas. Aprés de sopar se'n havian anat a retiro, quan vense aquí que alts que estavan per agafar lo son, comensa a puntejar una goitarra als peus de la finestra de sa cambra, y una veu aspra y forta que sens dopte se dirigia a una guaspota mosan del hostal entoná la tan popular corrauda:

A la puerta planto un pino.

Los viadors comensaren a rondinar; mes al veure que la cosa tenia lluch de no acabar may pas lo cantador sempre tornava al *piso y pino* va y *pino* ve, un d' ells se crema, s' alsa, obra la finestra y ah ven ben clara dia al trovador:

—Eh, tu que cantas, ves, plantal mes avall, porque aquí a la porta nos faria nosa, la tartana demà no podria sortir.

LO DALLATRE.

Sic ut sonum.

He somiat que caminava
per un camí molt desert;
sovint com aquell que 's port
vers enderrera 'm girava.

Y 'l camí que anava fent
ben tost perdia de veure,
fadigat volia seure
y algú m' anava empenyent.

Un sol groguenx s' enfonsava
darrera un ponent boyrós
y pel cel llis y candós
algun corp xisclant passava.

Molt al lluny veyia alimaries
en mitx de gran poisaguera
y 'l vent ab ratxada fera
me duya crits y pregaries.

De sopia en mitx de la via
vetx un 'ombra blanquinoso,
una dallà esgurrifosa
damunt sa espatlla llubia.

Un vestit vell y fet troços
duya, y cada pas que dava
la fulia d' acer dringava
y s' obien cruxits d' ossos.

Quant frech á frech me passá
mos peus á terra 's clavaren,
ses ulls fonsos me miraren
y la sanxà se 'm congelá
—¿Qui sou vos bon viatger?
li digni ab ven tremolosa;
y obrint sa boca verdosa
—Un dallayre! 'm respongué.
—About anau?

—A cercar feyna.

—Y se 'a traba?

—A cada pas;

si 'a para gxyre 'i meu bras
vos ho diu clar aquesta eyna.

—Per cert la portau lluhenta.

—Y i' esmota lo que talla
lo seu colp ja may me falla
¡si vesseu com cau bronzenta!

Son tremp li ha dat una ma
que dels navals fa exir flamps,
que á les ones dona brams
y fum y lava al volcá

—Y que segueu?

—Sengo vides.

—Quant son fetes?

—Fats de tot;

n' hi ha que al traure 'i primer bró
les escapo desseguida.

La moxa ma ningú lliga,
lo meu colp ja may s' atura
tant si la planta es madura
com si encara no la espiga.

—Son moltes les que feu canre?

—Son tantes que en ma jornada
la dalla sempre arranalla
de terra may la puch traure.

—Y fins á quant durará
vostra tasca esforcidota?

—Fins que ma eyna talladora
no trohe res per segar.

—Donchs vos porteu la dissort?

—Ho pensen molts dels qui viuen.

—Com vos diheu?

—A mi 'm diuen,

tremolant de por, la Mort.

Y sentue dringar sa dalla

reprengué lo seu cami

y anantse 'n me mirà à mi
un ferèstega rialla.
Riguà com lo llaurador
que vora 'l seu camp passeja
y veient que 'l blat progueja
comensa à esmola 'l falçó.

JAMES COLELL.

—Per san Francesch
lo tòrt al vesch.
—Lo fret d' Octubre
mata l' aruga.
—Quan Octubre arriba al fi
ja Totsanta es al mati.

DECEPCIÓ.

SòRET.

Malalties de l' ànima no matan,
N' agonisa hom llarch temps, mes ay! no 'n mor...
Per dolor les parels del cor no esclatan,
Sols los ulls son qui esclatan ab gran plor;
Mas las llàgrimes cruèls, que 'ls ulls encatan,
Del cor no trenen l' infernal cremor;
Mullen ses fibres, que axamplantse haten,
Y axí hi cap mes dolor dins nostre cor.
Ay del mésqui que 'n hora malabida
Per esser naix d' alta sentiments trahit,
La mort mateixa 'n futa, y 'n futa la vida!
Viu per provar ab desficiós neguit
Que si 'ls desigs del home son sens mida
També 'l cor pel dolor es infinit.

M. A. y F.

La esperansa es una flor de la joventut.
La joventut es la mare de la il·lusió.

LA CANSÒ DEL CATALÀ.

POESIA EN MÚNCA

PER EN F. PIROZZINI.

Tots los fills de Catalunya
ja en los goigs, ja en los condols,
un amor tant sols tinguéme
nea vós tinguéu tant sols
per cantar la cansò ferma
ab que 's grotxen los brèssols.

¡ Oh cantém, cantém sens trèva
la cansò del català,
que s' hi ha vós que la canten,
Catalunya bè viurà.

Quan lo càvech ó l' aixada
ne ressonin pèl terror,
quan los rissos blats s' aplanen
y lo grà bofi sancen,
quan las gerras s' omplen d' oli
ó de vi s' omple 'l celler.

¡ Oh cantém, cantém sens trèva
la cansò del català,
que s' hi ha vós que la canten,
Catalunya bè viurà.

En la mar, ó bé en las quadras,
en la llar ó l' obrador,
entremig de las unadas,
ó al brugit rosch del vapor,
entre 'l drinch del ferro-verge,
del treball entre 'l raïmor,

¡ Oh cantém, cantém sens trèva
la cansò del català,
que s' hi ha vós que la canten,
Catalunya bè viurà.

Quan la patria ne demane
un esforç de sos fills bons,
quan los somatens s' aixequen
ó rublerts los batallons,
quan las glevas sauch ne began
ó retronyen los canons,

¡ Oh cantém, cantém sens trèva
la cansò del català,
que s' hi ha véns que la canten,
Catalunya bè viurà.

Y al mori 'l fill de la terra
tots los cersa omplint de grèn,
al deixarnos sas despulhas
per donar l' ànima á Dèn,
de la boca de la fossa
tot cantant s' aixe una véu:

¡ Oh cantém, cantém sens trèva
la cansò del català,
que s' hi ha véns que la canten
Catalunya bè viurà !

J. Roca i Roca.

LO CURANDERO.

Fama gosán, no sabem si ben ó mal adquirida, certa pagessa que, possessors de algun maravellós secret ó tenint la recepta de beguda ó ungüent, per dolors de ventre ó panadissos recomenat, solen ésser requirits en ocasions apuradas pera que dónan al pobre pacient la salut que ah tota llur ciencia no ha pogut retornarlos lo Doctor. Si la sort tenen de que 'l malalt puga reeixirne, ja han guanyada la fortuna, los qui als no feren que ordonarli una beguda pot ser no mes que d' aigua de romaní y farigola ó timó; mes si de res serveixen las begudas y oracions, que es específich de que los curanderos fan gran consum y lo malalt pren lo determini d' anarsen al

clot, per això res perden en sa ben sentada reputació, puig de segur no n' han tingut ells la culpa, sino lo cap de ruch del meige que no li entengué 'l mal y li esgotrà la cura.

Lo meige ho pot haberse cremat las pestanyas estudiant, y aprimat mes d' un parell de calsas arrossegantse una dotzena d' anys pels bancs de las aulas: may arribarà á inspirar á certa gent la confiança que engendra la sola vista del curandero ab sos pegats, sas polingas, sas estiradas de pell pera compendrar si hi ha algun carn fugit, ó he un nivri agraviat, estiradas que, dat que no existeix semblant inconvenient, bastan y sobran, no diem pera produhirlo, sino fins pera desallorigar la articulació mes sòlidament constituída.

Hi ha en tot això de par del poble un fons de fe que fóra hoable, si no degenerés en fanatisme: ó infundada preocupació, puig si ho es molt ho creure que Déu en sa infinita sabiduría, tot ho pot ab tal que pose per altra sa illimitada voluntat, pera mouer la qual tant bonas son las oracions, no deu oblidarse que diu «ajudat y t' ajudaré», y no es t' auxill mes propi pera complir semblant precepte, lo d' un home de pocas lletras, de escassa practica y sens horral de aquella ciencia que s' adquireix á forza de paciència y distingida observació.

Y de que li ha de venir? Gran merce si auant darrera oveillas y cabrall en los primers anys de sa jeyoviat pogué aparrar ab quatre canyas y un emplastre d' herbas fortas la cama trencada, ó donar una sangría lícant en lo nas un bastonet punxagut, al cap de bestiar amenaçant d' inflamació; gran merce si escoltant los consells del vell pastor arriba á conèixer las virtuts del crespínell pera curar inflamacions, cremaduras y talis; de las golibardas, pera los males de ventre y de l' herba taupera pera apalugar lo mal de caixa; gran merces si escoltant á l' un y l' altre, ha conseguit forse ab un repertori pera atendre á quants á ell acuden en busca de remey, ja siga per mal fet ó mal nat, baldament tots ells sían tant comuns en los usos de la vida, que no hi ha mestressa de casa que no 'ls tinga pel cap dels dies. Mes com las mestressas sobre tot, si son marés y han tingut prou maynada, los usan sens cerimónias de cap mana y lo curandero no 'ls aconsell,

sens recomenar llar aplicació ab mes creus, senyals, y parenostres que demunt lo salutífero balsam de romani, sal, vi y oli, tantas bascas y desmayas ocasionà al fídel escuder del héroe manxego ans no produhi lo degut efecte, donals per lo curandero tenen mes virtut.

A més de que lo curandero te gracies com nasqué al punt de la mitja nit de Nadal, segons clarament demostra la creu de la llengua, no sols apaga llepantia una barra feta ferro feta brasa, sino que no hi ha recort de que cap gos rablós haja may mossegat á un curandero ó saludador, puig pot ser coneixen que es temps perdut lo que en mossegarlo emplearian ja que xuclant las feridas de qui semblant desgracia ha tingut y recomenantlos que en cuarenta dias no menjén coca, sempre han curat. No hi ha per que dir que ningú ha presenciat lo de apagar barras de ferro; que la creu en la llengua sols existeix en la imaginació dels admiradors del curandero, y que lo gos que 's rablôca de rablós, no era altre cosa que un pobre pater que sentintse trepitjada la cua, 's girà contre qui pot ser involuntariament tant mal lo tractaba; mes de tot aixó lo poble no 'n fa cabal y sols se fixa en lo maravellós á que tanta llelluansa té.

Ab tot aixó la fama del curandero va creixent y son tantas las curas de casos desesperats y fets prodigiosos quo d' ell se contan, que home hi ha que creu á ulls cluchs que es capas de soltar un membre ab la mateixa facilitat ah que 's manega un caboch.

Tot alló de curar lo mal blanc dels infants recomenani que 's pugen tres brots de esbarzer y altres tres de gabarrera en la campana de la llar; evitar los progressos del mal d' ulls dient la oració de Santa Llúcia y posantse demunt dos mitjos tomatechs, detenir las erisipelas, senyalties y fent demunt d' ellas trenta creus y cinquanta benediccions; tot alló de fer desapareixer lo mal de cap aplicantse en los polsos sengles talls de carabassó, apallagar lo dolor dels ronyons que pervé de humadura, arrencant colissos; y curar com qui posa oli en un llum lo mal d' orella ab la pota d' un calapat, trobat casualment, no cercat ab intenció, lo qual deu inserarse d' un cop de pedra, ab lo ben entes que si es la orella dreta la do-

lenta, deu portarse en la butxaca la pota esquerra del darrera de dlt animal, y la dreta, si es la orella esquerra la que fa patir; tot aixó y molt mes que podriam anar contant, son lo nostre pa de cada dia del curandero, advertint que te los referits per remeys tan vulgars que li sembla imposible que existeixen qui 'ls ignore. Ja 's veu: com sou tant poch lo que lo suberlos li costa! Per ell la ciencia y virtut está en los cassos desesperats com lo que anam á referir.

Hi havia en certa ocasió un pobre home que habentse fet un panxó de aygua fresca estant molt suat com que 's deixava de traure la palla de la batuda, esdevingué malalt. Quants remeys li ordenaren totes las donetas del lloch y sos veïnants, foren completament inútils, en termes que 's decidí á cercar lo senyor metge ben convenent de que la seva hora era arribada.

Lo doctor després de haber comprés que tot lo mal se reduia á una indigestió receptall una purga fealtí la següent advertencia:

—Preneu esta recepta, aneu á ca l'apotecari; es ne farán vuit papers, deixetaulos en lo morter y preneune un cada tres horas.

—Y vol dir que 'm farán efecte?

—Penso que si, ab tal que no mengu res

—Y si me 'ls prenla tots d' un cop?

—Rebentarian com una cigala farta de cantar.

—Y si no 'm fan res?

—Tornaume á cercar y veurem lo que s' ha de fer.

Lo malalt ab tot y que va pendrer los papers, no sols no trova alivio en llur dolensa, sino que 's sentí empitjorat.

En semblant situació certa vebína que se las picaba de entesa digné que lo seu mal era de mort y que si salvar la pell volia enviás á cercar á corra curta al cerandero de la Guardia que si ell no l' entroya no l' entrauria ningú, puig que era home molt destruit y hasta tenia remeys pera curar de embruidura.

No fou menester mes pera que la familia 's determinás, puig á la muller del malalt temps ha que li rondaba per lo magi que al seu home li havian donat, y pús sospitava d' una cer-

ta vehina que li portaba mala volensa d' engà que per haberala trovada afanastli los pebrots, li digué que si tornava à succehir la renunciaria (denunciaria) à la justicia. Y com lo mateix dia que calgué malalt l' home se li moriren tres gallinas y un gall, dos pells y dos anechs, atribuïho tot a la mala mirada que la ditxosa vehina 'ls donà, sent aixís que sols pervenia d' haver begut aigua corrompuda, perque ella descuidada no 'ls no tingué de neta, per lo cual descidi que 'l curandero fos cridat.

Aquest vingut s' enterà menudament de totes las circunstancias que en lo malalt concorrian; de que tenia una gran desgana que ab res lo podian fer menjar; que 'l ventrell no li obeïa cosa alguna y de que si à força de precha se descidia à tastar un bocí, ho restituia tot desseguit. Lo curandero feu molts gestos y capsinudas, y després d' haver fingit que rumilaba una estona, digué:

—Tot això y no res passa per un camí. Agafen mitja cuarta d' oli, y una xiera d' aygardent: poseuho al foc fins qu' haja mibat per meitat: en altra mitja cuarta d' oli poseuhi un grapat de tarongina, menta y herba gatera y barregeuho tot plegat ab l' oli que haja bullit ab l' aygardent. D' això que 'n prenga mitj got cada hora fins que s' ho haja pres tot, y à quiscun got cada y quant ho vaja à pendrer hi tirarán un pessich d' aquestos polvos y será posar oli en un llam.

—¿Y de menjar? preguntà la dona

—No res.

—¿Y beurer?

—Aigua calenta.

—Y res més?

—Si que suhi y quan haja fet efecte que segueixi suant tot un dia y després ja pot menjar.

—¿Y perque 'l voleu que sue tant?

—Perque convé, que tetancat lo mal à dins y es precis que leca à fora.

—Ara si que veig que ho enteneu: ja ho deya jo que li havian donat.

—¿Qué, li donaren? preguntà en est punt lo curandero.

—Si una vehina que 'ns te de cap d' esquila.

—Donchs alis será menester que no comense á pendrer lo remey fins després de mitja nit. Vos tan bon punt sentiu que 'l gall canta, agafeu un sach y pronunciand lo nom de la vehina diu, «entra aquí dins,» y tan bon punt hajan dit estas paraulas, introduhiu un garbó, lliguen la boca del sach, lo penjan en los clamastechs y garrotada de valent fins que l' ànima os diga prou dient á quiscuna:

per la virtut d' aquest bastó
fes que 'l malalt se pose hó.

Després comensareu á donar mitjos gots d' aquell oli al vostre home y dema passat haurà tornat de mort á vida.

—¿Y quan valdrà la cura?

—No res: donaume un parell de pollastres y estem pagats y en pau y en Deu.

A la mestressa com no li demanaren ni un quarto, li paguén que 'l remey li elxia de franch. Lo malalt se curá: ja ho crech, com qui li suministraren una purga capás de reventar á una mula; mes la dona ho atribuí á la experiéncia del curandero y al entusiasme ab que assarroná lo sach about mentalment tesia pressa á la butxina de la mal miradora. Passat algun temps lo curandero com qui no hi espera res, entrá á la casa demanant una set de aygua para seguir son cami, puig debía anar mes amunt á portar la salut á un que patia lo mateix mal, y plens d' agraïment ne sols aygua li donaren sino un bon berenar, sens faltarlí un gotet del de la bota del recó, y al anarsen, per ajuda de cost un anoch que lo manco valla setre rals. ¡Oy da! Ab semblants cosas los curanderos viuen com uns reys, essent quiscun dels que reixen de llurs mans, un nauci que 's va fent llenguas del saber que tenen, y de la habilitat ab que curan los malalts.

—Be, dirá algú, pero lo fet es que lo metge no 'l curá.

—No te res d' estrany, diroume, puig no prengué lo remey.

—Y donchs no ha dit que sí?

—Lo metje li recomenà que janés á ca l' apotecari que li farian vuit papers, los quals debía pendrer deixats al morter. Donchs be: lo malalt considerá que per fer vuit papers de

la recepta tant ho era ell com l'apotecari. Agafala, la parti en vuit trossos iguals, 'ls deixala al morter ab aygua calenta..

—Y que?

—Y se 'ls begué com si haguessen estat los polvos que en la recepta anavan ordeolats.

Després d' aixó que es la veritat purissima, creumauvos les pestanyas pera que digan que son un cap d' ase, y pera que la fama de las curas se la ne porte un curandero que sap una mica menos que un metge dels molts que correrán d' aqui poch temps; de aquellxos que s' han fet a tall de carril. ¡Deu nos lliure de llurs mans!

Mas Russell (Vilafranca) Agost de 1871.

GAYETANO VIDAL.

LO CANT DE LA CEGUETA

A LA VERGE SANTISSIMA. (1)

CHOR DE NOTAS.

¡Alabada la Verge Maria!..

¡beneyt sempre sia
son nom celestial!..

Ella n' es qui tot be nos alcança,
l' estel d' esperança
del dèbil mortal!..

(1) Fou escrita, aquesta poesia, (entre altres lletres y himnes pera cantar, durant lo *Via de Maria*, a la excelsa y sobirana Senyora, en la parroquial Esglesia de la vila *Episcopal*) com en senyal d'homenaje y afectuosa recordansa a l' apreciable jove regenta hitora Pascual, servidora y humil devota de la Santissima Verge, a la que li oï cantar (y ab tota la tendresa y sentiment de son cor) dotas y plañeras cançons, posades en música per son inspirat mestre, lo distingit artista D. Joan Carreras, Director en aqueix ram, del Col·legi de cegos de San Cayetá de Barcelona.

En diu col·legi, y en los exámens celebrats en juliol del any pròxim passat, 1870, obtingué la regenta *homenaje*, per sa aplicació, lo premi de una medalla d' or oferta per l' Excelentissim Ajuntament de la comtal ciutat, especial protector del mencionat col·legi.

LA CEGA.

En eix món ¡ay!.. la trista cegueta...
No vau may ¡pobretal!
ni un raig de claror!..

Mes, ab llum de la fe, vau las bellas,
brillants maravellas,
que creá 'l Senyor!..

Ella vau y coneix la grandesa,
poder y sabiesa
d' un Déu eternal;
y ab amor, devant sa omnipotència,
humil, reverència
son nom immortal!...

Ab la fe, ja no 's mir' com perduda
pué sab que l' ajuda
la Reyna del cel;
que mercés y conort may li nega;
que guia á la cega
un àngel fidel!..

Crén y espéra en l' amor de Maria,
y en ella confia,
que al trist don favor;
beneheix, de la excelsa Senyora,
la má benefactora,
del fons de son cor.

Si algun jorn ella canta gojosa,
al cel, amorosa,
n' aixeca sa veu;
d' aquell pler qu' en lo sòu cor s' hi trova,
fervosa, en renova
las gracias á Déu.

Si en eix cor ¡ay!.. s' hi abriga tristesa,
llavors ella resa...

prést minva l' pesar...
y renaix lo sòu goig, s' il·lumina
de flama divina,
y l' cel s'eu brillar!...

De bon grat, santa Verge Maria,
jo 'us canto, tot dia,
lloanas d' amor;
pus sòu Vos qui a la trista cegueta
li alcança ¡pobreta!
la pau de son cor!...

TOBARRA.

Dèu vos salve ¡oh la Verge adorada!
beneyta advocada
del dèbil mortal;
en la fosca d' air món, siáunos guia,
per vénrer un dia
la LLUM CELESTIAL!...

(La Eubal, maig de 1871.)

JOAN SITJAR Y BULCRUGA.

LO PONT DEL DIABLE.

Lo Brass que devalla per una torrentera fonda de seixanta peus de profunditat per entre mitg de espadadas rocas, privava tota comunicació entre 'ls vehins de la vall de Cornerà y los de la de Goschenen, ço es, entre 'ls grisons y la gent d' Uri. Aqueixa separació portava tal perjudici a tots dos cantons vehins, que juntaren sos mes hàbils arquitectos y a costa de tots dos, se feren diferents ponts, mes ab tan mala sort, que cap d' ells poguè resistir per mes d' un any a las tempestats; á la forsa de las aigas ó a la caiguda dels aluds. Era á últims del segle catorce quan se feu una provatura d' aquest género, y com era al acabar l' hivern, ben be era de creure que aguan-

turia 'l pont tots los embats que poguessin pervindre; mes un demati, fou entrat à dir al batlle de Goschenen, que lo pont havia anat à terra.

—Ja veig, digué lo batlle, que seia lo diable podra ferne un pont de durada.

Y encara no havia acabat de dir això, quan veus aquí, que hi entra un criat y li diu que lo senyor Satanás lo demanava.

—Que entri, digué lo batlle.

Va entrarhi un home d' uns trenta cinch à trenta sis anys, vestit à la usansa alemanya, ab unas calsas vermelles, jupa negra açuchillada en las articulacions dels brassos ab forro de color de foch per entre mitg de las cuchilladas. Portava en lo cap una gorra negra à la que una ploma llarga donava certa gracia ab sos moviments. En quan à lo calsat, obdevinant la moda nova, lo duya rodó de la punta com no 's dugué sine cent anys endavant, per mitjans del regnat de Lluís XII, y un gran esperó paregut al del gall agafat visiblement à la cama, semblava destinat à servirli de espuelas quan se li autoxava viatjar à cavall.

Després dels compliments de costum, lo batlle va seures en un silló y lo diable al altre, posant los peus damunt dels ferros, y aquest dins las brases.

—Vajai amic meu, digué Satanás ¿que 's lo que desitjan de mi?

—Confesso, senyor Satanás, digué lo batlle, que no 'ns vindria mal la vostra ajuda.

—Per lo malehit pont, ¿quo es veritat?

—Cert.

—Y 'us es molt necessari?

—Enterament precis.

—Ah! Ah! va esclamar Satanás.

—Miron, sigan bon diable, replicà lo batlle després d' un moment de quietut, ferne un pont.

—Veus aquí que vengà à proposàrvosho

—Pus be, no 's tracti mes que del modo que tenim d' arreglarbo.... sobre.... Lo batlle titubejava.

—Sobre 'l preu? li respongué Satanás mirantlo ab una rialleta de malícia.

—Si, respongué lo batlle, coneixent que ah allò s' anava á embolicar lo negoci.

—Oh! lo que es sobre això, digué Satanàs, balandrejantse ab la cadira y esmolant sas ungles ab lo cortaplumas del batlle, sobre això no renyirem pas.

—No deixa de tranquil·larme la vostra resposta, digué aquell, l' últim va costarnos sexanta marchs d' or, y lo mes que podem fer es doblar aqueixa quantitat per lo nou.

—Perque necessito l' or vostre, va replicar-li lo diable, si 'l faig quan me dona la gana? Mirra.

Va collir una brasa del foc, com qui coll una palla y digué al batlle.

—Allarguen la ma.

Aquell no gosava.

—No tingas por, va continuà Satanàs, y li deixà caure damunt la ma, una barra d' or del mes fi, y tan fret com si hagués eixit del riell. Lo batlle se 'l mirà y se 'l tornà á mirar per tots costats, volent després tornar-li.

—No, no, guardeu-vos, li digué Satanàs posantse ah aire despreocupat una cama damunt l' altra, es un regalo que 'us faig.

—Ja entench, digué lo batlle ficantse la barra dins la butxaca, que no costavos gens lo fer or, voleu que 'us paguin ab altre moneda; mes com no se quina 'us agrada, desitjaria que vos mateix fixessen las condicions.

Satanàs després d' haver reflexionat un moment digué.

—Donchs, llavors, que se 'm dongui l' anima del primer que passi per lo pont.

—Concedit, digué lo batlle.

—Badatem l' escriptura, prosseguí Satanàs.

—Diteu vos mateix.

Lo batlle prengué una ploma y paper y 's va preparar á escriure.

Cinch minuts després fou firmada per Satanàs en nom propi y per lo batlle en nom y com á apoderat de sos governats, una escriptura feta ab totes las regles, per duplicat y de bona fe. Lo diable s' obligava formalment en virtut d' ella, á construir aquella alt un pont fort pera durar cinchcents anys y lo batlle

yentia damunt del pont, deixaria caure d' una alsada ben alta. Al cap de las tres horas ja havia trobat lo que buscava. Era una immensa roca grossa com una catedral soberga, la agafà com qui arrenca un raba, se la carregà al coll y prengué lo camí que anava cap á dalt de la montanya, tot gosant de pensar no mes la gran desesperació que 'l batlle tindria de trobar-se al següent dia sense pont.

Hauria ja fet una hora de camí, quan semblantli veure un gran brugit de gent damunt del pont, va deixar la roca á terra y 's va enfilar damunt d' ella per veure millor lo qu' era, y veus aquí, que 'n vejé lo rector y feligresos de Goschenen, que ab cren alta y bandera desplegada acabavan de horrar la obra satànica consagrant á Deu lo pont del diable.

Convengt Satanás de que ja no podia fer cosa alguna, se'n va tornar tot trist y capficat y trovant una pobre vaca que ja no podia mes, la va agafar per la cua y la va tirar daltabaix d' un barranch fondo.

Per lo que toca al batlle de Goschenen, ja may mes va senti á parlar del arquitecto infernal, solsament la primera volta que va ficar la ma á la bossa se va cremar los dits ab la barra d' or, que s' havia convertit altre volta ab una ruenta brasa. Lo pont va durá ciuchcents anys com havia promés lo diable.

AUCELL DE PAS.

Repren, repren ta volada,
no't pares, aucell de pas;
ton casal no es á la terra,
bè sabs hont es ton casal.

—
¿Ahont anau, ayguas corrents,
montanya avall, dret al pla?
¿qui' us acassa? ¿que' us apressa?
—Lo mar nos crida; adeu siau.

¿De hont veniu boyras espesses,
cap aquí tot roncejant?
—Som los esprits dels torrents
que 'us ne tornem al payral.

—
¿Abent anau, los estornells,
la oliva al bech, tota plegats?
¿De hont veniu, las oronetas,
tant cascades de volar?

—
¿Quina ramot fan las onas?
¿Quo' us conturba, onza del mar?
¿Quina angúnia en los reyalmes!
¿Quina maró! ¡Dèu me val!

—
Pobles mesquins ¿que 'us inquieta,
que tant vos neguitejan?
¿Per qué, esprits, tanta frisança?
¿Per qué, ó vida, tant combat?

—
¿Quin taf de tanta que puja?
—Son los segles que 's desfan.
¿Quin trepitj!—Los jorns que passen
pel mitj de la immensitat.

—
Repren, repren ta volada,
no't pares, auell de pas;
ton casal no es a la terra,
bè sabs hont es ton casal.

ADOLF BLANCH.

—Juny, Juliol y Agost
ni dona, ni col, ni most,
—Juliol sense rosada
de la pluja amenaçada,
—Per Santa Magdalena
l'avellana es plena.

LO PARAU DE ELUCIFER.

Poesia dedicada á mon germà polítich en Bartomeu Ribó y Ferris, pintor de la arribada d' un tren de condemnats á sa darrera estació.

En lo bell mitj de la terra
Hi ha enfondrada una ciutat,
Molt negres son sas murallas
Y en dloch de gaytes té drachs:
Un foc etern hi guspira
Y eterna es sa obscuritat,
Per paviment té l' ahlens
Y enlayre las tempestats.

Las ánimas qu' hi devallan
May mes tornan á muntar,
¡Ay d' ellas, que salerradas
Per sempre mes cremarán!

Huracans que tot ho arrasan
Bravadas d' altre infectat,
La destrucció n' espargelxen
Pel regne de Satanás;
Y grans montanyas d' espurnas
Sá y en llà ván rodolant,
Com pel desert las arenas
Quant fort lo síndem las bat.

¡Mes, á que vé la gatzara
De tan horrible ciutat?...
Llurs rujits per tot retronan,
Llurs flames dopun espant;
Deixan sos cants los serpents
Y los estels infernals
Sá y en llà corren y grunyen
¡Ay Déu meu! desesperats.

Los rujits ja mes s' alansan;
Sas bocas obren los drachs,
Esclatan remors de ferros,
Apareix la mort triunfant,
Y en rou palau, Llucifer
Reb goijat l' estol d' esclaus
Que passen l' horrible porta
Esgarrifats blasfemant.

Las ánimas qu' hi devallan
May mes tornan á muntar,
¡Ay d' eixas qu' avuy hi arriuan
Que sempre mes cremarán!

Son los primers qu' hi apareixen
L' imatge de Satanás;
Son los superbes de la terra
Pleus d' orgull y vanitat,
Qu' un jorn al hom' menysproaren
La lley de Deu trossejant
Y esclaus avuy llagrimejant
Pus son de béfas lo blanch.

¡Ay d' ells que folls desohiren
La veu de l' *Humilitat*!

Tristos y sechs los seguixen
Ab sos tresors abraassats,
Los que del or son Deu feren
De la miseria oblidats;
Mes ells y los sachs que duben
Malehits del cel son ja,
Y aquí si la set 'ls crema
Ab or fos s' abeurarán

¡Ay d' ells que folls desohiren
De la *Llargues* lo clam.

Veniu, ánimas impuras,
Sereu esclaus de vostre carn,
Veniu, llops qu' ab pell d' ovella

L' Ignocència atropellau,
Veniu, veniu luxuriosos
Ah las serpents a folgar;
Deis plabers que tant aymaren
Aquí vos n' afartaráu:
¡Ay d' ells, que folls desohiren
La veu de la Castedat!

Entre udels que 'l cor esglayan
Van rodolant los irats,
Pel coll garfintse com feras,
Son propi cos caixelant;
Pié de tigresa 'ls atia
Batent Lucifer sus mans,
Y aquella fornal de bransas
Se torna bassals de sanch:
¡Ay d' ells, que folls desohiren
De la paciència lo clam!

Segueixen los que passaren
Sa existència en hacanals,
Son los esclaus de la gola
A etern convit arrastrats:
Bé poden pas ben gaudirvos
Qu' en eixa negra ciutat,
Montanyas de carn no hi mancan,
Ni vins de flayre infernal.
¡Ay d' ells, que folls desohiren
De l' abstinència lo clam!

Al entrar los envejosos
Carbó sos ulls s' han tornat;
L' huracà 'ls bat per las rocas
Com eas onades lo mar;
Y per més que l' horror provan
De tant horrible ciutat,
Los uns envejan als altres
Pas no la poden guaytar:

¡Ay d' ells, que folls desohiren
La veu de la Caritat!

Los òlims no hi van, que 'ls portan
Los esperits arrastrant,
Per sempre mes obligarlos
Als mes penosos treballs;
Mes tant son repos estiman,
Mes tant son vici 'ls abat,
Que per ferlos dil·ligents
Los fereixen sens descans.

¡Ay d' ells, que del cel hermós
La llum no veurán jamay!
Ay de sas ànimas tristes
Que sempre mes cremaràn!..

Llansan rujits d' alegria
De Lucifer los esclaux,
Los nous hostes s' esparveran,
Sas bocas obren los drachs;
Braman los vents tempestuosos,
Los llamps fuetejan lo espay,
Y en mitj de tanta gatzara
Apar Lucifer triunfant.

Volén grunyar los superbs,
Se rebelan los irats,
Los envejoses sospiran,
Se despedassan los farts:
Y entro llamps, rujits y trons,
Blasfèmias y tempestats,
Se sommón tota la terra
Y lo cor queda esglayat.

Ànima mia, no oblidés
L' horrible d' eixa ciutat,
Fugne lo camí dels vicis
Y tant sols las virtuts am^{tes}:

Don te 'n guart de devallar'bi,
De son furor Don te 'n guart,
Que negras son sas murallas
Y en lloch de guaytas te drachs:
¡Las ánimas qu' hi devallen
Jamay meç lo cel veuràn,...
Ay d' ellas que soterradas
Per sempre mes cremarán!

25 Juny 1864.

ANTON MOLINS Y SIBERA.

PENSAMENTS POLITICHS.

Lo Matrimoní (1) es l' origen y basa de la *família*, es à dir, d' una institució *perpètua*; lo que exigeix tinga, aquell, una qualitat conseqüent; la de *sér indisoluble*. Per tal causa, no es ni *serà* may un *contracte civil*, ja que, segons tots los principis jurídichs, aquest pòt sempre desferse per *múuo dissentiment* dels contrayents, que sols (en tot rigor) podria necessitar lo complement de l' aprobació d' altres que haguessen resultat, en lo conveni disolt, directament interessats.

Lo matrimoni es un *contracte sagrat*; y per no canbiar sa naturalesa y (ab ella) sos resultats, deu celebrarse *devant de Déu*; que, presidint lo dels nostres primers pares, instituí la *primera família*, y que vetlla sobre totes las generacions com a *Gran Pare de la Humanitat*.

¡Alabat per sempre sia!..

La perpetuitat natural de la família, no impedeix la multiplicació d' ellas: perquè los subdita en la payral, que per tenir ja certa etat y *sér sans d' enteniment*, saben dirigirse per

(1) Ab aquest pensament terminava, en lo *Calendari* del any passat, (pág. 64) la *série* dels que se inseriren en ell del propi autor, y lo reproduhim perquè 's' existís ó 'l' compaginador suprimís per inadvertencia, a *vue dels tres* que 'l' subsegüents, la primera part del mateix, també cometereu, per igual causa, l' errada de posar en lo primer de tots, (pág. 66, ratlla 6.ª) «*tendència à la constitució de l' autonomia*» en lloch de «*tendència à la reconstitució de l' autonomia*» etc.

si; poden per sa sola voluntat emanciparse y constituir nova família, en qual cas y per tal objecte deuen percebre, dels béns d'aquella, la part que determino ó haja determinat lo pare.

En la família, no es sol lo poder del Pare: ab ell coexisteix lo de la Mare: aquell, lo varó té especialment baix sa direcció lo desenvolupament de las facultats intel·lectuals y físicas de sos subdits, perquè es lo cap, lo cap, en tots sentits, y la fora de la família: sa companya, la dona, cuida en particular de la educació religiosa y moral dels últims, perquè es lo cor de la mateixa. Per 'nó, toca també al primer quant té relació ab l'aument de tots los medis indispensables per' acudir á las necessitats de la comunitat, més que haja de buscarlos fora d' ella; y, dintre de la mateixa, correspon á la segona lo cuidat de conservarlos y distribuirlos. Lo pare té, sempre, á son càrrec tot allò que convé á la família en lo exterior de ésta; y per lo mateix, li pertany sa representació: los rams de govern de la mare són del tot interiors.

Las nacions són las famíllas de la humanitat: ó millor dit, constitueixen las diverses é immediates personalitats de la gran família humana. Per aixó, lo veritable progrés polítich, lo veritable progrés moral (y aquest sobre tot, poden acostarlas, agermanarlas, cada dia més; pero, observarlas, may.

Lo matrimoni (com s' ha vist) es per sa naturalesa un contracte sagrat («sagrament») ó religiós. Sols pera que poguessen contraure las desgraciadas individualitats humanes, que no tenen ó no volen tenir cap creença; s' hauria, escepcionalment, de fingir convenció civil.

En la família verdadera, perpétua, hi ha casi sempre dos classes de subdits: *forçosos* y *voluntaris*. Subdits forçosos son aquells que per sa falta d' etat ó vici en la intel·ligència no poden guiar-se per si, y per aixó necessiten la direcció dels poders que governan aqueixa societat natural: los restants ho son voluntaris, perquè tenen aptitud per' constituir novas famíllas y, per lo tant, poden separarse d' aquella. Los subdits voluntaris se subdivideixen en propis y estranyes; designam ab eix nom de propis de la família als que han nat en ella ó que, en altre cas, están units á un dels mateixos per lla indissoluble: los que de fora haurán entrat d' altra manera en la comunitat, serán estranyes.

La propietat originaria ó fundamental, especialment la que

recau sobre béns immobles, no solament té la qualitat de personal, sinó també de *familiar* y ésta per sa naturalesa, perquè 'ls immobles en quant a sa duració, y per lo tant a la de sa utilitat y productes, presenten lo caràcter de perpetuitat, baix lo qual no pot gaudirlos l' individu y si la societat familiar; ja per son objecte, perquè al qui pertany, lo deber li mana aplicar son produhit a la satisfacció de las necessitats de sa família, tant com a las sues pròpies: ja, finalment, per la intenció del adquiridor, que no sols (presumptivament) la destina a si y a los actuals individus de sa família, sino també a tots los seus descendents qu' en l' esdevenidor, successivament, la compongan. Lo que s' acaba de dir, exigiria la general aplicació del *for de troncalitat* en la successió intestada.

Dita propietat originària ó fundamental, això es *familiar*, reuneix a ésta, la expressada *armonica* qualitat de personal, (no de individual,) perquè al pare de família, com altra de las facultats inherents a son natural ó essencial poder, perpetuo y per lo tant transmissible, li corresponent, a més de la independent administració y general aplicació dels productes, la llibre disposició de la mateixa, ja entre vius, ja per causa de mort; sempre presumptivament en bè de la família. Com elxa llibre disposició es una immediata aplicació de dit poder natural ó essencial del pare, en cap manera pot ésser limitada per l' Estat; que, ah tot abas, desorganisaria la *família* y atacaria la *propietat*.

Lo presumptiu extravio del pare de família en sas disposicions successorias, quant a cobrir *segunas* nupcias, podria impedirse mediant *pacte preventiu* en los capitols que s' otorgassen per causa de las primeras.

Si l' estat pot arrogarse la facultat de limitar los drets de propietat del pare de família, a fi de distribuir *per si mateix* los béns del últim ab *igualtat* (ó en altra manera) entre 'ls fills que est lliga; per quina causa no podria arrogarse la de limitar los mateixos drets de quants posseïesquen béns, pera repartir aquestos, *per si mateix*, ab *igualtat* (ó d' altre modo) entre *tots los seus súbdits* ?....

— — — — —
Dos grans elements de veritable progrés y de vera llibertat caracterisaren, en Europa, la *civilizació de la Etat mitjana*: lo *sentiment religiós* y la *idea autonòmica*.

Desgraciadament, la que 's diu *civilizació moderna*, canviant d' un modo radical la direcció d' aquella, ha vingut a sentarse

en bases diametralment oposades; de las que, en va, poden esperar los pobles altra cosa que degradació moral y política.

Lo *Renaixement*, que comença l' *Estat modern*, fou lo retorn del sentiment artístich al *materialisme pagà*: las monarquias, que combatent totes las institucions autonòmicas (enclosa l' Església) arribaren a ser absolutes, retrugadaren al *imperi romà*; la Reforma fou del Cristianisme una creència *individual*, fugint del Catolicisme qu' es una institució social; y la *brillant* y sanguinosa Revolució Francesa, (seguint per tant mal camí) si bé donà una terrible empena als pobles, qu' estavan parats y ensopits pel despotisme dels reys; empena que ja ha fiansat delirants a la destrucció de tot lo existent, a fi de fundar sobre las engrunadas runas del passat las encantadoras organisacions del esdevinador; no ha deixat als mateixos altre fonament per aquestas noves institucions, que l' aleisme (net ó disfressat de panteisme) y l' *individualisme polítich*.

Los resultats, emperó, desenganyen ja y espantan a tothom. A més, temps ha que 'l sentiment artístich (especialment en arquitectura) revira envers l' *espiritualisme* de la *Estat mitjana*, y reneix la *idea autonòmica* al crit de *federació*. ¿Es això lo començament d' una nova *etat* que portará sa regeneració a la desgraciada Europa?...

¡Déu ho fassal!

JOAQUIN SITJAR Y BELLEGUERA.

La Babel, últim de 1870.

LA BATALLA DE MURET.

Com un vol de corps d'avallan,
desde 'l Nort, cent mil creuats;
per la fe diu que batallan....
¡Cassan nostras llibertats!....

¡Bè las tens partidas malas,
bè las tens, lo *poble franch*!....
¡Ay las villas provensalas!....
¡tot ne irá de foch y sanch!

S' en recorda Carcassona;
Besiers s' en recorda alians....
¡Ay, Comtesal... ¡ay, la corona!....
Ja vindrán los Catalans....

La lluna 's pon sangonosa;
—¡Emolán he las destrals!—
prop la vila de Tolosa
flamejar fà 'ls quatre pala.

Ja n' arriba 'l Rey en Pere,
ja galopa en son cavall;
la pèls que s' en deixa enrere
enuvola 'l pla y la vall.

A Muret rugint enfla;
no 'n vulgan saber l' esglay.
¡Malaventurada vila!...
que t' hagués conegut may!...

La batalla es comensada;
las espasas, tot, matant;
à cada nova pitrada
las armas van foguejant.

Bè lluytan aragonesos,
bè moren los provençals;
bè 'n deixan pèls camps extesos:
los cavallers mès cahals....

Los creuats sòn com la sorra
que 'l mostral tira en avant:
es tanta la sanch que corra...
que 'ls cavalls hi van nadant!...

Cavaller que al Rey cercava,
ben prompte l' en ha trobat:
—«Lo vestit, diu, m' enganyava;
en Pere es millor soldat.»

—«Cert es: jo sò 'l Rey!»—ell crida.
¡Prou que t' en penediràs!...
Al cavall gira la brida....
entre 'ls vius ja no 'l «coràs!...

Ja 'l bosch d' enemichs clareja
com la fons un camp de blat;
pèl cavall, que s' hi passeja,
fà de morts un empedrat.

Al bon dret lo vèns la forsa:
nos creuats van arribant....

— «¡Aragó!...» — «I rey mes s' esforça,
ah sos cavallers matant.

— «Morir ó vencer!»... — Cridava.

¡Es mort son exèrcit beut!...

Tot sol encara pugnava,...

mort á terra en Pere caul...

Simon de Montfort ne plora,

fret al véurel, despullat!...

negra llàgrima y traidora,

¡Malehlt qui t' ha plorat!...

¡Ay la terra catalana!...

prou que t' en recordaràs!...

¡Oh Provença, la germana!

fin ta llengua oblidaràs!...

Tots han mort en vostra ajuda...

¡Deu los haja perdonat!...

Guardarà sa tomha muda

vostra santa llibertat.

La de nostra patria aymada

lo derrer hadall ja fa!...

Llibertat tan ben plorada,

¿qui la ressucitarà?...

ALBERT DE QUINYANA.

Juny de 1858.

LLEÓ AMANSIT.

Un que deya qu' havia servit al exèrcit francès contava la següent (al dir d' ell) historia.

«Jo valg tindre un gust quan servia á Alger, que 'm va ser molt criticat; mes que jo valg tirar endavant sens escoltar á ningú. Res, com tinch un geni tan viu y so tan tossut! Figureu-vos que valg comprar un lleonet de puchs mesos: crech que 'n tenia tres ó quatre á tot estirar.

Va venir que 'l lleó 'a va anar fent gros; pero aixó sí, molt magro.

Lo capitá 'm deya sempre que 'm trobava:

—Mira Jan que aqueixa bestia 't donará un disgust.

Jo res; tosent com so, no mes perquè ell me 'hí feya la contra, llavors encara hi vaig posar mes afició. Que hi farem! Cada ho te 'l seu gènit.

Veus aquí que un dia, tot passejant, me 'n vaig anar desert en dins y, com sempre, lo lleó també 'm va seguir.

Feya una mitja hora que caminavam jo y ell tot sola, quan de cop, veig al lluny un aràbe (ell deya aràbe) dalt de cavall que venia cap à mi, y no se com va ser que 'l lleó tras tras hi va y... se 'm crospeix lo cavall y l' aràbe. Com que era un moro no 'm va dolre: si hagués sigut cristià.... encara.

Quan vaig tornar, lo capitá al saberho, lo primer que 'm va dir, va ser:

—Vens ja t' ho vaig pronosticar! Aquesta bestiola 't donará un disgust.

Jo vaig arronsar las espallax, y al cap de dos dias ja no 'm recordava ni del cavall ni del aràbe. Lo lleó 'ls va pablir perfectament.

No havia passat un mes, quan estant de servey, lo cabo 'm va reptar y com jo sempre he sigut respostejador y ell tenia un gènit com la pólvora, va alçar la mà per dar-me un revés. Fill, véureho lo lleó y crospirse 'l cabo, fou cosa d' un olhrir y tan-car d' ells.

Llavors si que 'm va dolre, y 'l capitá que ja n' estava empi-pat, va dir-me tot rabiós:

—Es precis que això s' acabí: sino un dia fora capàs de menjar-se tot lo regiment.

* Comprenguí que tenia rabó y vaig resoldre matarlo; mes ¿com?

Després de molt barrinar trobí la manera. Vaig fer un ninot de cartró, lo vaig vestir de soldat (com lo cabo) y 'l vaig om-plir de pólvora y carn (perque ell sentís l' olor ó sino no s' hi hauria enganxat). Després gornelxo una metxa, la enganxo á la sola de las sabates del ninot, y un picó la tiorch encesa, li atio.

Plam! fa un bot y se l' empassa; mes com que la metxa tra-vallava, aixís que la bestioleta, pegava l' última collada (po-

brell com una granada va rebentar! Vam estar dos dies que tot
lo campament anava plé de pol de lleó.

A MA GERMANA CALINISE,

MORTA LO 8 DE MAIG DE 1865.

Germaneta ben voiguda,
Companyera de mós jocks,
Lluny, molt lluny te 'n has anada
Allà hont may se pont lo sol.

Nostre Pare que ja hi era,
Quant haurà sentit ton nom
A les portes de la glòria
T' haurà abraçada d' un vol.

Jo no he vist, no, ta partida;
Ni l' à *Deu* sens dolorós
Que t' haurán donat els altres
T' he pogut donar tampoch.

De santa anavas vestida,
De santa n' es ton recort;
Niseta, Niseta aymada,
Com me plau dir lo teu nom!

Jo t' ovir devant de Deu,
Dins l' eterna llum de goig
Que semiava nit y dia
La puresa del teu cor.

Ara j' has vist ma filleta,
La conexas mes que jo,
Paig que com una 's confonen
Les ànimes sense 'l cos:

Quant ella 'm faltá viogueres
Per compartir ma dolor:
Ma dolor cura no havia,
Mas tú fores mon conort.

Tú qu' havias sigut sempre
Com l' àngel del sant consol,

Saberes trobar lo bàisem
Per la llaga de mon cor.

Ja en los cels te 'n ets pujada,
Dexant en la vall de plors
A tos germans qui te cridan
Sols per esplayar son dol.

Dexant hi à la triste mare,
Que morirà de dolor (1)
Perque de la seua guarda
S' ha enlayrat l' àngel segon.

Tots aquells qui 't conexien
D' àngel te donan lo nom,
Ànima enamorada
De l' Amor de los amors.

El malg de la teua vida
Passares sens collir flors,
Que al cel tos ulls axecavas
Perque t' entristia 'i mon.

Niseta, aymada Niseta,
Ton recort per mi es tan dol,
Que de la fei de la vida
Casi be 'en traix l' amargor.

Per l' etern amor que 'i guari
Te voll demanar un do:
Que sies com de ma mare
De mos fills i' àngel segon.

Perque en lo temps que transcorre
Per demés no 'n serán dos
Que s' afaeyen à arrelarne
La fe dintre lo seus cors.

Germazeta 'm sies sempre,
Companyera de mos jochs,
Niseta, aymada Niseta,
Santa en vida y santa en mort.

Barcelona, maig de 1865.

VICTORIA PRADA DE AUBA.

(1) Dos mesos après m' aymada mare morí de dolor per la perduda de ma germana.

LA GUERRA FRATRICIDA.

Era 'l temps de la guerra fratricida. Hi havia hagut la guerra santa; al crit de Deu y Patria, tota la terra s' era alçada y diu que als que hi morian se 'ls trobava en los camps de batalla ab cara esplendent de gloria y rejuvenida, com si 'l somni del just vestíés en sos cossos; mes ara estassos d' açí d' allà, uns sobre d' altres, se 'ls trobava ab las dents apretadas y plenas de rabia sas fasomias y eran tots ells mostra de la ira ab que lluytavan; y això que la lluita era de germans ab germans, y tenian la mateixa parla y uns ab altres se coneixian y tots eran d' una terra! També en eix mon, qui sols ab son enemich natural, lo pecat, ne lluita, ab la cara cap al cel ne fa 'l traspàs de la vida, mentres que ja fa temps que s' van succehint las épocas en que la desesperació, 'ls odis y venjansas, tronsejaj ben bé lo cor, van acabant ab los homes, y germans ab germans se fau crua guerra, y 'l principal enemich del home es lo mateix home. ¡Qui sap si vindrà día en que no s' conegui la vallesal

Tristes dirho, mes á l' entusiasme de la primera guerra havia succehit l' odi de la segona, y l' esperit de venjansa era l' que movia á pendre las armas. Aixís, Ramon, de noble cor y ànima generosa, s' havia trovat en un dels dos exercits, condult per sos companys, que ningú se 'n llurava, y de bon ó mal grat, tenia que sentir los gomechs d' una generació forta y veure com anavan enduyéntsela las traïdoras balas. Sols tenia la ventatja de que allí al menys sentia la ramor del combat y savia d' about podia venirli la nafra, mentres que en lo mon, essent mes cruenta la guerra, ni se sap qui es l' enemich nostre, ni d' about la mort te de venirnos. Sort que havia après en la falda de sa mare, que 'l mal ab be se torna y qu' esta vida es lo pórtal d' una altre eterna y perdurable: aixís y ab la fé al cor y la ànima tranquilla, anava font sa via, cumplint los debers naturals y esperant la mort quan Deu fos servit de donarli.

Lo sol que naix avuy no tothom lo veurà pondres! La planta mística, de tristesa ja pansida, un sol raig d'ell l'ha revifada y torna a ésser hermosa y fresca, mostrant ja plena vida; los aucells, així que l'han vist naixe, han entonat sas veus hermosas relladadas y d'un cap de mont al altre ha ressonat la hermosa esfera, los boscos han espargit tota sa fragancia; fins las bestias s'han rejuvenut; sols l'hòme, rey de tot lo criat, ha de trovir qui en aquell dia la fi de sa vida li duga. Lo sol que naix no tothom lo veurà pondres! Fa dias que 'la exercite son a la planura y s' diu si avuy será la batalla; de bon malí s'ubhen límbals y cornelas y los oficials d'aquí de allà van trasmetent ordres, sens may pararne; l'enemich ocupa una ratlla tant estesa, que son fi ni gens s'ovira. ¿Qué hi fa? Ja hi ha hòme per hòme y allí un dels dos trobara la fessa; potser será una mare, potser una esposa, potser una filla qui aquell dia versí amargas llàgrimas, mes això ¿qué hi fa? l'ambició será satisfeta y el avuy ne morí un, menos nosa.

Quina diferencia, Senyor, quan jo sentia contar á ma mare qu' en la vella guerra, las mares, en lloch de tristesa, rebian alegría al saberne la gloria de llurs fills, morts per sa patria! y los pobles escribian ab lletres d'or los noms d'aquells de llurs fills que morian en la lluyta y tothom los honorava. Ara, be s' vol fer lo mateix; mes al bell costat de la que plora, per entre mitg de la paret s'ou la rialla de la vechina, y si un nom se vol escriure en lo llibre etern del poble, l'endemá se troba esborrat y 'l llibre en mil trossos y serveix sols pera concriar mes odís y venjansas. Ara s' mor sense gloria y s' acaba allí sense nom; no d'altre modo, qui té sa consciencia neta y ha obrat lo bo en la terra no tem que las campanas per ell ne toquin y tothom li resí, mentres que 'l qui ha obrat lo mal, voldria morir sense que ningú ho sapigués, amagat y sense nom, pera que no 'l bescantessin. A milers d'homes eran allí, esperant una mort trista y desconeguda. De sopte s'ohí un terratremol horrible; la pols tot ho encegá, los crits y soroll tot ho aixordaren; uns homes se fitaren damunt d'altres y prompte la muralla de caru fou per un costat oberia; ¡qué de crits y gемеchas s'ohiren llavors! Ja joventut, las ilusions, las esperanças quedavan allí malmesas y perdudas

y en va s' altecavau los brassos cridant misericordia: l' exercit guanyador, ah sa set de venjança tot ho arreballava y per damunt dels ferits, bon goig que 'ls fes mercè de la vida, anava dagent l' estermi y mori sens may pararne. Per quans d' aquells joves en altre temps, per una sola rascada s' havia desvellat llur mare fins donantne la propia sancb pera curarlos, y havia llensat mes de mil llagrimas; y ara ah una ferida oberta, mortal, estavan allí abandonats, ajegula en mitg la terra, revolcantse en son dolor, sense una paraula de consel ni una cara amiga, sense una llagrima que calgués sobre son dolor pera donarlos la despedida. Ah! era horrible; cada home que jeya allí, de l' un bandó ó de l' altre, era una forsa arrancada á la patria, era potser sa gloria, quan menos sa riquesa!

Allí en lo camp de batalla, en un d' eixos reculaments ó avansadas que 'ls exercits donan, quedá estés lo Ramon, ferit, sens que ningú anés á ajudarlo y com á únic consel, la trista exclamació que al ventel cana, lo del seu costat, fugint, havia feta. Mentres tant s' ohia 'l terratremon de la batalla, y sol, ah algun altre que gemegava, en aquell camp de la mort, ah lo ressó d' aquella y 'l dolor de sas feridas, no semblava sino 'l qui ha abatut la desgracia, que sol y en mitg del soroll del festi del mon, va morint de miseria y angunia, trist y abandonat, sens una llagrima tan sols de qui fou causa de sa ruina. Poch á poch aná cefosquintee fins que á dalt del cel los milers de mons vivents comensaren quietament á fer sa via y ah sa resplandor pogué lo Ramon retubarne un perdot camí per abont apartarse de tan negra tomba: ferit, ah gran feina aguantantse, anava caminant, quan trobá uns quans grabons y á dalt com si hi sentís plors y conversas; de grabó en grabó se 'n aná cap á munt, travessa un reixat de ferro y quan fou á dalt, en mitg un tros de remoguda terra amurada ab llagrimas, hi veié dos homens, anant fent clois sens donar l' abast, pera tapar dolors nascuts en la jornada aquella. Era lo fossar del poble vehi que s' anava omplint ab sos fills propis, que un mal fat hi duya avans d' hora; mes al menos, aquells en sa desgracia podian jahirse de jaure al mateix costat de sos pares, mentres que 'ls demés

fills de tot l' ample de la patria, ni la terra, quasi semblava que trobessin amiga; lo Ramon hi arribà, quan la batalla en sas últimas estremitats tornà á acostarse; lo soroll ressonava dintre 'ls cors, y las balas queyan ja frech á frech del fossar; tothom de dins restà esglayat; ni 'ls morts repòs tenian; en la batalla de la vida en los que sufren ningú hi pensa. Lo soroll que Ramon feu ab sa espasa, tot pujant los grahons, feu girar á una joveseta, qui al veurel se feu tota trasmutada.

—Maria..... li digué ell, mes no proseguí perquè en sos brassos hi veje al seu germà, del exercit contrari, que vencedor y tot, com á molts d' altres, la mort no havia respectat sas vidas. Llavors compregué tot lo dolor que en la seva aymada devia niñuarne; s' apartà d' ella, per no ferirla mes ab sa vista, y anà á un racó del fossar pera plorarne tanta desgracia. Quan tot fou acabat, se n' hi anà Maria, l' agafà per una ma y li digué:—Vols desposarte?

Y muda y freda, sens esperarne resposta, se 'l endugué vers la fossa que acabavan de cubrirne.

—Tots á una devem desposarnos. Y encara no acabava de dir això, quan un granell de balas de canó vingueren d' assí d' allà, xulant per tot arreu y esmicolant fins las mes petites podras; se senti un sol crit, mes fou horrible; despres tot quedà mut pera res mes sentirse; mes diu que d' aquella fossa remoguda encara, per lo esclat mitg oberta, se veje una boira, que rodejada de dolors y llagrimas cap amunt va enlayrarse portant dos ombres, que de enemigas, lo bes d' amich se davan; l' amor seguitlas las havia unidas. Es cert que en esta vida, fins que s' ha estat al mitg de la batalla y per tots costats s' ha tingut de sufrir lo embat de la lluyta, l' home no troba la veritable via, aquella que donantli l' amor y caritat degudas, lo fa gosar de la tranquilat y pau que nostra ànima deu tenirne. No 's mort llavors ab odís y venjansas, ni ab las riallas que travessen la paret vehina; lo nom queda escrit en lo cor de tot lo poble.

PE MASPONS Y LABRÓS.

FRAGMENT DEL DRAMA

«LO RECTOR DE VALLFOGONA.»

La fama aixís ho pregona
y... ¿jo sufrir? Res d' aixó.
Jo haig de fer riure, jo so
lo rector de Vallfogona.

Es un contracte qu' ha fet
lo mon ab mi, des del dia
en que per darli alegria
li escrigui 'l primer sonet.
¿ Si ha estat fins ara distret
ab ma musa juguetona,
com tot d' una se li dona
dol y pena? Bo! ¿ Y aixó?
Jo haig de fer riure, jo so
lo rector de Vallfogona.

Dolor que tinc per plorar
may en ma cara se pinta
perque una gota de tinta
«no torna negra la mar.»
Jo sols dech riure y gosar,
jo la dech dir a cada estona,
y encara que 'l mon me dona
tot lo fel de sa amargó
jo dech fer riure.... jo só
lo rector de Vallfogona.

Ahorit tothom hi ve a gosar
Que hi fa un ánima entristida!
Si es un ball pel mon la vida,
som al ball y hem de ballar.
Y balla sense parar,
y tren dansa a cada estona
y, per mes que la minyona
no agradi a n' el balladó,
jo hi dech ballar, perque so
lo rector de Vallfogona.

Y en ball tan falegador
qu' ataban mil y mil bocas,

si una hi balla cana y còca
jo hi ballo trosos del cor.
¿Tens camas? És ballador.
¿Tens llavis? És una estona.
Jo 'u tinc, y l'ordre sé 'm dona,
y puga l'ànima ó no,
jo hi ballo y rich, perquè so
lo rector de Vallfogona.

Y no puch contar llagells
ni assegura de cap mena,
y si vull contar ma pena
l'haig de guarnir ab cascabella,
y riuen joves y vells,
y riuen mare y minyona,
y encara que a cada estona
me senti al cor la fibló,
jo haig de fer riure... jo so
lo rector de Vallfogona.

Y haig de fer riure, sentint,
y haig de fer riure, parlant,
y haig de fer riure, plorant,
y haig de fer riure, sofrint,
y haig de fer riure, morint,
si ab ma mort passen l'estona
y, si mort, la Mort no 'm dona
per fer riure una invenció,
creurán que, mort, no so jo
lo rector de Vallfogona.

FREDERICH SOLER.

FONAMENT.

La veu potent d'en Aribau y los esforços d'altres bons patriels que no volen anomenar perquè alguns encara viuen, feren ressonar novament en nostra terra los acorts de la lliga d'Anselas March y la valenta para d'en Muníaner. No han passat molts anys, mes la literatura catalana ha fet tan gran canó que està avuy fermament arrelada y dona a l'estampa y al teatro cada dia noves y mes florides mostres de sa potència. No cal ja posar en qüestió si la renaixensa catalana farà ó no farà via; ja està feta y gràt sia á Deu.

Mes si hem de parlar ben clar, cal are fer esment del fons de

nostre ésser y de la basa de las glorias catalanas; sols los grans pobles poden tenir grans literatures y sols arriban a ser grans los pobles que tenen sabies y robustas institucions. Que lo poble català ha sigut gran dins de sa relativa petitesse en lo espay, no hi ha qui ho dubtia y si algo ho dubtes, que fassa un paratge per Catalunya, que follegi nostra historia y lo doble s'observarà.

Quins foren donchs los fonaments d'aquell poder y aquelles glorias? Quins son en lo dia d'avuy los motius de la major prosperitat que Catalunya posa sobre la generalitat de las altres provincies? Quinas rahons explican l'esperit de laboriositat constant y de coratjosa empresa que distingrix entre tots los repanyolés als nostres paisans?

Elum fermament convensuts de que tots aquells que verament amin las planes o las serras abont foren allestats, que s'trobin afatigats per la parla dolça de sas mares y que gossian a la vista dels trajes que vejerem en sas impressions primeras, voldran que's conservi per sempre la patria catalana. Com no volerho! Se troban tan bé dins de ella que si no ho fes lo sentiment, la pensa los hi portaria.

Convé donchs que sapia tothom quinas son las causas originarias d'aquelles glorias y d'aquesta prosperitat, y ja que tant bons efectes nos han donat sempre, convé aixís mateix que 'ns apliquem a conservarlas ja que no sia possible millorarlas.

No volem fer política de lluny ni d'aprop y per aixó no volem escriure quins entenem esser los fonaments de tota societat; anirem donchs de dret a nostra objecte y parlarem solament de la organizació de la familia catalana, y 'n parlarem porque creyem trobar en ella la causa principal de las virtuts que 'ns han produhit tant gran bé.

Lo pare de familia, lo cap de casa, gosa en Catalunya autoritat plena, ab lo ben entés de que, semblant autoritat no deixa sens garantia als altres membres. Tot lo que la familia avança per lo treball, per l'estalvi, per lo concurs de tots, reflecteix sobre lo pare, l'amo de casa. Elles lo mesire y lo cap de tot, ell disposa dels bens en vida com millor li plau y a l'hora de la mort se troba encara amo y dueny absolut per disposar de sos cabals com millor li apareixerà. En nostra terra, la propietat opté la plenitut de son desenvollop: l'home, no sols fa seus los fruits de son treball, de son estalvi y de las empreses sino que disposa del seu en vida y en mort ja que per efecte de la llibertat testamentaria que li regoneix la ley pot trasmetre sos bens a qui millor li sembla. Y com sempre, al costat de la ley apareix la costum que de conformitat ab ella ve a completarla y destruyr las aspersiones que paga tenir, a casa nostra teim al costat de la ley que permet al pare disposar de sos bens a favor dels estranyes, la costum de heretar al primogenit

màxim, que à mes de trobarse universalment, admesa, està sostinguda per institucions complementàries com son lo heretament preventiu, las substitucions populars y vulgars y altres. No tenim la pretensió de donar ni siquerra una idea general de tals institucions juridicas; volem sols posar de manifest las ventajas de la llei y la costum principal; la llibertat de testar y la costum de heretar al fill major, basa à nostre jula del ordre, de la laboriositat, del respecte, del esperit d'estudi y de totes las virtuts socials de la familia y causa en resolució de la prosperitat y grandesa dels pobles.

Per resultat d'aquest sistema, cada cap de casa trevalla per conseguir à copia d'activitat y previsió l'aument de la propietat ó l'engrandiment de la botiga, de la fabricació ó del negoci que ell mateix ha començat ó que ha heretat de son pare. Desitjos de passarlo ab son nom à la nova generació ab tots los aumentos possibles, s'associa ó acompanya aixís que ho permet la edat al fill major ó aquell altre que per sas disposicions y bona conducta s' en fa mes digne. Ab ajuda de las economias qu' ha fet durant la joventut ó de las que fa ab lo concurs de l'associat, va col·locant los demes fills de la millior manera possible, assegurantlos una bona sort acomodada à sas inclinacions particulars y à las possibilitats de la casa y patrimoni. Protegeix los talayons, aixís qu' han acabat la carrera ó l'aprenentatge, del dot ó quantitat necessaria per adquirir las instruments de treball indispensables per l'exercici de la professió qu' han escullit, s'estableixen en los pobles vehins ó en ciutats y vil·las llunyanas portant per totas parts los hàbits de treball y de virtut que adquiriren al costat del seu pare. Permaneixen las noyas y 'ls fadrins en la casa payral fins al dia de son matrimoni rodejant al pare, y quant arriba sa mort, lo fill que s' ha associat, lo hereu li succeeix tot naturalment continuant en lo exercici de las atribucions que aquell tenia, sens que las personas que ab ell tenian tractes de negoci s' adonia de la sua falta, de modo que, lo cop dolorós que fereix à la familia en las suass mes tindres afeccions, no comprime en res ni per res los seus interessos ni 'l seu negoci. Cehuen molts, per desgracia, que no convé, en interés dels fills, deixar al pare en llibertat de disposar de sos bens y per aixó pretenen que la ley deu assegurar als fills la successió per igual al tot ó à la major part dels bens paterns. Y sol succeir que los mes ferma partidaris d'aquellas doctrinas, ho son tambe de la intervenció de tots en los negocis de l'estat. Preguntarem donchs à aquests si no teniu confiança en lo pare de familia per deixar à son càrrech l'arregle de sa casa y la sort de sos fills; ¿com poden tenirni per danarhi participació en los negocis del casa y en los de la patria? Creyen que tindrà intel·ligencia y discreció per las cosas agenas, lo qui no ha de tenirne per las propias? L'amor paternal ¿no

es millor justo que la tolerància social? Per altre part no pot pas donar-se una manifestació més eloqüent de la llibertat civil que la facultat de transmetre los propis drets, y no hi ha dubte de que la llibertat civil es alimosa y volenda de tothom, fins d'aquells mes enemics de tot gran de llibertat politica.

Diran tal volta alguns que 'l sistema que defensam y que per fortuna reglex en Catalunya te defectes. Voldrian donchs un sol que no los ombra? Als ulls de tota persona de senty es ben segur que sempre seran mes los fills desobedients y malversadors que 'ls pares perversos, y al cap y á la fi val mes que alguna vegada 'l pare 's vegi obligat á deixar son patrimoni á un estrany qu' sapiga guardarlo y ben emplearlo, que no que 'l deixi á un fill viciós y carromput. Y si la ley dona molin als fills de familia per creure 's ab dyet als bens dels pares, afavoreix ab aixó lo naixement de totes las malas passions y priva al pare de la autoritat que necessita per imposar la virtut, lo treball y 'l obediencia.

Montesquieu ha dit que la ley natural imposa al pare 'l obligació d'alimentar á sos fills pero no la de ferlos herets, y 'l sistema que tenim y defensam realisa al peu de la letra la bona màxima d'aquell gran escriptor. Aixó 's conseqüeix per medi de la llegítima que la ley assigna als fills y de la qual no pot lo pare privarlos sens justa causa y aixó mateix està també assegurat á la viuda, que te la possessió dels bens del marit difunt fins que se li ha retornat lo dol, al era rica y opció á una quarta part dels bens que ha deixat si s'escan esser pobre.

Aquell sistema, quals ventatges sola podem indicar, y que com diguerem al principi va rodejada de moltes institucions y costums complementarias, dona á la familia una organizació robusta, inclina als fills al respecte á la obediencia y al treball, los acostuma á confiar sola en sas forcas propias y dona als pares tota la autoritat que necessitan y 'ls medis de col·locar á cada fill en conformitat á sas inclinacions, demantles avans dels coneixements necessaris y dels instruments y cabals que per sa carrera á ofici li convingan y rapigan dins las possibilitats de la familia, permetentli á cada un segons sos merits premiar. Veritat es que 'l heren sol resultant molt beneficiat, mes en cambi te una major subjecció, deu atemptar tots sos gastos á las costums de la casa patral, y 's converteix en padri y amparo de tots los germans desgraciats que sempre trabon á l'escó de la casa paterna un recó about plorar sa dissort y en los bens patrimonials una ajuda per comensar un nou negoci ó al menys per socorre sas primeras necessitats.

O. SOLIERS.

A LA FRATERNITAT LITERARIA DELS POBLES.

Poesia qu' obtingué menció honorífica en les Jocs
florals de 1870.

Germanes, los qui ah les testes de flor benoyt ornades,
Anau davant los pobles mostrantlos llur camí,
Los qui fets retreguentne de gèneres passades,
Dels avís en la terra secha llurs leys reverdi :

Los qui sentint del Geni la creadora flama ;
Lo bell d' éix mon triantne d' un mon mes bell gaudiu,
Y ah ven d' umbat qui juga, ó ah luf de vent qui brama,
Cantan natura fera, cançaula com sonriu :

Senyors dels cors, qu' haguentne sa clau maravellosa
Feys naixre a vostr' arbitre lo goig ó la tristor,
Per breus moments no us requi air mig tremolosa
La veu enrugallada del pobre trovador.

En totes encontrades lo cant d' anella resona,
Per tot la primavera mantells de flors esten,
Lo llamp qu' el cel envia per totes valls retrona,
Per tot son raltx benèfich la llum del sol encen.

De son passat les gestes los pobles tots admiren,
Y ah son recorí nodrexen lo cor, y 'l tornen brau;
Per tot nasqueren heroes, per tot marires moriren,
Fins té recortu de gloria lo poble qui 's esciau.

Per tot té 'l cor del home secrets plens de misteri
Que plau a lo poeta remoure y descolgar,
En les mes fredes plujes també té Amor s' imperi,
Los plis que 'l glaç congela Amor fa caldejar.

¿No 's cert que tots preniu de l' ideal per gula,
Per divinal estela, lo bell, lo sant, lo ver?
Y qu' es vostre deliri conexas l' armonia
Qu' aquesta tres sere uniatne los lliga en un sol ser?

¿No 's cert que la veu pura de vostra cantarella
Se leva eulla dels núvols com himne al Creador,
Mes dolça que la càntiga d' enamorada auella,
Mes grata que de roses l' embalsumat odor?

¿No 's cert qu' ab la volada de vostre voler ferme
Sortint d' aqueixa terra corren tot l' infinit?
Quan l' esperit s' enlaira ¿qui pot signar-li terme?
No pot fèble materia, sus reys del esperit!

Donchs si lo vostre regne no te fides senyades,
Si fons de poesia per tot brillen arren,
Si 'l mon cas vo darrera seguint vostres peijades,
Si emuladit escolta l' accent de vostra veu;

Seguiu la clara estela que 'l seny vos il·lumina,
Senyal misteriosa de l' alta missió,
Als pobles que 'us rodejen donau sa llum divina,
No quedi un sol vilatge privat de sa claró.

¿Que hi fa que no us entengan los pobles tots á l' una?
Veint son les parantes qu' el temps ne destrueix;
Vendra qui les explique, quant resplandeix la Lluna
Ab centriques onades la Llum fust s' espargeix.

¿No 's cert que la fal·lera de vostre seny s' afanya
Per arribá á la cima y escriurehi vostre nom?
Donchs si logran pujarhi á dalt della montanya
Lo nom gravat en ella lo llegirà tothom.

Axi 'l cantor d' Aquiles, axi Dant y Virgili
De la ditxosa terra que 'ls va néixer no son;
Mes gran es la llur patria, mes gran la llur famill',
Aquella son vosaltres, sa patria n' es lo mon!

Seguiu, seguiu l' estela que 'l seny vos il·lumina,
Senyal misteriosa de l' alta missió,
Als pobles que us rodejen donau sa llum divina,
No quedi un sol vilatge privat de sa claró!

¿Que hi fa que 'l cas separi la mar d' l' alta serra?
Los cors d' aliant se vulla, los cors tots son germans;
Peça sembrar la ditxa y 'l be sobre la terra,
¡Oh reys dels cors! donéu-los, donéu-los tots los mans!

THOMAS FORTYEA.

LA CANSÓ DEL ROSSINYOL.

(PERA CANTARSE AB LA TONADA DE: A la terra nica
a la terra grua.)

Adi á l' Establa
de vora 'l Portal

Rossinyol hi canta
la nit de Nadal;
flor de liri liri
flor de liri blancà.
— Perquè cantes ara
si plora l' infant?
— Si canto y refilo
per aconshortal.
— Bèsties y bressas
de què està plorant?
— Lo mon que tan ayma
l' ha anat oblidant;
los tres Reys son fora
los Pastors se'n van,
si pastors lo dexan,
anyells què faràn?
Anyells de la Gloria
vulen a adoràl
que 'ls homens no hi venen
la nit de Nadal.
Allí a l' Estàbila
de vara i Partal,
Rossinyol hi cantan
si plora un infant;
tant plora y sospira
que s' hi van posant.
Flor de liri liri
flor de liri blancà.

JACINTO VERDAGUER.

Avans de concloure cal fer relació de moltes coses qu' han tingut lloch després de la impressió de nostres *bons records*; primerament devem fer constar la publicació de l' *Altres peregrinació del venturós peregrí*, per un estudiant de teologia, y la de *las glorias de Nadal*, per en Scinto Verdaguier: tots dos de Vich.

Després mes que sia breument direm los cortaments y 'ls noms dels poetas catalans que trovant en llenga nostra hi han surtit premiats. Aquests han sigut tres: lo de la *societat bibliografica Mariana de Lleyda*, en lo qual han exít premiats En Joaquim Rabló y Ors, Na Victòria Penya, En Tomas Forteza, N' Antoni Molins, en Pere Palau y en Gonzalez de Quijano.—Lo de la *societat La Joventut Catòlica de Barcelona*, é hi guanyaren premis En Victòria Amer y Na Victòria Penya, y la de la *Societat d' Amics del País de València*, en la qual En Rafel Ferrer y Elgué, En Francesch Ubach y Vinyeta y n P. P. B. cistren afavorits ab los premis que sol repartir anyalment la dita societat.

Per últim, devem fer, mes que sia lleugerament, menció del

exit merescudíssim y extraordinari que ha tingut lo darrer drama del popular poeta. En Fraderich Soler. Fins ara conta las representacions per plans, y per las moltes bellessas de detall y conjunt ab que l'ha astat enriqueix «son color es un bon poema del altre bellíssim drama del mateix autor *Las curas del mar*. Vingan unes quantas obras dramáticas com lo *Sector de Vallfogosa* y l' teatro catala haura fet en deu anys lo que molts altres teatres no han pogut lograr en molta mes tirada de temps.

ERRATAS NOTABLES.

En la colecció de poemes publicats, publicats l'any passat en la pàgina 80, cantó 8.ª, hont diu: «ab la tendència ó la tendència» etc., deu dir: «ab la tendència ó la representació de l'autonomia catalana» etc.

En la pàgina 83 han de dir: «estampats los tres poemes següents».

«La persistència de la família no impedeix la multiplicació d'elles, perquè los individus en la praxia que, per tenir ja certa edat y ser sans d'enfermitat, s'abon distingeixen per si; poden per se sola voluntat emparellarse y constituir nova família en qual cas y per tal objecte deuen percebre, després de aquella, la part que determino ó haja determinat la pare.

En la família no es pot ni poder dir Pare; ab el consensu de la Mare; aquell, lo varó, lo organitzant hont es troba lo desenvolupament de les facultats intel·lectuals y físiques de los individus, perquè es lo segon i lo cap, en tota unitat, i la ferra de la familiar en conjunt; la dona, enyda en particular de la educació religiosa y moral dels infants, perquè es lo cas de la mare. Per si, losa també al primer quant se estenen ab tots los modes indispensables para acudir a las necessitats de la comunitat, més que haja de associarse fora d'elles; y, després de la mare, correspon a la segona la custodia de conservarlas y distribuirles. La parella, sempre, a sim correspon tal cosa que convé a la família en lo exterior de ella, y per la mateixa li pertany la representació los tants de govern de la mateixa de los tal interiors.

Los individus sin las familias de la humanitat, ó, millor dit, constitueixen las diverses ó immediates personalitats de la gran família humana. Per aixó, lo individu sempre polític, lo individu sempre moral (y aquest altre tal) poden associarse, agruparse, cada dos mes; pero conservarlas, segon.

En la mateixa pàgina 83, falta, a més, la primera part del posament feliç, que se comença següent:

«La existència de l'origen y hont de la família, es a dir, d'una praxia; lo que s'abon lliga, aquell, una unitat consistint: la de ser feliç. Per tal causa, no es ni sera may un contracte real, ja que, segons tots los principis jurídics, aquell pot sempre destruir per mitjà d'unament dels contractes, que sola en tal vicari podria aconseguir la continuació de l'aproximació d'altres que haguessen resultat, es lo contracte d'altres, directament interessats.

Lo matrimoni es un contracte sagrat etc. (aquí següent l'estamp.)

Hi ha, a més, algunes altres erradetes, lo que poch important, com prementissim, per progressament: usurpació y usurper, per usurpació; usurper, per usurpador; usurper, per usurper; usurper, per usurper; usurper, per usurper; usurper, per usurper, etc.